

ŽELEZAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA
ŽELEZARNE JESENICE

LETO 1

ŠTEV. 8

DECEMBER 19

ŽELEZAR

MESEČNIK
DELOVNEGA
KOLEKTIVA
ŽELEZARNE
JESENICE

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA
ŽELEZARNE JESENICE

Leto IV. — december 1955

STEV. 8—9

Izdaja 'Sindikalni odbor

Železarne Jesenice

Ureja uredniški odbor

Odgovorni urednik: B. Čebulj,

Jesenice, Fužinska 12

Naslov uredništva:

Uredništvo »Železarja«

Jesenice - Kazina. Int. tel. 271

Tisk: Gorenjski tisk, Kranj

Klišarna Gorenjskega tiska

Kranj

Naklada 7100 izvodov

OGLASI

PREKLIC

Preklicujem vse žaljive obdolžitve, ki sem jih izrekla o Inglič Ivanu in Veri, Jesenice, Prešernova 22, ker sem se prepričala, da so neresnične in se jima zahvaljujem, da sta odstopila od tožbe.

Sapač Marija, Jesenice,
Prešernova 22

PREKLIC

Preklicujem kot neresnično in obžalujem vse, kar sem govoril žaljivega o Langus Francki, Jesenice, Blejska cesta 64, in se ji zahvaljujem, da je opustila kazensko tožbo.

Štepec Jože, Jesenice, Samski dom

PREKLIC

Podpisani Kokalj Peter preklicujem govorice o Štefaniču Jožetu, da je imel razmerje z mojo ženo in izjavljam, da so neresnične.

Kokalj Peter

Preklicuje se veljavnost izgubljenih ali drugače neveljavnih izkaznic za vstop v Železarno, glaseča se na sledeča imena:

Sunčič Alojz — cevarna, Križner Leopold — Javornik IV., Palič Janez — MIŠ, Velikonja Demitrij — cevarna, Dakskobler Franc — ša-motarna, Kesič Rajko — promet, Hafner Matevž — elektropeč, Mijatovič Nedeljko — Javornik II., Divjak Franc — žična valjarna, Čatac Esad — predelovalni obrati, Juričič Jože — predelovalni obrati, Pogachnik Rajko — martinarna, Bajič Rajko — plavž, Krmelj Maks — ša-motarna, Sotler Franc — jeklovlek, Cicmil Vule — štev. 16445, Radović Peter — štev. 16702 in Karadžić Radomir — štev. 16661.

ZAHVALA

Ob prerani izgubi moje drage žene se zahvaljujem vsem sorodnikom in znancem za tolažbo ob težki in nenadomestljivi izgubi ter vso pomoč.

Posebno zahvalo sem dolžan vsem darovalcem vencev, komunalnemu oddelku Železarne, članom ZK, godbi in govorniku za poslovilne besede.

Najlepša hvala vsem za iskreno pomoč in tolažbo!

Kisovec Jože in otroci

ZAHVALA

Ob težki izgubi našega dobrega moža in očeta

FRANCA LIČOFA

iskrena zahvala vsem, ki so ga spremili na njegov poslednji dom. Posebno se zahvaljujemo tov. Likoviču in drugim za poslovilne besede, sodelavcem cevarne, vsem darovalcem vencev, godbi in pevcem, ki so mu izkazali zadnjo čast.

Naše zahvale naj bodo deležni vsi, ki so nam pomagali v tem težkem trenutku.

Žena Katarina, sin Peter in hčerka Anka

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi najinega moža in očeta

PREŠEREN MIRKA

se najiskreneje zahvaljujeva Železarni Jesenice za pomoč in venec, vsem sodelavcem obrata 2400, tov. obratovodju za poslovilne besede, ZB iz Žirovnice, godbi iz Žirovnice, vsem vaščanom za pomoč in vsem, ki so ga spremili na zadnji poti.

Zalujoča žena Minka in sin Mirko

● Mladinci!

● Mladinke!

● Delavci!

● Delavke!

● Člani družbenih organizacij!

● Člani komunske skupnosti!

»Železar« je vaše glasilo,
zato dopisujte v »Železarja«!

Po krvavem pretepu na Jesenicah

O krvavem dogodku, ki se je nedavno izvršil v gostilni na Poljanah nad Jesenicami, prav gotovo ne bi bilo treba javno spregovoriti, če se ne bi pojavili znaki, ki kažejo, da je prišel ta dogodek gotovim ljudim prav in so poizkusili dati celi stvari povsem drug pomen, drugo ozadje in povsem svoje zaključke. Ta dogodek spada v kategorijo gostilniških ekscesov, ki opravičeno razburijo javnost in jih ljudje tudi sami primerno obsodijo in se pomirijo šele, ko roka pravice izreče zadnjo besedo nad krivci. Tudi v tem primeru bi šla vsa stvar isto pot, da se niso ob tem žalostnem dogodku aktivirali gotovi elementi na Jesenicah in se trudili napraviti iz tega nacionalni problem. Razširjali so gesla za vzbujanje nacionalne nestrpnosti in celo mržnje. Očitno so začutili priliko, da pristavijo svoj piskerček reakcionarnega sovraštva do socialistične stvarnosti nove Jugoslavije. V tem primeru jim niti ni bilo važno to, da so bili na obeh straneh udeleženi člani ZK, kar je bilo doslej vedno najvažnejše in najbolj neopustljiv greh. Edino važno je bilo to, da so bili zaklani Slovenci od neslovencev. Tu so podtaknili plamen nacionalne mržnje. Šli so celo tako daleč, da so poslali na pogreb ljudi, ki sicer „iz principa“ ne hodijo za civilnimi pogrebi. Sam ta pogreb naj bi izgledal, kot spontana demonstracija. V istih dneh je prinesel znani klerikalni koroški list to vest pod značilnim naslovom „Pokolj med Slovenci in Črnogorci na Jesenicah“. Več kot jasno za kaj je šlo vsem skupaj. Odgovor so dobili vsi ti elementi že tudi od strani jeseniške javnosti, ki ni sledila njihovi provokaciji. Tako se je ta njihova akcija klaverno končala in mislim ne potrebuje nobenega komentarja več, razen ukrepov varnostnih organov, ki naj postopajo v smislu zakona in ustave proti netilcem nacionalne mržnje in šovinizma.

Za sovražnike socializma je to dovolj, da njihove akcije propadajo ob zidu spontanega odpora naših sil, za nas same, za socialistične sile pa je važno, da ob tej priliki vidimo svojo slabost že v tem, da reakcionarni ostanki sploh lahko poizkušajo svojo akcijo in upajo na uspeh na za nas tako važnem vprašanju, kot je bratstvo in edinstvo naših narodov. O tem naj izpovem nekaj misli za naše organizacije SZDL, sindikatov, ZK i. dr. V tem primeru je politična organizacija v Železarni Jesenice in v mestu pravilno in takoj ukrenila vse potrebno, da je javno obsodila ta žalosten dogodek in računajoč z možnostjo šovinističnega tolmačenja, pravilno iz človeškega in političnega vidika izvršila svojo dolžnost do javnosti, do žrtev samih in njihovih svojcev ob samem pogrebu. Tako, da je izpadel zelo surovo, nekulturno in žaljivo, oni neprizadeti človek, ki je preprečil delegaciji praktikantov Nikšičke železarne nositi venec za pogrebom. Občinski odbor SZDL je tudi pravilno odločil izključiti tega človeka iz SZDL. Slično po-

stopajo naše organizacije le v javnih in grobih primerih. Kljub temu pa lahko govorimo o slabosti naših političnih organizacij v tem, kako se borijo proti šovinističnim pojavom in poizkusom in kako znajo praktično reagiranje na nje izkoristiti za vzgojo našega človeka.

Za šovinizem navadno pripoznamo samo odkrito strupeno kontrarevolucionarno dejavnost, ki svoje osti proti socializmu ne skriva in nas sili kot take v kategorijo direktne obrambe socializma pred reakcijo. Premalo pa razumemo šovinizem in borbo proti njemu, kot kategorijo ideološke borbe proti ostankom nacionalističnih tendenc in pogledov naših ljudi. To je kalna voda v kateri poizkuša ribariti reakcija. To je pravzaprav edino področje, kjer nas takšni elementi lahko še ovirajo in nam škodujejo. Takšnega šovinizma, ki pa ni nič manj škodljiv in nedostojen socialistične zavesti, je pa precej. Za prepoved našega človeka, njegove duševnosti, plemenitosti, značaja in navad, predsodkov itd. bomo potrebovali prav gotovo mnogo več kot 10 let, zato bomo morali še dolgo računati s temi dejstvi pri socialistični vzgoji našega človeka. Sta dve vrsti takih pojavov, ki nosijo v sebi izrazito nacionalistično in šovinistično osnovo in proti katerim smo v dnevnem življenju preveč širokogrudni. V prvo vrsto spadajo n. pr. takšni primeri: če se stepejo in okoljejo slovenski fantje med seboj ni to nikoli narodni škandal. Če se pa stepejo in okoljejo fantje različne narodnosti je pa to podivjanost „tuje“ narodnosti in kaj hitro nacionalni problem. Ali, če slabo dela v podjetju slovenski delavec, ima vse polno zagovornikov in opravičil in to še v primerih ko recimo „fuša“ v podjetju ali celo krade. Vse drugače pa je, kadar je tak delavec neslovenske narodnosti: ta je delomržeš, lenuh, tat itd. in se zahteva zanj najstrožje kazni. Za iste napake različna ocena v korist „domačega“ delavca. Ali, če na primer neslovenski delavec kritizira resnične napake in nepravilnosti Slovenca, se tega ne upošteva, dogodi se, da je grobo zavrnjen, češ, kaj se delaš pametnega, ali celo: sploh molči, kaj imaš ti tukaj govoriti. Dogodilo se je tudi, da je delavec neslovenske narodnosti grajal stanje v svojem obratu na širši politični konferenci in ga je nato organizacija lastnega obrata klicala na odgovornost, češ, da ga ni organizacija pooblastila, da tam diskutira. Seveda je šlo za resnične nepravilnosti v obratu. Ali, ko se obravnava naveden preprič, ki ga je izzval slovenski delavec, se zameri n. pr. Bosancu, ker je nekulturno reagiral, Slovincu pa ne, ker ga je nekulturno izzval. Tudi pri mladini je tako. Če gre dekle s fantom, ki ni slovenske narodnosti, hitro padajo opazke: vidiš jo, ne more drugega dobiti. Sličnih primerov vsakdo lahko najde ali se jih spomni. To so „drobni“, „nepomembni“ primeri, ki jih življenje dnevno prinaša in ki nikogar ne raz-

burjaajo. Kot so prišli, tako jih življenje samo tudi popravlja in odpravlja. Tako modruje naš povprečen človek, (tudi komunisti niso izjeme). Mogoče se nad tem nasmehe, ali pa še celo nekje v notranjosti privoščijo. To so res drobni pojavi, ki pa sežejo globoko v srce in zavest prizadetih in ker so to nezdravi pojavi, nezdravo vplivajo na razvoj človekove notranjosti. Toda to se dogaja v socialistični družbi in vse tako izpodkopuje ono spontano, zdravo vero, da je socializem sposoben rešiti tudi ta vprašanja in ustvariti take odnose med ljudmi, ki bodo sloneli na odkritem tovarištvu, na medsebojnem razumevanju in spoštovanju, brez žalitev, grdega samoljubja in neglede na narodnost, raso itd. Pravtako nezdravo pa vplivajo ti pojavi tudi na one, ki jih povzročajo, oziroma delajo. Njih zadržujejo v okovih negativnih ostankov preteklosti, jih spreminjajo v nazadnjaške ohranjevalce žalostne dediščine prejšnjih družbenih sistemov ter jih zapirajo v gnilo samozadovoljstvo napol formiranega socialističnega človeka. Vsled takšnih pojavov je lahko razumeti, zakaj tovariši iz drugih republik, ki delajo na Jesenicah, pogrešajo predvsem odkrite domačnosti in toplih socialističnih odnosov. Mislim, da vsak jugoslovanski delavec, ki pride delati in živeti na Jesenice, upravičeno pričakuje, da bo našel prav na delavskih Jesenicah najvišjo mero proletarskega internacionalizma in najvišjo stopnjo jugoslovanske socialistične zavesti. Bogata delavska tradicija mora pospešeno in globlje formirati zavest novega človeka v takem industrijskem središču, kot so Jesenice. To pa ne nastane samo po sebi, ampak morajo politične organizacije voditi o tem računa in v tem smislu vzgajati jeseniškega delavca.

Druga vrsta nacionalističnih in šovinističnih pojavov so tendence: videti svojo lokalno skupnost, svojo tovarno itd., ne pa napredka lokalne skupnosti v edinem pogoj, če napreduje širša skupnost. Ti pojavi se redko imenujejo s tem imenom, v glavnem iz dveh razlogov: prvič, ker samoupravljanje v podjetju in v občini sloni in se razvija na lokalni pobudi in zagretosti in četudi ju je velika mera, ni tega zameriti, posebno še, ker so to izrazita socialistična predstavništva in temeljni organi socialistične demokracije po svoji funkciji in po svojem sestavu. Drugič pa zato, ker v novem sistemu gospodarskega in družbenega upravljanja ne morejo priti do veljave izraziti pojavi nacionalističnega izkoriščanja ali privilegiranja in je zato omenjene pojave toliko težje videti kot takšne. Nekaj primerov takšnega gledanja: naš kraj le daje, dobi pa nič; podpira se nerazvite (zaostale) predele, koder ljudje ne znajo delati, pri nas se pa ne investira; kaj nam bodo zaostali predeli komandirali; naša je fabrika, pri nas mora ostati dobiček; pri nas se pritiska in škrtari s plačami, drugod pa si pajo denar v žepe; Slovenci smo samo za garanje, mi smo kulturnejši in znamo delati itd., itd. Kaj je v teh pojavih nacionalističnega? Nič več in nič manj kot to: prikrivanje obstoja socialističnih odnosov v Jugoslaviji, mobiliziranje ljudi na obram-

bo osebnih in lokalnih pravic pred skupnostjo, namigavanje, kot da imamo narode (republike), ki žive na račun drugih in da je tisti narod, ki je kulturnejši z razvitejšo industrijo in zna bolje delati, upravičen spravljati ekstraprofite, sejanje brezbržnega odnosa do gospodarsko nerazvitih predelov in republik itd., itd. Vsi ti takozvani lokalistični pojavi se oslanjajo zavestno, največkrat pa podzavestno na očitno nacionalistično-kapitalistične idejne osnove iz časov in razmer stare polkolonialne Jugoslavije. Zato ti pojavi niso otrok samoupravljanja in socialistične družbe, ampak so posledica ostankov stare miselnosti našega človeka in predstavljajo predvsem iz stališča nadaljnega razvijanja socialistične samouprave eno od velikih ovir pravilnega formiranja socialistične zavesti našega človeka.

Iz vsega povedanega sledi, da morajo naše politične organizacije videti v teh pojavih obeh vrst resne znake, kam je treba usmeriti ost politične vzgoje in, da pomanjkanje stalne borbe proti ostankom starega v našem človeku, ohranja samo po sebi one vzroke, ki nas pravzaprav morajo presejati od časa do časa z raznimi nacionalističnimi, šovinističnimi in drugimi nesocialističnimi izbruhi. Jasno je, da je prav idejni boj proti ostankom stare miselnosti tudi najbolj učinkovita oblika borbe proti vplivu reakcionarnih sil na naše delovne množice. Najvažnejše pri tem je pravgotovo to, da s tem pomagamo našemu delovnemu človeku iztrgati se iz okov starega in rasti v res svobodnega ustvarjalca nove socialistične družbe.

Ko govorimo o žalostnih dogodkih na Poljanah je treba povedati še eno resnico o vzrokih takih in sličnih, tudi milejših slučajev, in sicer o alkoholizmu. Alkoholnih pijač se sploh preveč popije in točno je, da se v tem pogledu naš aktiv — komunistov in nekomunistov — ne razlikuje dosti od ostalih ljudi in da je pravtako podvržen tej slabosti. Tudi ni dovolj ostrega stališča do pijančevanja sploh. Pri škandalih in prestopkih, ki so povzročeni v pijanosti, je pijanost še vedno olajševalna okolnost, kar bi moralo biti prav obratno. Posebno za komuniste ali kakršnega koli javnega delavca, je pijanost ne samo vprašanje nekulturnosti in osebne časti, ampak tudi politične odgovornosti.

Omenjeni dogodki na Jesenicah naj pomagajo političnim organizacijam, predvsem pa organizacijam Zveze komunistov na Jesenicah v bodoče pravilno oceniti take pojave. Da bo njihovo delo res polno in uspešno, morajo predvsem začeti odločno reagirati že na takozvane drobne pojave nacionalizma in šovinizma. Že določbe ustave najtežje obsojajo dejanja proti enotnosti jugoslovanskih narodov in za vzbujanje nacionalne mržnje v naši družbi. Tudi v socialistični zvezi delavnih ljudi ni mesta za take ljudi. Ne more pa biti član ZK oni, ki se aktivno ne bori proti takim pojavom, ali pa če jih celo podpira iz kakršnih koli razlogov.

Mirko Zlatnar

★ Prekrižani računi ★

Ob deseti obletnici odločitve naših narodov za republiko

11. novembra 1945 so naši narodi dokončno povedali vsemu svetu, da nočejo kralja in vrnitve na staro ter tako potrdili tisto, za kar se je delavski razred pod vodstvom komunistične partije boril že v času med obema vojnama in za kar se je borila velika večina našega ljudstva v času narodnoosvobodilnega boja. Ta odločitev naših narodov ni prišla sama po sebi, ampak je posledica mnogih spoznanj, in je bila temeljito premišljena. Prvi signal za to dejanje je bil že 27. marec 1941, ko je jugoslovansko ljudstvo ovrгло režim, ki je sklenil sramotno pogodbo s Hitlerjevo Nemčijo in Mussolinijevo Italijo in z njo proglasil pristop Jugoslavije k osi Rim—Berlin—Tokio. Ta akt vladajoče buržoazije je bil pripravljen po dolgoletnih pripravah, kot nujna posledica politične ofenzive buržoazije, ki se je začela že leta 1920 z nasilnim zlomom splošne stavke jugoslovanskih železničarjev, ko so žandarji na zahtevo takratnega prometnega ministra in katoliškega duhovnika dr. Antona Korošca povzročili krvoprelitje na Zaloški cesti v Ljubljani. Konec decembra istega leta je buržoazna oblast z Obznano postavila komunistično partijo izven zakona, avgusta 1921 pa je odvzela imuniteto komunističnim poslancem. V teh nasilnih dejanjih vladajoče buržoazije je hlapela revolucionarnost širokih ljudskih množic, ki se je manifestirala v številnih štrajkih in manifestacijah po prvi svetovni vojni vse od aprila 1920, in prej omenjenega zloma splošne stavke jugoslovanskih železničarjev.

Buržoazija se je konsolidirala in začela prodajati interese jugoslovanskih narodov tujemu kapitalu. V prvem obdobju je v jugoslovanskem gospodarstvu prevladoval francoski kapital. Svetovna gospodarska kriza pa je v letih 1929—1933 spremenila obstoječi odnos. Francoski kapital je začel prepuščati svoje pozicije angleškemu in se uvrstil za njim. Kmalu za tem pa je začel osvajati jugoslovansko gospodarstvo tudi nemški kapital in rastel v letih 1935—1940 vzporedno z angleškim. Tik pred drugo svetovno vojno je nemški kapital v Jugoslaviji že močno prevladoval.

Prav tako, kakor je vladajoča buržoazija prodajala tujemu kapitalu interese jugoslovanskih narodov, je tlačila in dušila tudi vse napredne sile in ljudi, ki so razgaljali protiljudske mahinacije buržoazije. V tem tlačenju so si bili edini vsi predvojni jugoslovanski buržoazni režimi. Tuji finančni kapital je uporabljal državni aparat stare Jugoslavije za svoje orodje, kakor je v svojem referatu na V. kongresu KPJ dejal tovariš Kardelj. Ropanje širokih ljudskih množic je povezovalo interese monarhije z interesi finančnega kapitala. Jugoslovanska dinastija se je povezala z velikimi mednarodnimi monopoli ter imela precejšen delež v raznih mednarodnih kartelih. Vse iz-

koriščevalsko se je prepletalo med sabo in tvorilo vladajoči vrh — poslušen aparat mednarodnih monopolov. In v tej poslužnosti tujemu finančnemu kapitalu se je razvijala predvojna jugoslovanska politika. Za obvladanje množic so bila potrebna nacionalna nasprotja. Ta nacionalna nasprotja je poglobila predvsem monarhofašistična diktatura leta 1929, ko se je velesrbstvo obleklo v jugoslovansko obleko in hotelo ustvariti neko jugoslovansko nacijo. S prodiranjem nemškega kapitala pa se je jugoslovanska politika začela naslanjati na Nemčijo in ji začela hlapčevati. Tako je bilo vse od leta 1935 naprej in leta 1940 je Cvetković - Mačkova vlada hotela Jugoslavijo popolnoma fašizirati. Razpustila je vse delavske organizacije in hotela delavce strpati v Jugoras, za protifašistične borce pa je pripravila koncentracijska taborišča. Tako se je čutila dovolj močno, da se je odločila za pristop k trojni osi. Ni računala, da se je zadnja predvojna leta ilegalna Komunistična partija konsolidirala, se močno okrepila in povezala z ljudskimi množicami, ki so se dvignile 27. marca 1941 in ovrgle sramotni pakt ter tako izbrisale madež v zgodovini naših narodov.

Likvidacija troosnega pakta je dala Hitlerju povod, da je brez vojne napovedi napadel Jugoslavijo. Ljudstvo jo je hotelo braniti, a gnilih sadov predvojne buržoazne politike ni bilo moči več rešiti. Stara Jugoslavija je razpadla ob prvem Hitlerjevem navalu.

Skrb buržoaznih vrhov ni bila, da bi organizirali vsenarodni odpor, ampak, da si očuvajo svoje izkoriščevalske razredne pozicije. Zato je buržoazija začutila že ob prvih znakih oborožene vstaje jugoslovanskih narodov to vstajo kot sebi najbolj nevarno in je vložila vse sile, da bi izolirala sile, ki so vodile narodnoosvobodilni boj. V tem so si bile enotne vse garniture, v katere se je uvrstila vladajoča buržoazija v novih pogojih: garnitura, ki je pobegnila s kraljem v London, garnitura Nedič, Ljotič, Natlačen, Pavelič, ki je odkrito kolaborirala z okupatorjem, ter Mihajlovičeva, ki je bila agentura vlade v Londonu, doma pa kmalu pokazala svoje resnične karte v sodelovanju z okupatorjem proti partizanskim silam. Taktika teh garnitur je bila različna, a povezane so bile vse med seboj po vseh možnih kanalih in vse so imele cilj, da uničijo NOB, ki je bila tako nevarna buržoaziji, ki je hotela obdržati svoje izkoriščevalske razredne pozicije, ne da bi pri tem padla senca narodnega izdajstva nanjo. Gesla: „Je še prezgodaj“, „Žrtve so nesmiselne“, „Odložalo se bo na mednarodni areni“ itd., so hotela preprečiti in uničiti narodnoosvobodilno gibanje v Jugoslaviji z vsemi sredstvi in ob pomoči kogar koli. To je bil neposredni smoter buržoaznih predstav-

nikov v emigraciji in Draže Mihajloviča, nosilca te politike v Jugoslaviji. Tako je postalo nacionalno izdajstvo buržoazije logičen zaključek izdajalske vloge, ki so jo imele jugoslovanska buržoazija in njene vladajoče klike ves čas, odkar je obstajala stara Jugoslavija, ko so prodajali interese naših narodov tujim imperialistom. Toda tak zaključek, pravi Edvard Kardelj v referatu na V. kongresu KPJ, je bil hkrati najvažnejši faktor za politično izolacijo buržoazije od večine širokih ljudskih množic. In dalje: „V takih pogojih se je morala narodnoosvobodilna vojna na čelu z delavskim razredom, pod vodstvom komunistične partije — in s pogojem pravilne politike KPJ — neogibno končati ne samo z osvoboditvijo dežele izpod okupatorja, marveč tudi s strmoglavljenjem buržoazije in osvoboditvijo Jugoslavije iz verige imperializma sploh.“

Razmah osvobodilnega boja je pomenil izgubljanje pozicij izdajalske buržoazije. Edvard Kardelj ocenjuje takratne dogodke takole: „Najpomembnejši izraz vseh teh dejstev in zmag narodnoosvobodilnega gibanja v Jugoslaviji je bilo II. zasedanje AVNOJ v Jajcu 29. XI. 1943. Sklepi tega zasedanja so dejansko formalna proklamacija in uzakonitev dejstva, da je buržoazija s svojimi reakcionarnimi zavezniki in pomagači, da so vladajoči vrhovi stare Jugoslavije jeli izgubljati oblast nad narodi Jugoslavije in da je začela oblast prehajati v roke ljudstva, to se pravi, v roke delovnega ljudstva z delavskim razredom na čelu. V sklepih II. zasedanja AVNOJ se odražajo sile narodnoosvobodilnega gibanja, sile nove ljudske oblasti, sile Narodnoosvobodilne vojske, ki je bila takrat dobro oborožena vojska več sto tisočev borcev. Zato je II. zasedanje AVNOJ odigralo prelomno vlogo v razvoju narodnoosvobodilne vstaje. To zasedanje je še bolj utrdilo vero borcev v končno zmago in hkrati potegnilo velik del omahljivih elementov v aktivno borbo na strani narodnoosvobodilnega gibanja. To zasedanje je nadalje zadalo odločilen udarec manevrom emigrantske vlade z Dražo Mihajlovičem in zapadnim vladajočim krogom otežkočilo, da bi odkrito podpirali te diskreditirane izdajalske klike.“

Zahod, kot vemo, takrat Jugoslaviji ni bil naklonjen. Bil ji je le toliko, kolikor so enote narodnoosvobodilne vojske vezale nase mnogo nemških divizij in tako razbremenjevale italijansko fronto. Zato so pozneje forsirali sporazum Tito—Šubašić, ki smo ga mi sprejeli predvsem zaradi zunanjepolitičnih vzrokov. Sporazum z londonsko vlado pa ni mogel več ogroziti pridobitev narodnoosvobodilnega boja, dasi so se Šubašić, Grol in Šutej prizadevali skozi vse leto 1945 indirektno s takozvano „Demokratsko opozicijo“, da bi rešili koristi izdajalske in zaradi tega pri večini jugoslovanskih narodov osvojevalne buržoazije. 11. no-

vembra 1945 je bilo v Jugoslaviji tajno glasovanje, kdo je za monarhijo, kdo za republiko. Velika večina našega ljudstva se je odločila za tisto, za kar je žrtvovalo svoja življenja milijon in pol naših borcev, talcev in drugih žrtev med narodnoosvobodilno vojno. Naše ljudstvo se je odločilo za federativno ljudsko republiko in za zgraditev pravičnejše socialistične družbe. Tako je za vselej prekrizalo račune reakcije. Potrdilo je tisto, kar je že 29. novembra 1943 proklamiralo II. zasedanje AVNOJ.

Deset let je že od takrat. Težki, in vendar lepi spomini nas vežejo na to desetletje obnove in graditve. Težki zaradi samoodpovedi in življenja, ki nam ni bilo poslano z rožami. Lepi zato, ker smo premagali take ovire, ki so se nam zdele skoro nepremostljive. Odstranili smo najtršo bedo, ki nam je grozila, da nam uniči sadove našega boja. Odstranili smo ruševine in obnovili domovino. Zgradili smo temelj za naše gospodarstvo. In če je kdo pri graditvi tega temelja lahko ponosen, je med prvimi prav gotovo naš jeseniški delavec, saj je najtežja povojna leta dajal največ in menda ni objekta v Jugoslaviji, ki bi ne bilo vgrajeno vanj železo, ki so ga stopili in obdelali jeseniški plavžarji, martinarji, livarji, valjavci, žičarji, žeb-ljarji in vsi, prav vsi... Lepi so ti spomini tudi zato, ker smo napravili preko povojnih težav prvi korak k uresničitvi ciljev, za katere smo žrtvovali kri in znoj. Pred petimi leti smo uvedli družbeno upravljanje po naših podjetjih. V zadnjih petih letih smo obogateli z izkušnjami in s spoznanji. Med spoznanji je prav gotovo najvažnejše tisto, da bomo živeli, kakor si bomo pač s svojim delom življenje sami ustvarili in ga napravili lepo, spoznanje, da brez skupne blaginje ni sreče za posameznika. Individualizem se mora oplemenititi z idejo kolektivnosti, kajti skrajni individualizem, kakor ga pojmuje buržoazna družba, je nosilec izkoriščanja odnosov v družbi. Skrajni individualizem prehaja že v egoizem. Egoizem pa je grobar resnično človečanske družbe.

Nova socialistična družba se šele poraja. Ni dovolj, da je naša industrija družbena lastnina, ni dovolj, da upravljamo podjetja sami in da smo to upravljanje prenesli tudi na ljudsko oblast. To upravljanje dobi šele takrat svoj pravi smisel, kadar se ga lotijo s prizadetostjo in vso odgovornostjo tisti, ki smo jih poverili. Toda tudi naše sodelovanje pri vsem tem delu je potrebno, saj k temu nas sili spoznanje, da bo življenje takšno, kakršnega si bomo ustvarili. To je sicer staro spoznanje, le da ima v vsaki družbi svoj pomen. V socialistični družbi pomeni: ustvariti blaginjo kolektiva, iz katerega raste sreča tudi za posameznika. Tega se moramo zavedati vsi. S to mislijo praznujmo tudi praznik naše Republike.

Upoštevaš vedno predpise higiensko-tehnične zaščite?

XVIII. zasedanje Centralnega delavskega sveta

23. avgusta je CDS imel svoje XVIII. redno zasedanje. Obravnavalo se je važno vprašanje o popravku bilance za leto 1954 in obračuna za prvo polletje 1955, zato je toliko manj razumljivo, da je kar 23 članov CDS bilo neupravičeno odsotnih. Tak odnos do delavskega upravljanja nikakor ni v čast tem posameznikom, dolžnost članov delovnega kolektiva — volivcev pa je, da se bolj zanimajo o izvrševanju dolžnosti, ki so jih zaupali z izvolitvijo posameznim tovarišem v CDS.

Vsem članom CDS je bila nekaj dni pred zasedanjem razdeljena vsa dokumentacija o popravku bilance za leto 1954, kakor tudi o obračunu za letošnje prvo polletje. Popravek bilance za leto 1954 se nanaša na znižanje dobička v razliki cene zaloga rude, koksa in starega železa v višini skoraj 167 milijonov dinarjev. Zaradi tega se zniža naš delež dobička v letu 1954 za dobrih 12 milijonov dinarjev v breme sklada prostega razpolaganja za investicije. To nastalo razliko je treba po uredbi vrniti. Mnenje komisije za ekonomska in finančna vprašanja, kakor tudi nekaterih članov CDS, da je ta zahteva neupravičena, ker je kolektiv železarne Jesenice z znižanjem cen svojih izdelkov že dal skupnosti odgovarjajoči dohodek in da lozadevna uredba Finančne inšpekcije datira šele iz srede julija letos, je neosvojljivo, ker je to stvarno konjunktorni dobiček, ki smo ga v bilanci za leto 1954 obšli. Z odpovedjo nekaterih osnovnih sredstev, ki za nas nimajo več vrednosti, se bo krilo to zakonsko obveznost našega podjetja. Vsekakor pa je treba, da naši poslanci sprožijo v skupščini problem, ki nastaja v zvezi z uredbami, ki imajo veljavnost za nazaj, kakor tudi to, da nujno skrbimo za ustvaritev rezervnega fonda, ki nam bo v podobnih situacijah v pomoč.

Iz poročila o poslovanju za prvo letošnje polletje je razvidno, da je družbeni plan v skupni proizvodnji izvršen z 101,2%, z ozirom na vse leto pa s 50,1%. Pri realizaciji skupne proizvodnje ni dosežen samo družbeni plan proizvodnje grodlja. Blagovna proizvodnja je izpolnjena z 87.729,5 ton, oziroma 100,8%, to je za 49,5% letnega družbenega plana. V primerjavi s prvim polletjem 1954 je letošnja blagovna proizvodnja za **12.338,7 ton večja!** Težišče preseganja blagovne proizvodnje je v predelovalnih obratih. Za ustvaritev te proizvodnje pa smo lastne stroške proizvodnje dosegli s 54,6%, in ustvarili bruto dohodek z 50,5% z ozirom na letni plan. Razlika med ustvarjenim družbenim planom in lastnimi stroški proizvodnje znaša torej 4,5% presežka proizvodnih stroškov napram predvidenim. V prvem polletju smo presegli materialne stroške za 6,6% napram planiranim, tako

da nam primerjava z lanskim letom kaže prevelik optimizem pri planiranju možnosti znižanja materialnih stroškov. Iz tehničnega poročila so razvidni nekateri vzroki za preseganje materialnih stroškov. Tako nam razmerje izplena in skupnega vsipa na plavžih da slutiti slabši in zato dražji vsip, poraba premoga na tono jekla se je v primerjavi z lanskim letom povečala, narasla je tudi specifična poraba toplote za 1,2% napram lanskemu letu in poročna koksna na tono grodlja kar za 7,9% več napram letu 1954. Trenutno se materialni stroški napram planiranim normalizirajo in padajo, dvignili pa se bodo zopet proti koncu leta.

Iz teh razlogov seveda tudi ne ustvarjamo predvidenega dobička, ki je za 9,2% manjši od planiranega. Poleg tega smo tudi za 7,4% poročili več za plačilo dobička, kot bi smeli po planu, ne da bi prišteli k temu še polovico predvidene 13. plače.

Poleg vsega tega smo imeli pri kupcih več kot 2 milijardi din dobroimetja, medtem ko smo ob polletju sami dolgovali le nekaj manj kot 300 milijonov din, kar dokazuje, da kupci nimajo zadostnih sredstev. S posebno uredbo, po kateri Narodna banka za fakturni znesek enostavno zniža kredit, ki ga ima kupec, če fakture ne izplača v roku 30 dni, se vsaj do nekega ta problem omiljuje. Prav to pa seveda povzroča motnje pri realizaciji prodaje, saj smo prisiljeni, da dobavljamo blago še po plačilu fakture. V prvem polletju smo že izvozili 3000 ton proizvodov, za nadaljnjih 1540 ton pa so že odprti akreditivi in naročila s specifikacijo, tako, da nam po planu ostane še okoli 550 ton proizvodov prostih za izvoz. Proizvode izvažamo v 14 držav.

V poročilu za prvo polletje so tudi navedeni podatki o gibanju delovne sile. V letu 1954 je bila storilnost dela 36,4 ton jekla na zaposlenega moža, v prvem polletju 1955 pa 37,7 ton jekla na moža. Ta porast storilnosti dela pa je premajhen in gre na račun tehničnih izboljšav posameznih obratov, tako da nas bo v bodoče moralo še bolj voditi geslo, da je treba pri istem številu zaposlenih povečati količino proizvodnje jekla in blaga. Vse zahteve po povečanju delovne sile, pa naj bi se skušalo rešiti z boljšo organizacijo dela.

V diskusiji na poročilo o poslovanju za prvo polletje 1955 so bili članom Delavskega sveta pojasnjeni nekateri vzroki preseganja materialnih stroškov. Tako je bila poraba koksa v letu 1954 987 kg na tono grodlja, predvideno znižanje na 950 kg pa je le naraslo na 1062 kg koksa na tono grodlja. V martinarni se je v letu 1954 obzidavalo oboke peči izključno z

uvoženim materialom, ki je izdržal po 1050 šaržev, letos pa uporabljamo domači material, ki vzdrži komaj 500 šaržev.

Zaradi preseganja materialnih stroškov pa je v nevarnosti izplačilo nagrad oziroma plač iz dobička, ker se z dviganjem materialnih stroškov dosega manjši dobiček. Zato je bil OLO Radovljica stavljen predlog, da se dvigne procent udeležbe podjetja na dobičku od 7,3% na 9,2%. Ta predlog je bil sprejet in s tem je z dvignjenim fondom za prosto razpolaganje zagarantirano izplačilo premij, ne pa izplačilo trinajste plače. Zato naj se premije izplačuje naprej kot doslej, z novim letom pa bo treba preiti na nov in boljši način premiranja, ki bo upošteval stvarne prihranke materiala in baziral na določenem finančnem rezultatu, trinajsta plača pa naj se izplača v višini, kolikor bo pač sredstev na razpolago.

Ob koncu zasedanja je DS imenoval komisijo za uporabo osnovnih sredstev in koriščenje sredstev za vzdrževanje iz amortizacijskega sklada, odobril je prodajo osnovnih sredstev v višini več kot 60 milijonov dinarjev, imenoval komisijo za razdelitev štipendij našega podjetja, pooblastil glavnega direktorja tov. Kristana za našega predstavnika v Udruženju jugoslovanskih

železarn in odobril prenos majhne centralne peči na občinski odbor Jesenice za uporabo v Otroškem vrtcu brez povračila vrednosti.

SKLEPI XVIII. REDNEGA ZASEDANJA DELAVSKEGA SVETA

1. Potrdi se popravek bilance za leto 1954 z znižanjem previsoko izkazanega dobička za 166 milijonov 945.858 din zaradi razlik v cenah zalog na dan 31. 12. 1953.

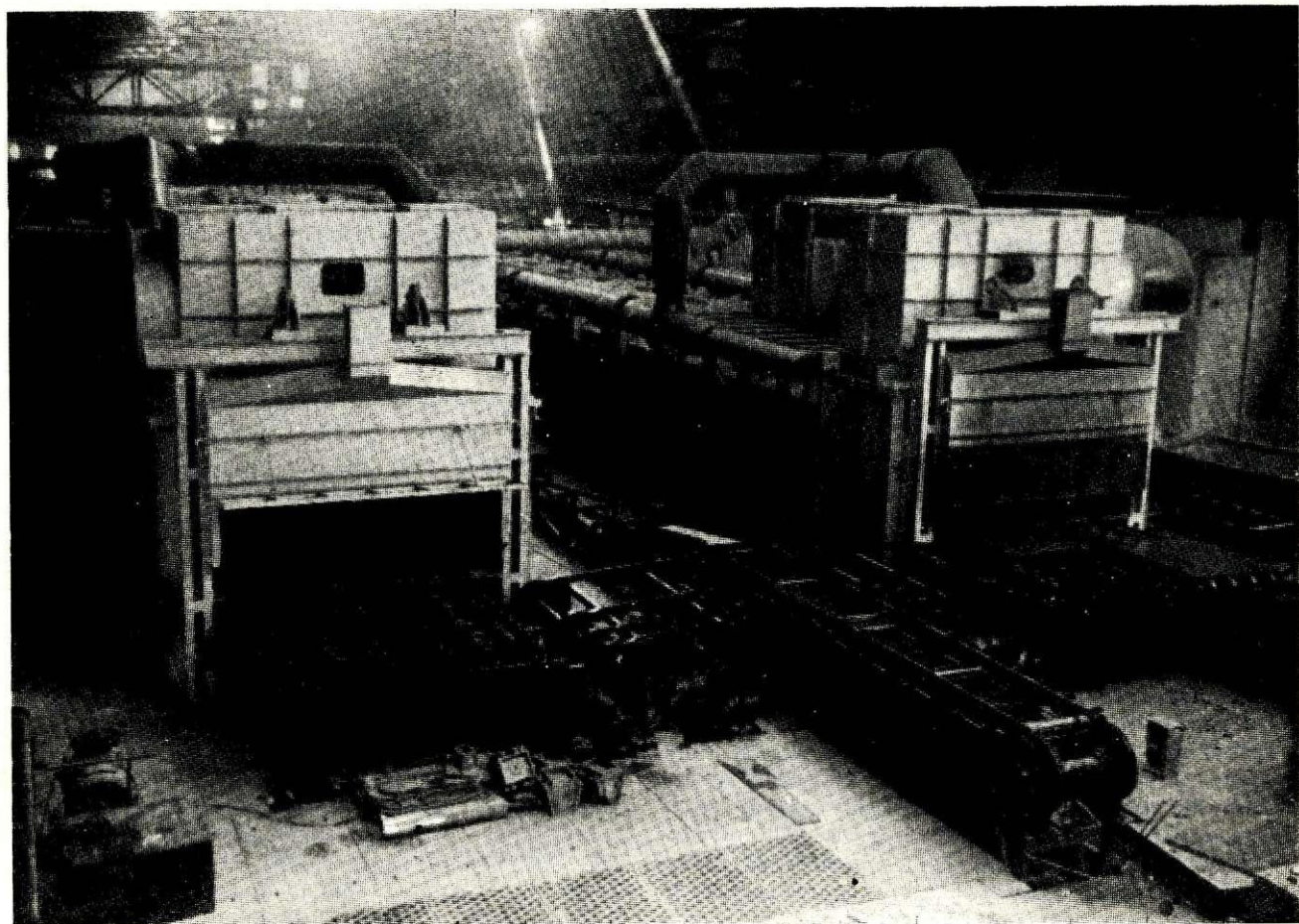
2. Premije se izplačujejo po dosedanjem načinu.

3. Sprejme se poročilo o polletnem poslovanju podjetja.

4. Imenuje se komisija za uporabo osnovnih sredstev in koriščenje sredstev za vzdrževanje iz amortizacijskega sklada in sicer: inž. Čizman Vinko, Cenček Edi, Iskra France in grupni šef, obratovodja in knjigovodja posameznega obrata.

5. Odobri se izvršeno prodajo osnovnih sredstev v prvih sedmih mesecih letošnjega leta.

6. Imenuje se komisija za razdelitev štipendij in sicer Brun Viktor, Burnik Janko, Zupan Mirko, Mugerli Stane, Smolej Slavko in ing. Arzenšek Ivan.

Novi obrati valjarne tanke pločvine na Javorniku

JESENIŠKA KOMUNA

ima vse pogoje za uspešen razcvet

Šele pred petimi leti smo začeli uveljavljati družbeno upravljanje po podjetjih in naš družbeni razvoj stopa že v novo veliko obdobje, o katerem je rekel tovariš Edvard Kardelj, ko je razlagal na zasedanju Ljudske skupščine novi zakon o ureditvi občin in okrajev: „Milijoni naših državljanov bodo odslej lahko neposredneje in aktivneje sodelovali pri reševanju osnovnih vprašanj družbenega življenja. To jim bo dalo novo vzpodbudo za razvijanje iniciative na vseh področjih družbenega življenja.“ In 1. septembra smo stopili na pot, za katero smo se pripravljali skoro leto dni. Po temeljitih pripravah so se zabrisale nekdanje občinske meje in na področju Gorenjske, kjer je prej delovalo 35 občinskih ljudskih odborov in 2 okrajna ljudska odbora, je začel delovati nov komunalni sistem z enajstimi ljudskimi odbori in enotni okrajni ljudski odbor za vso Gorenjsko s sedežem v Kranju. Že samo uresničenje novega komunalnega sistema pomeni velik korak naprej v razvoju naše socialistične demokracije. Revolucionarni proces, ki so ga začeli uresničevati z izročitvijo podjetij v upravljanje delavcem, se je razširil in poglobil.

O zadnjih predpripravah za ustanovitev ljudskega odbora jeseniške komune smo poročali že v prejšnji številki. Takrat so izvolili novi občinski odbor iz nekdanjega ljudskega odbora mestne občine Jesenice in iz nekdanjih občinskih ljudskih odborov Kranjska gora, Dovje in Žirovnica. Ta odbor bo posloval začasno do prihodnjega leta, ko bodo nove volitve. Področje delovanja sedanjega ljudskega odbora se je torej razširilo in ga postavilo pred nove širše naloge. Že bežen pogled na dolgo vrsto podjetij, ki proizvajajo in poslujejo na področju jeseniške komune, nam označi, s kakšnimi in kolikšnimi nalogami se bo moral baviti Svet za gospodarstvo. Ne bo odveč, če jih naštejemo in se z nekaterimi približe seznanimo.

Podjetje, ki komuni daje največ sredstev, je vsekakor Železarna Jesenice. Po družbenem planu, predvidenem za letošnje leto, bo naše podjetje povišalo proizvodnjo v primerjavi z lanskim letom za 9 odstotkov po količini. Druga važna industrijska panoga, ki je prišla na območje novega odbora, je elektroindustrija in sicer dva obrata Savskih hidroelektrarn HC Žirovnica in HC Moste. Lesna industrija je na našem področju slabo razvita. V sklopu te industrije obratuje pri nas le žaga Lesnoindustrijskega podjetja Bled in lesnoindustrijski obrat za proizvodnjo lesene volne podjetja Izolirka — Ljubljana. Svoj obrat ima na našem območju tudi Mlinsko podjetje Škofja Loka.

Nenehna povojna gradbena dejavnost je priobila na Jesenice vrsto gradbenih podjetij, med

katerimi so največja Gradis, Gradbeno podjetje Nova Gorica, Gradbeno podjetje Ajdovščina, Gradbeno podjetje Sava in podjetje za vzdrževanje prog Jesenice.

Precej močna je socialistična obrtna dejavnost na področju naše komune. Podjetji Avtoservis sta na Jesenicah in v Kranjski gori. Lesnagalanterijski obrat Jesenice izdeluje razno lesno galanterijo, med njimi ročaje raznih dimenzij za pile in drugo orodje. Obrat „Coklja“ na Blejski Dobravi izdeluje coklje in čevlje z lesenimi podplati, s katerimi zalaga tudi naše podjetje. Razna uslužnostna dela opravlja podjetje „Ključavničarstvo — Hribar“ z Jesenic. „Tapetniško podjetje Jesenice“ opravlja vsa tapetniška dela. Za preskrbo z mesom skrbijo podjetja „Mesnina — Jesenice“, ki ima deset poslovalnic, „Rog“ Jesenice s štirimi poslovalnicami, „Zadružnik Jesenice“ s štirimi poslovalnicami, „Mesarija“ Mojskruna in „Mesarija“ Kranjska gora. S kruhom pa nas oskrbujejo „Pekarna in slaščičarna Jesenice“ s štirimi pekarnami in petimi prodajalnami in „Pekarna Kranjska gora“. Potem so na območju nove občine še obrtna podjetja „Moda - Jesenice“, „Kroj - Jesenice“, „Radio - servis Jesenice“, „Tesar Jesenice“, „Kinematografsko podjetje Jesenice“, „Krojaštvo Kranjska gora“ in „Remont Kranjska gora“. Vsega skupaj je 21 socialističnih obrtnih podjetij. Socialistični sektor obrti bi bilo treba še razširiti, a zaenkrat ljudski odbor nima na razpolago finančnih sredstev.

Trgovskih podjetij s sedežem na področju komune je trinajst in sicer „Rožca“ Jesenice, „Vino Gorenjka“ Jesenice, „Železnina“ Jesenice, „Knjižgarna“ Jesenice, „Delikatesa“ Jesenice, „Zarja“ Jesenice, „Kašta“ Jesenice, „Plavž“ Jesenice, „Kovinar“ Jesenice, „Kurivo“ Jesenice, „Mineral“ Jesenice, „Stol“ Žirovnica in „Škrlatica“ Kranjska gora. Vsa ta podjetja skupaj imajo 41 poslovalnic. Razen tega pa imajo v jeseniški komuni svoje prodajalne še podjetja „Peko“ Tržič, „Alpina“ Žiri, „Planika“ Kranj, „Kombinat Borovo“, „Varteks Varaždin“, „Gorenjska oblačilnica“ Kranj, „Slovenija - šport“, „Mlekarna Planika“ Tolmin in „Zadružna mlekarna“ Bled. Med trgovskimi podjetji imamo tudi podjetja „Ribnik - Eksport Jesenice“, ki se ukvarja z izvozom rib, rakov, kač, ptic in podobnih živali v razne evropske države. Lani je izvozilo za 54 milijonov tega blaga, kar po vrednosti dosega skoro tretjino izvoza naše železarne na zunanje tržišče.

Gostinskih podjetij, gostiln, gostišč in turističnih postojank je v sedanji jeseniški komuni 51. Za turizem so pomembni zlasti Hotel Erika in Hotel Razor (s tremi obrati) v Kranjski gori, Ho-

tel Vitranc v Podkorenu, Hotel Korensko sedlo, Dom v Planici, Gostilna Jalovec v Ratečah, planinska koča v Tamarju, planinske koče na Vršču, Dom Franceta Rozmana v Gozdu, Aljažev dom v Vratih, koča na Kredarici in Staničeva koča, koča na Križkih podih, „Triglav“ v Mojstrani, Dom pod Golico na Planini, planinska postojanka SD na Črnem vrhu, Počitniški dom na Ravnah, Pristava v Javorniškem rovtu, Valvazorjeva koča pod Stolom, Hotel Zelenica na Selu pri Žirovnici in končno tudi jeseniška hotela „Pošta“ in „Korotan“. Večji del jeseniške komune ima turističen značaj. Zato bo novi občinski ljudski odbor moral posvečati razvoju turizma največjo pažnjo. Neki tujec je letos rekel: „Imate malo Švico, a je ne znate izrabiti!“ Mi bi jo že znali, a smo morali prva povojna leta najprej obnoviti in zgraditi osnovo našega gospodarstva, v bodoče pa bomo poskrbeli tudi za „našo malo Švico“, kakor je bil tujec imenoval Podkorensko dolino. Kako pa bo nastala naša „mala Švica“, o tem bomo morali seveda še razpravljati in jo ustvarjati načrtno. Lepote gorskega sveta je treba odpreti na stežaj. Le tako bodo postale pomembni vir našega gospodarstva.

Področje, ki pri delu bivšega ljudskega odbora skoro ni prišlo v poštev, je kmetijstvo in kmetijsko združništvo. Na področju, ki ga sedaj upravlja ljudski odbor, obstoja tudi ta gospodarska panoga, ki je ne bomo smeli zapostavljati, dasiravno tvori večino prebivalstva jeseniške komune industrijsko delavstvo. Ugotoviti bo treba, v kakšnem stanju se nahaja kmetijstvo na našem območju in kako bi se ga dalo dvigniti v korist kmetovalcev in prebivalstva. To ne bo tako težko, ker so delovale na tem področju kmetijske zadruge in razvile vrsto svojih gospodarskih dejavnosti. Poleg trgovskih odsekov kmetijskih združenj na Jesenicah, v Žirovnici, na Dovjem, v Kranjski gori, v Podkorenu in Ratečah so v vseh teh krajih — razen na Dovjem — delovali tudi lesni odseki KZ. Razen tega so imele zadruge svoje žage v Ratečah, v Kranjski gori, v Mojstrani in v Žirovnici ter dvojne obrtnih podjetij Transport Mojstrana in Mizarstvo KZ Mojstrana.

Tako je v glavnem področje gospodarske dejavnosti sedanje jeseniške komune. V kakšnem stanju so posamezna podjetja in gospodarske organizacije, bomo skušali naše bralce seznaniti v prihodnje. Upajmo, da bomo v teh podjetjih in na občinskem odboru našli sodelavce, ki bodo o svojem podjetju pisali v naš list.

Ne bo odveč, če spregovorimo še nekaj stavkov o šolstvu in prosveti. Šolstvo je v povojnih letih na področju sedanje jeseniške komune zelo napredovalo, kar priča o skrbi ljudske oblasti za izobrazbo delovnega človeka. Ljudska oblast je že od vsega začetka napovedala boj za ostalosti. Zaostalost pa je posledica neznanja. In če hočemo zaostalost odpraviti, moramo odpraviti tudi neznanje, ki je največja ovira napredka. Gola pismenost v današnjih časih ne zadošča več. Delavci bodočnosti bodo imeli vsaj srednješolsko izobrazbo.

Tehnika napreduje in bo napredovala v danes komaj slutene višine. Ni nam pa treba seči niti tako daleč. Že danes pri svojem delu marsikdo čuti pomanjkanje izobrazbe. Vedno bolj so osamljeni tisti, ki pravijo, zakaj nam je potrebno toliko šol. Vedno več ljudi uvideva, da so šole potrebne, in vedno več ljudi čuti kot težko dediščino starih časov svojo pomanjkljivo izobrazbo. In — odkrito povedano — izobrazba je vedno pomanjkljiva in človek se mora izobraževati vse življenje. Vsaka šola da lahko človeku samo osnovo, naprej pa se mora izobraževati sam. Seveda je prav od osnove odvisno, kako se bo človek potem izobraževal. In za to osnovo je sodobni mladini poskrbela ljudska oblast. Pred vojno so bile na primer na Jesenicah osnovna šola, meščanska šola, obrtniška in vajenska šola. Danes imamo na Jesenicah popolno gimnazijo, Metalurško - industrijsko šolo, Mojstrsko šolo in v zadnjem času smo dobili še metalurški oddelek srednje tehnične šole. Pred vojno se ni nikomur niti sanjalo, da bo kdaj gimnazija na Koroški Beli, ali pa v Žirovnici in Kranjski gori. Danes imamo popolno gimnazijo na Koroški Beli, nižji gimnaziji pa v Žirovnici in v Kranjski gori. Razen tega imamo osnovne šole na Jesenicah, na Koroški Beli, v Žirovnici, v Javorniškem rovtu, na Planini, na Hrušici, na Dovjem, v Gozdu, v Kranjski gori in v Ratečah. Razen prej omenjenih šol sta na Jesenicah še obrtna in glasbena šola.

Poleg šol skrbijo še za izobraževanje in kulturno prosvetno izživljanje kulturno prosvetna društva, knjižnice in Mestno gledališče Jesenice, o čemer pa bomo spregovorili kdaj drugič.

Vse to — gospodarstvo in prosveta — je danes torišče naše družbene dejavnosti. Ustanovitve komun bo vso to dejavnost še pospešila in to toliko hitreje, čim aktivneje bodo sodelovali vsi državljani. Le s takim sodelovanjem bodo mogli delovati solidno razni sveti pri ljudskih odborih, komisije, zbori volivcev, krajevni odbori itd., in le na ta način se bomo lahko ognili raznim birokratskim pojavom, ki se utegnejo pojaviti brez tega sodelovanja v škodo družbenega razvoja. Prav zaradi tega je v prvi fazi razvoja novega komunalnega sistema ena najvažnejših nalog vseh družbenih organizacij in ljudskega odbora, da pospešeno delajo na uveljavitvi prej omenjenih organov, ki predstavljajo osnovno gibalno naše socialistične demokracije.

Pred nami je nova velika pot. Komune niso nekaj statičnega, razvijale se bodo in v tem razvoju bodo nedvomno odpadle vse tiste umetne tvorbe, ki nimajo pogojev za samostojno gospodarsko in družbeno življenje. Široke perspektive se odpirajo nadaljnjemu razvoju družbenega in gospodarskega življenja. V tem je smisel največje povojne reorganizacije naše državne uprave. Kakšna pa bo jeseniška komuna, je odvisno od nas vseh. Ona bo naše zrcalo in zrcalo našega dela.

POROČILO O OBRATNIH NEZGODAH ZA AVGUST

Obrat	Stalež	Nezgode			Sk.	V ‰ na stalež
		lahke	težke	smrtne		
Uprava	171	—	—	—	—	—
Nabavni	57	—	—	—	—	—
Pomožna služba	166	—	—	—	—	—
Plavž	367	6	—	—	6	1,6
Livarna	367	3	—	—	3	1,5
Mehanična delavnica	306	4	—	—	4	1,3
Gradbeni oddelek	300	4	1	—	5	1,6
OTK	150	—	—	—	—	—
Komunalni oddelek	86	—	—	—	—	—
Energijski oddelek	163	—	—	—	—	—
Martinarna	535	13	—	—	13	2,4
Elektro peč	91	5	—	—	5	5,4
Opekarna	207	5	—	—	5	2,4
Javornik I.	730	21	—	—	21	2,8
Javornik II.	367	5	—	—	5	1,3
Zična valjarna	208	6	—	—	6	2,8
Javornik III.	351	9	—	—	9	2,5
Javornik IV.	53	—	—	—	—	—
Valjarna 2400	215	5	—	—	5	2,3
Jeklovlek	102	3	—	—	3	2,9
Predelovalni obrati	700	15	—	—	15	2,1
Varilna žica	134	1	—	—	1	0,7
Cevarna	161	2	—	—	2	1,2
Elektro delavnica	132	—	—	—	—	—
Konstruktorska delavnica	204	5	—	—	5	2,4
Promet	406	4	—	—	4	0,9
Transportni oddelek	147	1	—	—	1	0,6
Garaža	20	—	—	—	—	—
Kapitalna	64	1	—	—	1	1,5
MIS	208	—	—	—	—	—
Skupaj	7044	118	1	—	119	1,6

Na poti v službo je bila 1 smrtna in 8 lahkih nezgod. Zaradi vseh teh nezgod smo izgubili 10.944 delovnih ur ali 1.368 delovnih dni v vrednosti 591.194 din.

Matej Bor:

Svoboda

Še vedno nas budi naš klic: Zberimo
zatiranci se z vseh vetrov sveta!
Kdaj zemlja, koder danes krvavimo,
bo naša spet? Ko bomo vsi doma!

Ko nam ne bo več rezala gospoda
ne kruha ne meja ne naših glav!
Ko ti črepinje več ne bo razklal
nihče, če boš zašepetal: Svoboda.

Vemo, svoboda je prečuden sad,
ki ti ne pade v roke sam z drevesa.
V vrhove strme, ki vihar jih stresa,
sam moraš ponj, če rad ali nerad.

Samo po cestah, ki jim tlak je kri
iz naših žil, dosežemo svoj cilj.
Svoboda žito je, ki zazori
iz ene same njive — iz gomil.

(1944)

Deset dni na dopustu v Crikvenici

Ker je bilo letošnje poletje vreme kaj muhasto, sem se odločil za letovanje v Domu kovinarjev v Crikvenici šele koncem meseca avgusta. Ko smo se ob prihodu razgovarjali s skupino, ki se je vračala nazaj se je pritoževala čez vreme, saj je bilo pretežno oblačno ali vetrovno, precej dni pa tudi dež. Bali smo se, da se bomo morali tudi mi vrniti beli domov, pa je bila naša bojazen odveč. Skozi vseh deset dni je bilo vreme sončno, niti kapljice dežja, pa tudi veter nam je priza-nesel.

Začelo se je v pisarni doma. Upravnik Franček je bil kaj nervozen ker nas je prišlo okrog 120 in ker je pričakoval še folklorno skupino z godbeniki in pevci - šolisti z Jesenic. No, sčasoma se je le potolažil, ker je dobil potrebne sobe v bližnjih in oddaljenejših okoliških vilah. Mene je poslal po jeseniško na »Hrušico«. Ta oddaljenost me je sprva nekoliko jezila, ko pa sem videl, da stanujejo drugi še dlje od doma, sem se potolažil. Ogleдали smo si malo plažo z igrišči in ugotovili, da gostje Doma kovinarjev kaj radi delajo škodo. Tobogan je neuporaben, ker si je nekdo »izposodil« polivinil, po katerem drsi plavalec v vodo. Vodni bicikelj leži na suhem, ker so ga kopalci pred nami pokvarili, kegljišče je neuporabno, ker so keglji povsem stolčeni, enega pa je le polovica, itd. Mogoče vsega niso krivi kopalci, vendar krivca nismo iskali. Zadovoljili smo se z obema splavoma, s skakalnico in s čolni, kakor tudi z balinskim igriščem, četudi je kaj valovito in ima krogle jajčate oblike. Te pomanjkljivosti nas po nekaj dneh niso prav nič motile. Iskali smo razvedrila zdaj tu zdaj tam. Jaz sem bil n. pr. dežurni kopalec, zato sem moral vsako jutro prvi, nekako ob šestih v vodo in poročati kakšna je. Kmalu smo se tudi organizirali. Imeli smo svoj štab, ki je izdajal dnevne okrožnice s potrebnimi navodili in oskrbel tudi vse potrebno za povratek s posebnim avtobusom. Zabave in »dela« torej ni zmanjkalo, četudi smo lenarili vseh deset dni. Težje pa je bilo z maloštevilnim osebjem. Streči toliki skupini, saj nas je bilo okrog 160, namesto 120, kuhati za toliko ljudi, kljub majhni kuhinji in skrbeti tudi za alkoholne in brezalkoholne pijače v lastnem bifeju, ni bilo lahko. A k ljub temu smo bili zadovoljni. Hrana je bila okusna in dovoljna, postrežba solidna in vsakdo se je počutil, da je na odmihu v domu, ki je dobro oskrbovan.

Naša skupina je imela poleg lepega vremena še posebno srečo, da je z nami letovala tudi folklorna skupina jeseniške »Svobode«, katere instrumentalni kvartet je rad tudi nam zagoedel poskočne. V družbi z njimi nam je bilo še lepše. Kaj prijetno pa so nas razvedrili tudi njihovi nastopi. V ponedeljek večer so nastopili na terasi hotela »Esplanade«. Razumljivo, da je prisostvoval njihovem nastopu prav sleherni gost našega doma, četudi je bila vstopnina sto dinarjev. Uživali smo nad nam že poznanimi plesi naših narodov v pristnih narodnih nošah, kakor tudi nad solo točkami in nastopi kvarteta. Še bolj pa smo bili zadovoljni, ko smo videli, da so dosegli jeseniški folkloristi s strani tujcev toliko priznanje. Aplavzov skoraj ni bilo konca. Fotografirali so tekali s kamerami okrog plesalcev. Tujci kar niso mogli verjeti, da je to nepoklicna skupina, da so to člani delavskega društva »Svoboda« z Jesenic. Nič manjšega uspeha niso dosegli naši folkloristi na drugem nastopu, ki je bil v sredo večer v Novem. Višek njihovega gostovanja na Jadranu pa je bil prav gotovo dosežen v Opatiji. Sicer drage vstopnice, po din 250.—, so bile vse razprodane. Za nastop »Ansambla narodnih plesov jeseniške Svobode« so se zanimali predvsem tujci. Ko so se sprehajali popoldne plesalci v raznih narodnih nošah po Opatiji, so se stalno vrteli okrog njih tujci s fotokamerami, kar jasno dokazuje njih navdušenje nad našimi lepimi narodnimi nošami. Na nastopu samem je bil dosežen velik uspeh, saj so bili nastopajoči deležni navdušenega priznanja s strani občinstva.

Tako se je bližal konec našega letovanja. Ker smo bili doslej največja skupina in skupina z lastno godbo, folkloristi in solisti, smo pridili v soboto zvečer primeren poslovilni večer. Govoru je sledila pev-ska vaja, na kateri so se naučili vsi

POROČILO O OBRATNIH NEZGODAH ZA SEPTEMBER

Obrat	Stalež	Nezgode			Sk.	V %
		lahke	težke	smrtne	na stalež	
Uprava	180	—	—	—	—	—
Nabavni oddelek	84	—	—	—	—	—
Pomožna služba	181	—	—	—	—	—
Plavž	372	10	—	—	10	2,6
Livarna	187	3	—	—	3	1,6
Mehanična delavnica	305	3	—	—	3	0,9
Gradbeni oddelek	293	3	—	—	3	1,0
OTK	169	2	—	—	2	2,8
Komunalni oddelek	86	—	—	—	—	—
Energijski oddelek	166	1	—	—	1	0,6
Martinarna	533	10	—	—	10	1,8
Elektro peč	90	2	—	—	2	2,2
Opekarna	209	1	—	—	1	0,4
Javornik I.	731	24	—	—	24	3,2
Javornik II.	367	7	—	—	7	1,9
Žična valjarna	209	1	—	—	1	0,4
Javornik III.	348	3	—	—	3	0,8
Javornik IV.	56	—	—	—	—	—
Valjarna 2400	212	8	—	—	8	3,7
Predelovalni obrati	680	—	—	—	—	—
Jeklovlek	104	15	—	—	15	2,2
Varilna žica	131	1	—	—	1	0,7
Cevarna	160	3	—	—	3	1,8
Elektro delavnica	124	—	—	—	—	—
Konstruktorska delavnica	198	3	—	—	3	1,5
Promet	396	4	—	—	4	1,0
Transportni oddelek	167	6	—	—	6	3,5
Garaža	20	—	—	—	—	—
Kapitalna	99	—	—	—	—	—
MIS	246	—	—	—	—	—
Skupaj	7062	116	—	—	116	1,5

Zaradi teh nezgod v septembru smo izgubili 13.528 delovnih ur ali 1.691 delovnih dni v vrednosti 860.245 din.

gostje pesem »Adijo Crikvenica draga« in jo peli med kupletom, ki je obral domala slehernega gosta. Sledila je boksarska točka, ter vmesne točke solistov ob spremljavi malega orkestra. Večer je minil lepo. Vsak se je počutil, kot že vse dni preje, najboljši v prijetnem tovariškem vzdušju. Vsi smo bili le delavci velikega delovnega kolektiva z Jesenic in vsi gostje svojega počitniškega doma v Crikvenici.

Se kratko slovo naslednje jutro in desetdnevni oddih na Jadranu je minil. Lepo je bilo, ker nam je bilo naklonjeno vreme, lepo, ker je skrbelo za nas kar najlepše osobje doma in predvsem lepo, ker smo si vse lepo ustvarili sami. Prav bi bilo, da bi se vse skupine tako lepo imele v Crikvenici kot mo se imeli mi tudi v prihodnji sezoni, ki ni daleč pred nami, saj naj mine samo zima...
ae

Predvojaška vzgoja je vsestransko koristna mladini

V okviru Železarne je zelo močan center predvojaške vzgoje, ki zajema vso mladino, zaposleno v našem podjetju. Z obveznim posecanjem predvojaške vzgoje naša delavska mladina spoznava osnove vojaške znanosti in spretnosti, kar s pridom lahko uporablja pri služenju vojaškega roka v JLA. Vsestranska vloga predvojaške vzgoje je zelo velika, saj postavlja osnove, ki so pogoj za čim boljše nadaljnje delo. Zato posveča komandni in predavateljski kader zelo veliko pozornost kvalitetnemu in vsestranskemu pouku. Mladina se upoznava s orožjem naše armade in tudi sama praktično izvaja taktične vaje in naloge. Tudi s samim vojaškim življenjem je naša mladina dobro

seznanjena. V avgustu so se starejši letniki mladincev zbrali na skupnem taborenju v Mojstrani in preživeli 8 dni vojaškemu podobnega življenja. Taborenje je vsestransko uspelo in vsak je lahko opazil, da se večina mladincev zares prizadeva, da se čim več nauči, zato tudi uspehi niso izostali. Ob zaključku taborjenja je bila izvedena taktična vaja strelskega voda v napadu, ob katerem se je pokazala dokajšna spretnost naše mladine. Tudi precej dobri uspehi pri šolskem streljanju so brezdvoma plod uspešnega dela.

Zadnje čase se mladina pridno pripravlja na dostojno počastitev dneva JLA. Ob tej priliki bo izvedeno patrolno tekmovanje s streljanjem, na

katerem bodo sodelovali vsi centri predvojaške vzgoje sedanjega okraja. Za zmagovalca je naša Železarna podarila lep prehodni pokal.

Ob vsem tem naj omenimo tudi velike težave, s katerimi se bori predavateljski center. Brez naj-novejših vrst orožja in brez učnih sredstev je goi

pouk nezanimiv in zato je treba vse potrebno zagotoviti za uspešen pouk. Pri tem naše podjetje vsekakor nudi izdatno pomoč saj se naš delovni človek zaveda, da je le močna armada pogoj za izgradnjo socializma, mladina pa ve, da je le v znanju pot do uspehov in zmag.

POROČILO O OBRATNIH NEZGODAH ZA OKTOBER

Obrat	Stalež	Nezgode			Sk.	na stalež v ‰
		lahke	težke	smrtne		
Uprava	190	—	—	—	—	—
Nabavni oddelek	56	—	—	—	—	—
Pomožna služba	158	—	—	—	—	—
Plavž	372	9	—	—	9	2,4
Livarna	191	3	—	—	3	1,5
Mehanična delavnica	305	3	—	—	3	0,9
Gradbeni oddelek	296	3	—	—	3	1,0
OTK	147	—	—	—	—	—
Komunalni oddelek	85	—	—	—	—	—
Energijski oddelek	159	1	—	—	1	0,6
Martinarna	533	12	1	—	13	2,4
Elektro peč	90	2	—	—	2	2,2
Opekarna	209	2	—	—	2	0,9
Javornik I.	739	16	—	—	16	2,1
Javornik II.	381	4	—	—	4	1,0
Zična valjarna	208	6	—	—	6	2,8
Javornik III.	350	5	—	—	5	2,3
Javornik IV.	55	13	—	—	13	3,7
Valjarna	215	1	—	—	1	1,8
Jeklovlek	121	—	—	—	—	—
Predelovalni obrati	680	15	—	—	15	2,2
Varilna žilca	131	1	—	—	1	0,7
Cevarna	159	1	—	—	1	0,6
Elektro delavnica	124	1	—	—	1	0,8
Konstruktorska delavnica	198	4	—	—	4	2,0
Promet	395	8	—	—	8	2,0
Transportni oddelek	169	4	—	—	4	2,3
Garaža	20	—	—	—	—	—
Kapitalna	66	1	—	—	1	1,5
MIS	240	—	—	—	—	—
Skupaj	7032	115	1	—	116	1,6

Na poti v službo je bilo 11 lahkih nezgod. Zaradi vseh teh nezgod smo izgubili 10.088 ur ali 1.261 delovnih dni v vrednosti 556.151 din.

**Proizvedna storilnost na Trojem
delornem mestu je prvi pogoj za
uspešno gospodarstvo podjetja in
s tem vse naše skupnosti!**

Miha Klinar

Temni orkester

Mesec je razpel strune
na črno harfo — gozd.
Nanjo zaigral je veter
blazni virtuoz.

Zazvenel je prvi akord,
ostró
bolj kot jeklo trd,
se zarezal mi je v srcé
in —
zaslutil sem smrt.

Kakor velik boben napet
se je pod koraki stresel svet
in novi akord
je rezkó
zazvenel,
ko da bi kdo
udaril trdó
ob bajonet.

In zdaj
je pod nevidno taktirko
zaigral
orkester jesenskih gozdov.
Poslednji list
je z drevja pal
in veter harfist
je z nevidnimi prsti
bral
žalostinke z grobov.
In glej:
nad gozdovi
v skalah je stal
koščeni dirigent,
pod njegovo taktirko
je orkester igral
divje,
divje,
divje igral
in spremljal
blazno človeško dirko
v smrt.

1940

Pišejo nam . . .

Zahvala Izraelske delegacije socialnega zavarovanja

V oktobru se je tudi pri nas mudila Izraelska delegacija socialnega zavarovanja in si ogledala poleg drugega tudi naše podjetje, 20. oktobra zvečer pa je prisostvovala nastopu pevskega zbora jeseniške „Svobode“ v domu „Franca Rozmana“ v Martuljku. Delegacija je poslala pismo zahvalo, v zanimivi hebrejski pisavi, katere faksimile pa žal ne moremo objaviti, zato pa prinašamo prevod:

DELAVCEM ŽELEZARNE JESENICE

Ganjeni smo nad pristrčnim sprejemom, v katerem vidimo spontan izraz prijateljstva in bratstva med narodi Jugoslavije in Izraela. Ob našem kratkem obisku smo Vas videli pri Vašem ustvarjalnem delu v tovarni, danes pa smo vas videli tudi kot umetnike. Narodne pesmi, ki smo jih čuli, so veren odraz vaše bogate narodne duše.

Želimo Vam mnogo uspehov pri Vašem delu ter mnogo sreče in zadovoljstva!

Izraelska delegacija social. zavarovanja

Vtisi s potovanja v Zahodno Nemčijo

Sredi meseca oktobra je Turist biro iz Ljubljane organiziral izlet na Bavarsko z namenom, da si potniki ogledajo največje mesto v tem delu Zahodne Nemčije, to je glavno mesto Bavarske München.

Potovanje v zahodno Nemčijo je bilo dobro organizirano. Izletniki, ki so se udeležili tega zanimivega izleta, pa so bili mnenja, da bi moral Turist biro ali Putnik in ostale turistične organizacije v naši ožji domovini večkrat organizirati takšne izlete. Seveda bi pogoji morali biti takšni, da bi se izletov lahko udeležilo čimveč delovnih ljudi.

Iz Jesenic smo se ob zelo slabem vremenu odpeljali z brzim vlakom iz jeseniške postaje skozi Karavanški predor in nato preko avstrijskega državnega ozemlja na Bavarsko. Vse bolj, ko smo se bližali Bavarski smo imeli priliko spoznati spremembe. Vrhovi tamkajšnjih gora so bili že pokriti s snegom in tudi hladneje je postalo. München je veliko in tudi zelo lepo mesto, morda eno izmed najlepših v zahodni Nemčiji. Posebno velja to za novozgrajeno železniško postajo, ki je ogromna in smo iz nje le s težavo našli pot v mesto. Mesto München je v drugi svetovni vojni utrpelo veliko škodo, o čemer zgovorno pričajo tu in tam v nebo štrleči zidovi preostalih ruševin.

Posledice, nastale v drugi svetovni vojni, so v precejšnji meri odstranili in namesto njih zgradili veliko število ogromnih novih stavb. Gradbeni dejavnost v Münchenu je živahna in zelo mehanizirana, saj zgradijo moderno sodobno stavbo tudi v pičlih štirinajstih dneh. Poleg tega v veliki meri skrbijo za restavriranje spomenikov in znamenitosti, ki jih ima München veliko. Nekaj dni pred našim prihodom v München so bile zaključene tradicionalne in vsepovsod znane münchenske »Oktoberfest« ali njihov, vsakoletni praznik piva. V Nemčiji si pošteno privoščijo piva, kajti vina, v kolikor jih sploh imajo, so zelo draga.

V Münchenu smo imeli priliko ogledati si razne umetniške galerije, svetovnoznano univerzo likovne umetnosti, zvečer pa smo si ogledali večerno televizijsko predstavo. Prikazali so povratek nemških ujetnikov iz SZ, vendar na način, ki je močno zaudarjal po nacističnem duhu, ki vse kaže, da se ga v Nemčiji tako hitro ne bodo znebili. Znano je, da je nemška vlada v Bonnu dala vojnim ujetnikom denarno pomoč v znesku 6000 mark, kljub temu, da so to ljudje, ki so v drugi svetovni vojni pripadali hitlerjevemu režimu in imajo krvave roke zaradi zločinov, napravljenih v dobi nacističnega vladanja. Spričo takšne ugotovitve smo kaj radi zapustili Nemčijo in se vrnili domov, kajti slovenski pregovor pravi: »Povsod je lepo, a doma še najlepše«.

Burlačenko Marjan

Umrla je Dobravčeva mama z Javornika

V sredo dne 26. 10. 1955 je v Jeseniški bolnišnici umrla tov. Katarina Dobravec, napredna delavska žena in mati iz Javornika.

Težko je, kadar odhajajo od nas preostalih zemljanov ljudje, kakršna je bila Dobravčeva mama. Že pred drugo svetovno vojno je spoznala, kje je mesto napredne delavske žene — matere. Vključila se je v napredno organizacijo delavskih žena in deklet na Javorniku in se že pred 20 leti borila za naš skupni ideal — to je lepšo prihodnost.

Njeno življenje bi lahko primerjali z enim samim delavnim dnem. Od jutra do pozne noči se je posvetila delu, kajti spoznala je, da je v delu edina rešitev trenutnega položaja. S svojim neumornim delom je vzgajala svoje sinove in hčerko v naprednem socialističnem duhu. Življenje ji ni bilo posuto z rožami. Težave, ki jih seveda ni bilo malo, je premagovala z veliko voljo in predanostjo naši veliki stvari. V kolikor je našla prostega časa pa je prišla k nam, obiskala naše gledališke ter glasbene in pevске prireditve. Redno je prihajala med nas, saj je neizmerno ljubila našo prelepo partizansko in slovensko narodno pesem, ter se navduševala za lepa oderska dela.

Eno izmed najtežjih preizkušenj v svojem življenju je preživela v usodnem letu 1944, v času naše velike narodnoosvobodilne borbe. Izgubila je dva sinova, najstarejši je izkervavel v veličastni partizanski borbi v Zirovskem vrhu, drugega pa je pogoltnila tužina. Oba svoja sinova je pričakovala, toda nikdar jih ni dočakala. Njeno srce je bilo močno ranjeno, toda ni klonila, kajti ponosna je bila in tako pokazala vsemu ljudstvu, kako močna in neuklonljiva je delavska žena — mati. Vsaka minuta je bila v njenem življenju namenjena le otrokom, predvsem pa sinovoma. Dan za dnem, dostikrat v snegu, dežju in vročini, je prihajala na grob svojega sina partizana Toneta, kajti le na tem tistem kraju je našla uteho. Koliko je bilo večerov, ko smo prijatelji in njeni tovariši posedeli pri toplo zakurjeni peči, njeni in vsi naši spomini pa so uhajali v temne gozdove, kjer je njen sin in tisoče njegovih tovarišev krvavelo in umiralo za našo veliko stvar. Redka je bila tista mati, ki je tako neizmerno ljubila naše trpeče ljudstvo, veselila se je vsake naše zmage, kajti prepričana je bila vse do poslednjega dne svojega življenja, da smo na zmagoviti poti, ki vodi v lepšo prihodnost.

Rdeči prapori so se sklonili nad njenim odprtim grobom v poslednji pozdrav, objela jo je slovenska

zemlja, rodna gruda, za katero je trpela, delala noč in dan ter jo neizmerno ljubila. V petek dne 28. 10. 1955 je veliko število prebivalstva spremilo umrlo Katarino Dobravec na njeni zadnji poti. V imenu delavskega prosvetnega društva Svoboda Javornik ter ostalih množičnih organizacij se je poslovil od pokojnice predsednik tov. Janko Noč. Govornik je lepo orisal življenjsko pot požrtvovalne matere in delavske žene, ki je žrtvovala svoja sinova v času druge svetovne vojne.

Edo Žagar

ZAHVALA

15. 4. letos sem se v predelovalnih obratih neizgledno poškodoval. Na brzem vlaku me je kolenec žice oplazil po levem očesu. Naša Železarna

ima vse svoje delavce in uslužbence kolektivno zavarovane za slučaj nezgode v podjetju pri Državnem zavarovalnem zavodu v Kranju, kamor sem tudi jaz prijavil svojo nezgodo. Po končanem zdravljenju je bila zdravniško ugotovljena 25 % nesposobnost za delo in DOZ mi je izplačal 37.500 din odškodnine.

Vodstvu podjetja se ob tej priliki najiskrenejše zahvaljujem, ker je oskrbelo nezgodno kolektivno zavarovanje delavcem in uslužbencem in jim tako zagotovilo potrebno pomoč v primeru nesreče. Še enkrat iskrena hvala!

Čatak Esad — Javornik Straža

Pred 65. leti je v Bohinju zatonilo železarstvo

Pred 65. leti, na dan 18. oktobra 1890 je Bohinj zadela težka nesreča in ga v trenutku obubožala. Požar je uničil nekdanje Zoisove fužine na Bohinjski Bistrici in tri sto delavcev je bilo ob kruhu, dasi skopo rezan in grenak. Na Bohinj je legla tišina, kakršno poznamo še danes, in s tišino še hujša revščina, v kateri so živeli bohinjski železarji poprej. Kovinski ritem klavir in valjarn je utihnil. Šarži niso več osvetljevali bohinjskih noči. Poslednji šarž je bil plamen, ki je uporabil fužine in raztopil valje in klavir v snov, iz katere so jih v potu svojega obraza izdelali bohinjski fužinarji. In ta poslednji šarž je pomenil zaton bohinskega železarstva, segajočega že v davno preteklost.

Prvi zapisani zgodovinski podatki izvirajo iz leta 1004, ko je podaril Henrik II. Bled in Bohinj v fevd briksenškemu škofu. Takrat so pri Stari Fužini že rudarili. Fužina na Bistrici se omenja leta 1540 in na Pozabljenem 22 let kasneje, leta 1562. Iz tega leta izvira tudi število, ki nam pove, kako živahen je bil takratni promet z železom v italijanske pokrajine. To leto so namreč pretovorili s konjskimi vpregami kranjskimi železarji enajst milijonov dvesto tisoč kilogramov železa v Italijo ali 57.000 konjskih tovorov, kar znese današnjih 1120 vagonov, kar je za tiste čase ogromno.

Leta 1569 so bili v Bohinju lastniki fužin: Konjski tat Ambrož della Grotta, Stefan Kral, Matija Kroat, Primož Lavrenčič, Jeronimo Milano, Antonio Panizoll in Matija Zmitek na Bohinjski Bistrici, pri Stari Fužini Peter Grošer, Franc Kuhel ter Jurij Klanc, na Pozabljenem Jeronimo Milano in brez navedbe obrata Julij Bucceleni ter Ivan Coronini. Obstojele pa so tudi manjše kmetijske topilnice, ki pa že v Valvasorjevih časih niso več obratovali.

Stoletje kasneje so se pojavila še druga fužinarska imena: Mariaschi in Jurij pl. Locatelli. Valvasor poroča, da so bili v njegovem času lastniki vseh bohinjskih fužin bratje Lo-

catelliji. Jurij je umrl leta 1687, Vlacenc 1706 in Aleksander 1722. Vsi so pokopani v cerkvi v Bitnjah. Leta 1721 srečamo nove lastnike, kot Francesca Pitonija in 1739 Matija Varla, leta 1740, torej pred dve sto petnajstimi leti pa že Michelangelo Zoisa, začetnika železarske dinastije Zoisev, ki je izumrla z Alfonsom Zoisev v začetku našega stoletja.

Bohinj pod železarsko dinastijo Zoisev

Podjetni Michelangelo Zois, ki je kot politični begunec pribežal iz Berben na Bergamskem preko Trsta v prvem četrtletju 18. stoletja v Ljubljano in se zaposlil v železarski trgovini Petra Andreja Codellija pl. Fahrenfelda najprej kot pomočnik, kasneje kot družabnik in naposled kot lastnik, je postal začetnik železarske dinastije Zoisev, ki je imela svoje obrate na Javorniku, v Radovni in v Bohinju. Vedel je, da svoje podjetnosti ne bo mogel s pridom uporabiti, ker je bil tujec in ker ni bil plemič. Zato se je najprej boril za ljubljansko meščanstvo in ko je tega dobil, še za plemstvo in ga leta 1725 tudi dobil. Deset let kasneje je odkupil od Codellija ljubljansko trgovino, a je kljub temu še nadalje vodil trgovino pod firmo bivšega lastnika in mu zato poleg kupnine plačeval letno še po tisoč goldinarjev. Da si je ustvaril monopolni položaj v izvozni trgovini, je sklenil dolgoročne nabavne pogodbe z gorenjskimi plavži in fužinami. Nato je skupaj s svojim nečakom razširil svojo trgovsko mrežo po takratnih italijanskih državah Benečiji, Lombardiji, Neapolitaniji in Siciliji in po vseh glavnih središčih Sredozemlja.

Izvozna trgovina z železom je začetnika slovenskih Zoisev naglo obogatila in kmalu je postal sam rudarski podjetnik. Tako je po odstupu Pithonija in po konkurzu Matevža Varla, lastnikov fužin, ogljarij in rudarskih pravic v Bohinju, postal lastnik fužin na Bohinjski Bistrici, pri Stari Fužini in petih rudarskih pra-

vic. Sprva je bil vpisan v rudarske knjige anonimno, nekaj desetletij kasneje, leta 1770, pa ga že najdemo pod naslovom: Baron Zojs von Edelstein, lastnik rudokopov v Rudni dolini, na Gorjušah, na Lepencah in na raznih drugih mestih v Triglavskem pogorju. Po njegovi smrti leta 1777 mu je sledil sin baron Žiga Zojs, prvi slovenski mecen. Z bogastvom, ki so mu ga ustvarjali rudarji, plavžarji in fužinarji v Bohinju, na Javorniku in v Radovni, je podprl slovensko kulturo in umetnost, ki je v tistem času dala prvega slovenskega dramatika Antona Tomaža Linhart in prvega slovenskega posvetnega pesnika Valentina Vodnika, ki je zložil pesem o potoku Bohinjski Bistrici in zaokrožil pesem Jeklenice. Zasnova jo je v Zojsovih jeklenicah na Javorniku pri Jesenicah, kar nam priča eden od njegovih zapisov, kjer je svojo pesem naslovil z „Jeklenice na Javorniku“. V tej pesmi opisuje Vodnik pridelovanje jekla po brescijskem načinu. Po tem načinu so surovo železo, pridobljeno iz rude v plavžu, deli v kosih v šest čevljev visoko in tri čevlje široko pretopilno peč ter mu primešali kovnega železa. To zmes so topili v plamenu, ki so mu dovajali z mehovi obilo zraka in kisika. V plamenu se je oprášalo surovo železo ogljika, ki se je vezal s kisikom iz zraka. Tako se je delalo nekako železno testo, ki so ga imenovali volka ali lupa (it. luppo) in koto (it. cotta iz lat. cocta). Godni volk je šel pod veliko kladivo, ki ga je gonila voda in so ga imenovali norec ali cigan (nemško Zieharm, dial. cigarm). Pod tem kladivom se je volk razdelil v dva dela, ki sta se imenovala mašelj (it. massello, od massa). Ta se je še enkrat prevaril v peči. Nastalo jeklo so potem raztegnili v palice, namenjene prodaji. Pa poslušajmo Valentina Vodnika, kako je v zanj značilnem slogu zaokrožil:

JEKLENICE

Ne vprašam, ne baram,
kaj godci pojó;
le samo to maram,
da kladva tekó.

Cigan se prevrne,
zapoje ci—bú
od strune srebrne
ni lepši glasú.

Piščale debele
zdaj v ješo grmé
da iskre vesele
nad streho leté.

Pa kota že rase,
mašelj se vari,
se oglja napase,
pod kladvo hiti.

»Ta tanka — ta tósta,«
prepeva ves dan:
bolj zrna je gosta:
bolj mojster úskan.

Tako poje Vodnik o jeklenicah svojega velikega podpornika barona Žige Zojsa, edinega

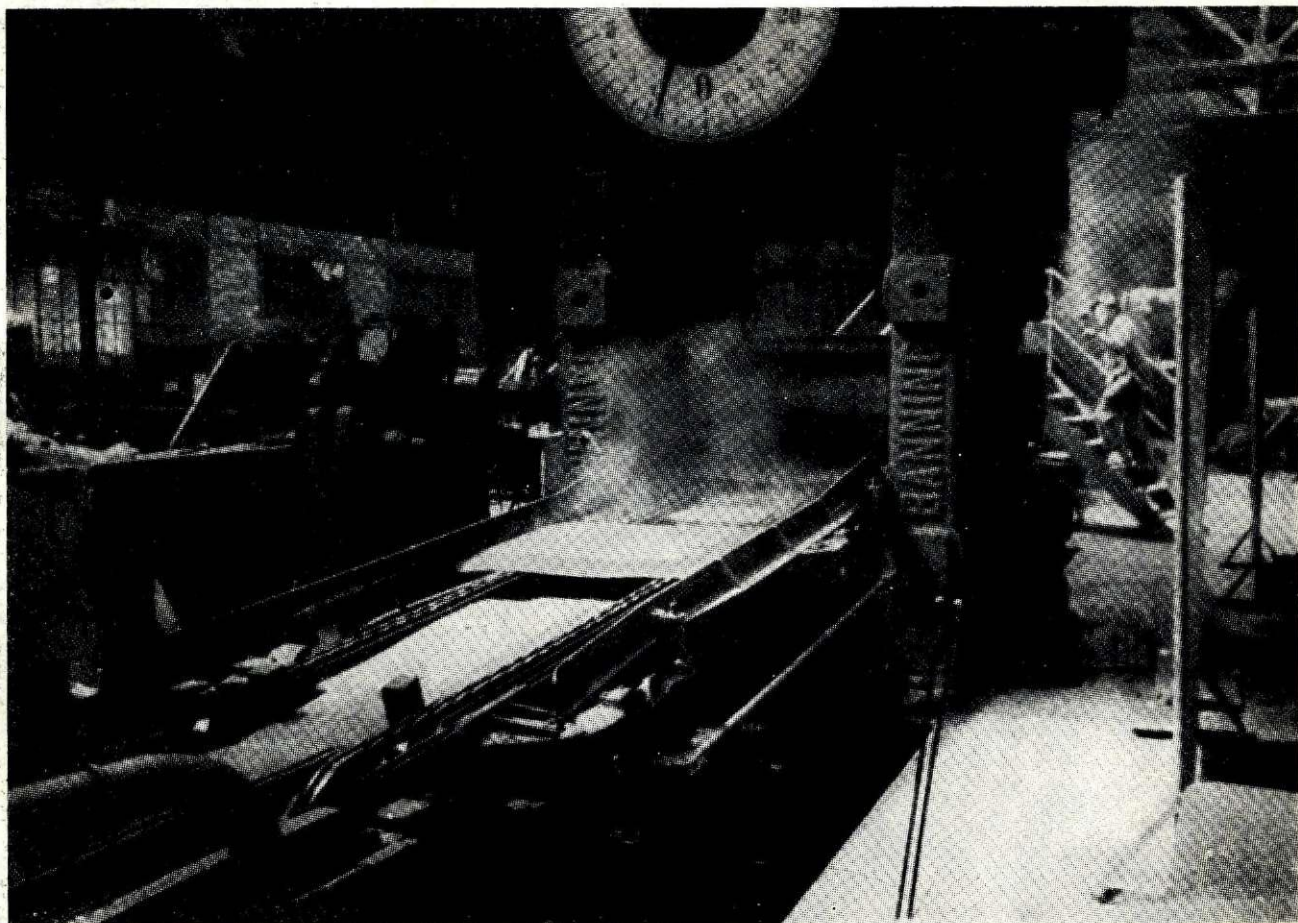
med Zoisi, ki mu je bilo slovenstvo mar in se je z vso ljubeznijo lotil, da bi dvignil „kranjsko“ in „kranjsko“ ljudstvo do višin kulturnega naroda. Mislim, da se ne bom zmotil, če trdim, da je to edini primer slovenskega mecenstva, ko je bogastvo, ki so ga ustvarili delavci, služilo razvoju slovenske ljudske kulture. Podobnega primera v slovenski kulturni zgodovini vse do leta 1945 - do zmage naše revolucije ne pomnimo. Saj je čas barona Žige Zoisa ustvaril temelj slovenski kulturi. Kdo ve, če bi brez Zojsovega krožka, v katerem sta bila za slovensko kulturo najvažnejša Linhart in Vodnik, imeli tako hitro pesnika, kakršen je Prešeren in kasneje Levstik in potem Cankar.

Baron Žiga Zojs pa ni bil samo mecen nastajajoče posvetne slovenske književnosti, bil je znan tudi kot geolog in kot botanik. Zvončnica Campanula Zoisi in vijolica Viola Zoisi nosita v botaniki še danes njegovo ime. Bil pa je tudi sposoben metalurg. Pod njegovim vodstvom je bila postavljena prva visoka peč na Javorniku, ki je kasneje v prvih desetletjih Kranjske industrijske družbe zaslovela zaradi svojega ferromangana in nehala obratovati šele pred štirinajdesetimi leti. Tudi na Bohinjski Bistrici je Žiga Zojs postavil že leta 1791 prvi plavž. Ko je 7. okt. l. 1819 umrl, je zapustil imetje svojemu nečaku Karlu, ki je bil pravo nasprotje svojega strica. Bil je trd Nemec. Zato slovenska zgodovina ne omenja Zojsovih prednikov, še manj pa naslednikov, saj le-ti za slovenstvo in slovenko ljudstvo niso ničesar storili. Njim so bili Slovenci le cenena delovna sila, ljudje druge vrste, hlapci, ki morajo poslušati gospodarje. Poslušnost delavstva pa je pod Žigo Zojsom bila precej zrahljana. Razen tega so gospodarske razmere v začetku 19. stoletja bile zelo neugodne. Gozdovi so bili opustošeni, pridobivanje oglja in rude zelo drago itd. To se vidi najbolj po staležu delavstva, zaposlenega v Bohinju. Ko je leta 1740 kupil bohinjske fužine Michelangelo Zojs, so zaposljevali okrog tisoč ljudi, leta 1811. jih je bilo le še 386, leto kasneje pa je to število padlo na 242 delavcev. Zato je dedič Žige Zoisa Karl Zojs začel stiskati delavstvo in ga priganjati k nenehnemu delu. S tem je nadaljevala po njegovi smrti leta 1836. tudi njegova ovdovela žena Serafina in dediči Michelangelo, Sigismund in Alfons. Leta 1839. so zaradi za tiste čase moderno valjarno. Gradili so jo strokovnjaki, ki so jih Zoisi povabili s Češkega, in sicer ključavničar Albert Bernard (ded slovenskega komponista in nosilca spomene 1941, Filipa Bernarda), mizar Klerih in tivar Koch. V valjarni so proizvajali robato, okroglo in tračno železo. Največ pa so izdelovali valjanega železa za žblje. To železo so delavci imenovali „cajni“. Potem so izdelovali tudi mnogo jekla, ki so mu pravili „frišarsko“ jeklo. To jeklo so takoj, ko so ga izvaljali, ohladili v vodi. Ohlajeno se je dalo lomiti na

poljubne dolžine. Kakor pravi v svojih spominih sin Alberta Bernarda, Nikolaj Bernard, ki je delal v Bohinju in potem na Jesenicah polnih 62 let, so to jeklo nato tovorili z vozovi in konji v Kamno gorico, v Kropo, v Železnike, v Ljubljano in v Trst, od koder so ga po morju odpravljali celo v Bombay. Ko je leta 1870. stekla gorenjska železnica, so izdelke bohinjskih fužin vozili do Lesc.

Zoisovi dediči so delavstvo hudo izkoriščali. Delali so v dveh izmenah. Nočna dnina je bila krajša. Poleti so delavci delali od pete ure zjutraj do sedmih zvečer in od sedmih zvečer do pete zjutraj, pozimi pa od šeste ure zjutraj do sedme zvečer in od sedme zvečer do šeste zjutraj. Da bi si delavstvo popolnoma podredili, so predpisali Delovni red, ki je bil bolj podoben kazenskim predpisom, kakor pogodbi med delodajalcem in delojemalcem. Ta red je kot dobro izkoriščevalsko sredstvo sprejela kasneje tudi Kranjska industrijska družba in je veljal vse do leta 1892, ko so ga nekoliko spremenili. V bistvu pa je ostal isti in so ga omajale šele kasnejše prve stavke. Mezde za

štirinajsturno delo so znašale 40 do 80 krajcarjev, kar bi za tedanje razmere ne bilo slabo, če bi jih delavci dobivali izplačane. Tu ne mislim samo denarnih kazni, ki so jih morali delavci plačevati za vsak malenkostni prestop in med katerimi je najmanjša znašala po predpisih Delovnega reda 50 krajcarjev, torej skoro celotno povprečno štirinajsturno mezdo. In tako denarno kazen so odtrgali delavcu od zaslužka že, če ni pozdravil predpostavljenega s predpisanim pozdravom „Bog daj srečo“. Prav gotovo so te kazni, ki jih je za celo kopico prestopkov predpisoval Delovni red, občutno nižale delavčev zaslužek. Torda to še ni najhuje. Delavci niso prejeli pravega denarja. Prejemali so večidel samo bone, ki so jih v Bohinju imenovali „žitni denar“ in ki je veljal samo na področju Bohinja. Na sejmu aji pa izven Bohinja pa zanj nisi mogli kupiti ničesar. In še ta „žitni denar“ so izplačevali samo dvakrat letno in sicer predujem o Kresu in izplačilo konec leta. Največkrat pa niti ob koncu leta niso dobili celotnega zaslužka in je — kakor piše v svojih spominih Nikolaj Bernard —

Moderna in mehanizirana valjarna na Javorniku Ročnega dela ni več

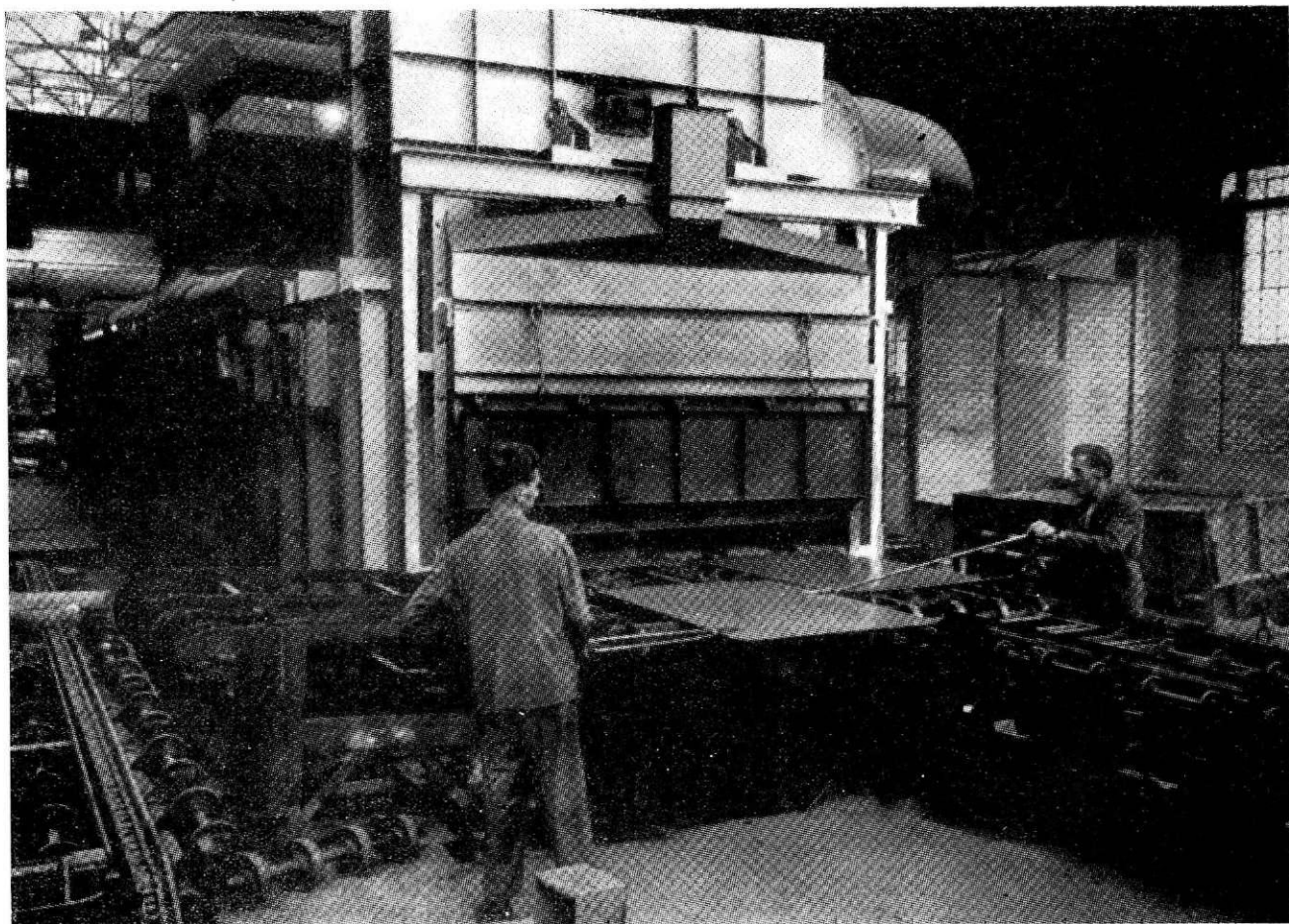
„vsak dobil le nekaj, drugo pa je ostalo za naprej“. Delavci so bili prav gotovo zelo nezadovoljni, a pritožiti se niso mogli nikomur, kajti taka pritožba bi se po Delovnem redu smatrala kot rovarjenje proti podjetju in to se je kaznovalo z odpustom. In kaj bi počel odpuščen delavec v revnem Bohinju? Zemlje, da bi jo obdeloval, je bilo premalo. Gozdovi pa so bili last Zoisovih dedičev.

Zgodovinski viri pravijo, da so imeli v Bohinju Bratovsko skladnico. To je bila edina socialna ustanova za delavce. In kdor prebira njena pravila, jim mora priznati, da so bila za tiste čase pisana zelo napredno. A kaj ko v praksi niso držala. Nekdanji uradnik Kranjske industrijske družbe Alojz Rizzoli nam je nehote v svojih spominih ohranil zanimivo notico, ki nam govori o „socialnem“ skrbstvu v tistem času. Uradnik Modic, ki je bil v obratih na Bohinjski Bistrici, povprašuje uradnika Koka-lja na Javorniku leta 1883, kaj naj stori v primeru delavca Janeza Družnika: „Sporočam Vam, da mi javlja Ivan Družnik starejši radi njegovega sina Janeza, ki leži že tri mesece

zelo bolan in se radi tega ne more preseliti v svoj domovinski kraj. Sporočite mi, prosim, koliko provizije mu lahko dam in če lahko sam obračunam, odnosno ali mu lahko dam kakke predjume, ker bo sicer moral radi pomanjkanja živeža od stradanja umreti. Mogoče mu lahko dam kako podporo? ...“ Bratovska skladnica z naprednimi pravili je v praksi torej tako skrbela za delavce. Mislim, da takratnega socialnega položaja delavstva ni treba več opisovati.

Anekdota kot intermezzo, ali resnična zgodba o bohinjsem Martinu Krpanu

V času, ko so bili na Bistrici plavž, valjarna in drugi obrati, je bilo v Bohinju veliko kovačij, v katerih so kovali žeblje in jih tvorili čez hribe ter jih prodajali v Bači, na Tolminskem in v Gorici. Med tovarniki je bil najbolj znan Jozeljnov Jaka, ker je bil najmočnejši med vsemi. Doma je bil iz Bitenj pri Bohinjski Bistrici. Nikolaj Bernard, ki ga je dobro poznal, piše leta 1939 kot 91-letni starček v svojih spo-

Nova valjarna tanke pločevine na Javorniku je pomembna pridobitev za naše gospodarstvo

minih, da je Jaka prenesel naenkrat dva centa (t. j. 112 kg) žeblice čez Bačo. Slovel pa ni samo po tem. Najbolj je zaslovel, ko se je spoprijel z medvedom.

Tiste dni so namreč bohinjski lovci zasledili medveda. Že nekaj dni so mu bili za petami, a se jim je vedno izmuznil. Jozeljnov Jaka ni bil lovec. Bil je tovarnik. In tako je prav tiste dni tovoril žeblice čez hribe, ko mu pride nasproti medved po dveh nogah. Jaka je odvrzel tovor in ko se mu je zver približala, jo je s svojimi močnimi rokami zgrabil za vrat in jo držal tako trdno, da si žival ni znala pomagati in se osvoboditi Jakovega prijema. Seveda bi Jaka v tej neenaki borbi ne zdržal dolgo. Zato je istočasno klical na pomoč. In res so ga slišali lovci in prihiteli. Toda živali ni mogel izpustiti in lovci so morali ustreliti medveda od blizu v Jakovem objemu.

Ta anekdota bi se morda zdela komu „lovška zgodba“, a je — kakor pravi v svojih spominih stari Nikolaj Bernard — čista resnica.

Bohinj pod Kranjsko industrijsko družbo

Na pobudo nemških trgovcev in kapitalistov Luckmannov so se Zoisi pridružili Kranjski industrijski družbi, izrazito kapitalistični družbi. Alfons Zois je celo postal njen prvi predsednik, a je kasneje obubožal in umrl brez imetja v bolnišnici v Celovcu.

Miha Klinar:

SREDI NOČI

In vse to je bilo zaradi zemlje, koščka kamenite zemlje in čredice ovac. Zemlje in čredice si je želel, da bi povečal svojo čredo in postal drugi v naselju, prvi za Ahmedom Selimbegovićem. In ko je otrok pobegnil, se je to zgodilo. Zemljo je imel, košček zemlje več in na tem koščku so se pasle njegove ovce, tiste ovce z mehкими belimi in črnimi kožuh, ki so jih tako rade božale njegove starčevske roke. Ljubil jih je bolj kakor vse na svetu. Pomenile so mu življenje. In zdaj je prišla, da mu jih uniči. Že pred leti je štiri. Vedel je, da jih je ona in se tako maščevala za svojega otroka. Sedaj pa je prišla sama iz neskončnih nebeških daljav, da ga kaznuje za njegov greh.

— Bože, bože, bože...

Ko je odmaknil vrata in stopila v koč, je obstal. Ni si upal za njo. Ona pa je šla k ognjišču in razpihala žerjavico. Vžgala je trsko in jo vtaknila v kot. Medla svetloba je razbrlela notranjost. Vse je bilo kakor nekoč. Okajena podoba bogorodice je visela na steni. V kotu so bili postlani prav isti kožuh. Še zrak je bil isti kakor pred štirinajstimi leti in Marici je bilo, kakor da bi šele včeraj pobegnila od čike Pera in se je bedna vrnila. Nehote se je zgrbila, kakor da bi pričakovala udarcev. Da. Čika Pero je bo strahovito pretepel. Šele ko je vtaknila roko v žep in začutila mrzlo kovino revolverja, se je nasmehnila trenutnemu občutju, ki jo je navdalo, in se vrnila v stvarnost.

Ozrla se je.

Z ustanovitvijo Kranjske industrijske družbe je zatonila zvezda Zoisov. Postali so drugorazredni delničarji nove družbe, v kateri so prevladovali s svojim finančnim kapitalom Luckmanni. Toda ti se na železarstvo niso razumeli in leta 1888 so se morali ukloniti dunajskim finančnikom in industrijalcem. Tvrđki Vogel et co. Noot. Carl Luckmann je sicer še ostal glavni direktor družbe, a je bil kljub temu delničar druge vrste.

Le to kasneje 1889. so začeli na Savi graditi novo tovarno. Leta 1890. so začeli novi obrati že obratovati. Isto leto so zgoreli obrati na Bohinjski Bistrici. Ta katastrofa je Bohinj še bolj obubožala in bohinjski delavci so se začeli seliti na Jesenice, kjer so si obetali boljši kos kruha. Toda tudi tu ni bilo boljše. Pomešali so se med ljudmi, ki so prišli iz propadlih slovenskih fužin in železarn ter iz avstrijskih in nemških tovarn v industrijski proletarijat in skupaj z njimi doživljali dobo porajanja delavske zavesti v mezdnih bojih. Tu so rodili sinove in ti so njihove boje nadaljevali in danes že njihovi vnuki nadaljujejo boj za zgraditev družbe, ki bo vredna delavskega trpljenja in bojev v preteklosti. V Bohinju pa je tišina in od starih fužin je ostala le graščina in Zoisova ura. Toda ta ne meri več časa. Merijo ga vnuki tistih, ki ga jim je merila ona nekoč.

Vrata so bila odprta. Čika Pero je še vedno stal zunaj in vzdihoval:

— Bože, bože, bože pomiluj...

— Ne kliči boga, čika, in vstopi!

Oči so mu blodno begale. V sebi je čutil strašno težo.

— Vstopi, da se pogovoriva!

Kakor da bi bile noge iz svinca, se je premaknil. Stal je pred njo in trepetal.

— Sedi! — je ukazala.

Sedel je in jo poslušal.

— Prišla sem, da bi mi plačal, kar si dolžan.

Ni hotela, da bi ji plačal zemljo. O zemlji je imela take nazore kakor vsi komunisti: zemlja je od tistega, ki jo obdeluje. Na zemlji pa je delal čika Pero in redil ovce. Samo plačilo za čas, ko mu je pasla ovce je zahtevala. Ponovila je.

— Mi boš plačal?

— Vzemi si, — je rekel, da je komaj slišala.

To jo je iznenadilo. Mislila je, da se bo Pero temu upiral. Bil je velik skupuh.

A se ni.

Vedela je, kje ima Pero denar. Šla je k živi skali, ki je tvorila steno Perove kože in na katero so se natanjale ostale tri stene, grajene iz kamenja in zamašene z blatom. Odmaknila je kamen, ki je skrival vdolbino. Tam je ležal denar. Kupček tisočakov, ki jih je zadnja leta iztržil Pero za volno in ovčje kože. Mor-

da jih je bilo kakih dvanaest. Ni jih štela. Vzela je tri.

— Tako. Najin račun je poravnán. Ne zamerim ti, da si ravnal z menoj tako surovo, ko sem bila otrok. Ne bom te več nadlegovala. V Slovenijo pojdem in si tam najdem delo. Mnogo sreče, — je rekla in odšla.

Pero ni razumel ničesar. Še dolgo je sedel ob ognjišču, sredi noči pa ga je prešinila iskrica razuma in počasi je vstajal s tla ob ognjišču, tako počasi, kakor se je počasi prebujal v njem razum.

— Torej ni bila Milica, — je rekel. — Bila je njena hči?

Seveda! To je bila ona! Marica!

Nehvaležnica se je vrnila, zahtevala denar.

Denar! Denar! Denar...

Sel je k vdolbini. Da. Vzela ga je. Ne vsega.

Nenadoma je zakričal, da se je ostro odbilo od kamenitih sten njegove koče:

— Ljudje božji, okradli so me! Pomagajte! — in odhitel je v noč.

Hodil je od koče do koče in tožil ljudem. Pomagal pa mu ni nihče. Le tolažili so ga in šepetali:

— Peru se zopet meša!

A se mu ni. Dobro je vedel, da je bila Marica in da mu je vzela denar. Vso noč je hodil po naselju, budil ljudi in jim tožil. Proti jutru pa se je odpravil na Cetinje k orožnikom.

Orožniki so se mu sprva smejali:

— Da si imel denar, praviš?

— Da. In odnesla mi ga je ničvrednica, ki sem jo sirotico nekoč vzel k sebi. Že takrat mi je nehvaležnica ušla. Sedaj pa se je vrnila in mi pobrala denar. Denar, mnogo denarja!

Orožniki so ga med smehom poslušali. Šele ko je povedal njeno ime, so postali pozorni.

— Marica Nikolić, praviš?

Starec je prikimal.

Marica Nikolić? Saj to je tista, ki se je skrivala pod imenom Milica Kovačević in ki je pred dnevi pobegnila policistoma iz avtomobila. Prav njo bi morali iskati te dni. Pa je niso, ker je pobegnila blizu albanske meje. Menili so, da je ni več v Zetski banovini, kakor se je že nekaj let imenovala Črna gora.

— Kdaj se je to zgodilo? — so vprašali starca.

Cika Pero, misleč, da mu bodo orožniki pomagali, je rekel:

— Zvečer je bilo. Prišla je in me okradla in šla.

Orožnikom pa je bil starčev denar malo mar. Brigada jih je le sled za pobeglo komunistko, ki jo je pravkar odkril blodni starec. Več ga niso vpraševali. Kmalu je bila vsa žandarmerija Zetske banovine na nogah. Patrulje so odhajale v vse smeri.

Marica je hodila vso noč. Ko se je svitalo, je počivala kakih štiri sto metrov nad glavno cesto, ki vodi preko Lovčenskega sedla in se spušča proti Kotoru.

Nameravala se je prespati in nadaljevati pot zvečer.

Samo do Kotora še. Potem bo rešena. Tam ima tovariše, ki jo bodo skrili in oskrbeli za nadaljnjo pot v Slovenijo. Ta dolga pot se ji je zdela manj nevarna kakor košček poti, ki jo loči od Kotora.

Ze si je pripravila ležišče in legla kar v plašču. Že jo je zazibala utrujenost, ko jo je vzdramil kamen, ki se je sprožil nedaleč od nje. Planila je pokonci.

Med drevjem, levo od nje sta se zasvetilkala žandarjska bajoneta. Njene oči so se srečale z dvema paroma oči, srepečih izpod senčnikov sivorjavih orožniških kap.

Orožnika sta obstala, snela puški in se ji bližala.

Stala je mirno na mestu, kjer je bila. Kakor da čaka orožnika, kdaj bosta prišla do nje, da se jima preda. Vsaj tako se je zdelo orožnikoma.

Še nekaj korakov in bosta pri njej.

Smehljata se. Najbrž si mislita, kako lahko bosta prišla do plena, na katerega je ban Zetske banovine razpisal deset tisoč dinarjev nagrade. Lepa vsota! Zanj si lahko po gosposko opremiš stanovanje.

Kakor uročena stoji pred njima.

Lahek posel za deset tisoč dinarjev!

Tedaj pa je padel strel. Za njim še eden. In še eden! Orožnika sta obležala v krvi.

Spravila je revolver. Utrujenost jo je minila. V dveh urah in pol je srečno prispela v Kotor. Tam so jo skrili tovariši. Dva dni je bila pri njih. Mornar Slavko ji je napisal priporočilo za tovariše na Jesenicah in poskrbel celo, da se je do Solina pripeljala z vojaškim kamionom. Šofer ni vedel, koga pelje. Oblečena v preprosti, a okusni obleki, s katero so jo oskrbeli tovariši, in s pobarvanimi plavimi lasmi, je sličila kakemu dekletu s severa. Plavi lasje so se prav tako lepo prilagali njenemu obrazu kakor prej črni, le da je temna polt, ki se je zdela pod črnimi lasmi nekoliko bledikasta, zdaj zagorelo izstopila. Bila je lepa, da se je šofer - vojak resnično zaljubil vanjo. Za ljubezen pa žal ni bilo časa...

Ubila orožnika sta vzbudila na Cetinju preplah. Ponovno so poklicali blodnega čika Pera. Ni ga bilo doma. Sam je iskal ubežnico, da bi ji vzel denar. Šele čez teden so ga dobili in ga podrobno zaslišali, kako je bilo z njegovim denarjem. Tako so zvedeli, da je Marica pobegnila v Slovenijo.

Tako se je tisti večer, ko so šenčurski orožniki vdrli v hišo delavca Janeza, pričel lov za pobeglo črnogorsko komunistko Marico Nikolić tudi v Sloveniji. Komandir Sotler je z dvema orožnikoma preiskaval klet, a tam ni bilo drugega, le krompir in jabolka. Njegov obraz je postajal vedno bolj jezen. Janezova žena se ni mogla obraniti smehljaja.

— Ne smeš se! Našli jo bomo! Sam sem videl, da jo je tvoj tip samouprave pripeljal sem.

— Kdaj? — je vprašala.

— Pred tremi dnevi.

— No. Tisto pa lahko najdete v Kranju. Moja prijateljica je.

Komandir pa je ni poslušal, čeprav je povedala celo naslov. Še bolj je bil prepričan, da bo ubežnico našel v Janezovi hiši. Prefaknili so vsak kotiček, preizkušali podnice v sobah, pregledali drvarnico in svinjak, kjer je Janezova žena redila prašiča.

Nič! In svitalo se je že.

Zlovoljni so orožniki odšli.

V tem času pa sta se vzpenjala v zasneženo področje Rožice starejši moški in mlada plavalosa žena. Oblečena je bila v novo smučarsko obleko. Prejšnji dan ji jo je napravil jeseniški krojač Stojan. Moški pa je imel navadne hlače, podvezane z ovojki. Oba sta nosila smuči.

— Še nikoli nisem smučal, — je rekel moški.

— Tudi jaz ne, — mu je smeje odvrnila. Potem pa je vprašala: — Bova kmalu na meji.

— Čez dve uri. Si utrujena, sodružica?

— Ne, — je rekla. — Rada bi bila že na oni strani.

— Ne mudi se, — je rekel moški. — Tu ni nevarno. In prav nič nisva sumljiva. Tu je v tem času, ko so doline kopne, vedno polno smučarjev. Tudi Hrvatov je nekaj.

— Greste vi večkrat tu čez?

— Zdaj ne več. Hodijo mlajši. Včasih sem šel mnogokrat. Po material. V jeseniški partijski organizaciji sem odgovarjal za propagando.

— In ste imeli vedno srečo?

— Da. Le enkrat sem imel smolo.

In začel je pripovedovati, kako je šel pred osmimi leti z dvema Ljubljancanoma na ono stran po literaturo in letake, a so jih na oni strani prijeli Avstrijci.

— To je bilo o božiču 1924. leta. Spustili so nas čez mejo. Čez nekaj dni pa me je prišel atretirat javorjniški komandir Vodopivec. Ta me je imel vselej na piki in odsedel sem sedem mesecev težke ječe...

Povedal bi ji vso zgodbo, a je prišla mimo graničarska patrulja. Ni ju ustavila.

V planinski koči sta se odpočila in okrepčala. Potem pa sta se začela vzpenjati proti vrhu. V nekaj

urah sta bila že v Lichtensteinovi elektrarni v Podrožici. Tu je moški izročil plavalasko nekemu delavcu - komunistu, ki je že deset let vzdrževal zvezo z jugoslovanskimi komunisti, in se poslovil:

— Srečno, sodružica Milica!

— Srečno, Wolf! In — vse za zmago revolucije!

— Ne vem, če jo bom dočakal. Star sem.

— Petinpetdeset let še ni starost, Wolf. Še ste korenjak!

Wolf se je nasmehnil in se pogladil po sivih, na krtačko ostrženih laseh. Rekel je:

— Sicer pa! Marsikdo je revoluciji pripravljaj pot in je ni dočakal. Srečen bom, če jo bodo kdaj uživali mladi.

Še enkrat sta si stisnila roke. Potem se je petinpetdesetletni Tomaž Wolf zopet napotil navkreber. Zvečer se je vrnil na Jesenice. Truden se je ustavil v gostilni pri Balohu. Ljudje so bili poparjeni. Westen je zaprl tovarno in odpovedal vsemu delavstvu. Dva tisoč tri sto delavcev, kolikor jih je takrat delalo v tovarnah na Jesenicah in Javorniku, je ostalo brez kruha.

— Če bi bili enotni, bi ne prišlo do tega, — je rekel Wolf. Brez enotnosti ne bomo dosegli ničesar.

— Enotnost! Enotnost! To diši po komunizmu, — je zakričal plešasti mežnar.

Tisti, ki so pili na njegov račun, so mu pritrjevali.

— In če diši! V komunizmu bi kaj takega ne doživeli! — je mirno, a s poudarkom rekel Wolf.

Plešasti mežnar bi se še rad prepiral. Hotel je, da bi ljudje udrihali po komunizmu. Toda ti so molčali. Kljub pijanosti se je oglašala v njih pobitost. Tovarna je utihnila. Dela ni. Brez dela in denarja in kruha. Zmanjkalo ga bo že v nekaj dneh in potem bo — glad. Wolf je šel in se oglasil pri mlademu sodrugu Stanetu Bokalu, da bi o današnjih dogodkih zvedel kaj več.

In zvedel je:

Enotnosti ni bilo med delavci. Zato niso mogli preprečiti Westnovih špekulacij. Z zaprtjem tovarne in odpovedjo vsemu delavstvu je hotel iztisniti od države čim ugodnejše kredite. To se mu je tudi posrečilo, ker se je razcepljeno delavstvo nehote postavilo na njegovo stran. Šele, ko jih je Westen opeharil, so spoznali svojo zmoto.

Vse do takrat pa so bili razcepljeni. Že leta 1921 se je začelo krhati v vrstah delavstva, pa tudi v jeseniški partijski organizaciji. Leta 1929 lahko komaj še govorimo o njej. Šele naslednje leto, ko se je pomladila z mladimi tovariši, je začela organizacija delovati zopet med delavci. Bila pa je še vedno šibka in Marica Nikolić — Milica je imela prav, da bi v takih okoliščinah bila revolucija samomor. Boj za enotnost delavstva, brez katerega ni revolucije, se je šele pričel. Bilo je sredi noči in do jutra je bilo še daleč.

Konec

(Iz »Jesenških kronik«)

Miha Klinar

Pesem o rdeči obali

Glej, zdaj je praznik za nama
in sonce sveti vsakdanje.
Obstala sva
med ruševinami sama.

Razbita je moja dolina.
Razorožene misli so bojne
in iz srca
se trga mi bolečina
in nemo strmi
v sledi
vojne.

Razbita je moja dolina.
Dimniki kakor piščali
bi radi igrali.
Ubija jih mrtva tišina.

Ugasite sanje!
Prižgite peči!
Življenje kriči:
Proč mrhovinarji —
mrliške kanje!

Ničesar nam ni ostalo ...
Ničesar?
Bojazljivo laži!
Kdor ima čiste oči,
ta vidi Rdečo obalo
na obzorju naših dni.

Iz razbitin napravimo splave,
z rokami se v vesla uprimo
in iz dobe krvave
življenje človeštva rešimo!

Saj na Rdeči obali
je življenja dovolj,
dovolj za vse,
ki trpimo.

Roke
imamo!

Zato
se v vesla uprimo!

Jeseniški šahisti v Zahodni Nemčiji

Préd nedavnim je jeseniška šahovska ekipa gostovala v Essenu, kjer je odigrala dvoboj z železničarskim prvakom Zahodne Nemčije. Dejstvo, da so nas Nemci vabili, je zadosten dokaz, kako visoki se čeni v inozemstvu jugoslovanski šah na sploh. O tem smo se prepričali tudi v mnogih šahovskih glasilih, ki so prinašali točne komentarje in analize o komaj končanem prvenstvu FLRJ.

Na glavnem kolodvoru so nas sprejeli predstavniki šahovskega kluba Essen, sicer zelo vpljudno, vendar po nemško. Kljub predvidenemu petdnevniemu bivanju v Essenu so določili čas igranja na dan našega prihoda, kar nam je upravičeno delalo skrbi zaradi utrujenosti po dolgi vožnji. Čeprav nespočiti smo vendar dvoboj odigrali zelo dobro in uspeli po šesturnem igranju doseči neodločen rezultat, kar je odlično, če pomislimo, da je prav ta ekipa Essena do takrat odločila vsa srečanja z močnimi nasprotniki iz Švedske, Holandske, Španije, Portugalske itd. v svojo korist.

Na povratku v domovino sta se člana naše ekipe ing. Sešek in Štrumbelj Zdravko udeležila velikega brzoturnirja v Kölnu in zasedla 2. oz. 3. mesto in tako lepo potrdila moč našega šaha.

Mesec dni kasneje so nam Nemci vrnili obisk na Jesenicah. V povratnem srečanju je jeseniška ekipa zanesljivo zmagala z rezultatom 3½ : 2½. V tem srečanju je odlično igro pokazal prof. Kuster, ki je premagal olimpijskega prvaka železničarjev mojstra Lozberga in s tem doprinesel dragoceno točko za zmago Jesenic.

Uspehi zadnjih let, kot je prvo mesto na mednarodnem turnirju metalurgov, prvo mesto na metalurškem prvenstvu FLRJ, dvakratno tretje mesto in enkrat drugo mesto na slovenskem sindikalnem prvenstvu, zgovorno pričajo o velikem napredku in kvaliteti jeseniškega šaha. Ti veliki uspehi so zasluga jeseniških šahistov, ki iz dneva v dan dvigajo kvaliteto raven, s katero lahko s ponosom zastopajo v inozemstvu ne samo šah železarskih Jesenic, temveč tudi šah svoje ožje domovine.

V bližnji bodočnosti so predvideni razni šahovski turnirji, ki bodo še bolj razgibali že itak bogato in pestro šahovsko življenje na Jesenicah. Posebne važnosti je turnir za prvenstvo Jesenic, saj nam prav tak turnir da novi mladi kader, od katerega je in bo odvisna nadaljnja bodočnost jeseniškega šaha.

Janko Korošec

Lep uspeh jeseniških mladincev

O namiznem tenisu na Jesenicah se v zadnjem času piše bolj malo, čeprav je namiznoteniški klub eden najbolj marljivih in delovnih klubov na Jesenicah. Včlanjenih ima preko 70 mladincev, ki svoj prosti čas koristno izrabljajo v lepih klubskih prostorih v domu Partizana in pod strokovnim vodstvom starejših članov, ki jim nudijo tudi vsestransko vzgojo, pridno trenirajo.

O kvalitetni rasti namiznega tenisa pri mladincih nam pričajo uspehi, ki jih dosegajo na raznih tekmovanjih doma in tudi v tujini, saj so bili letos že dvakrat v inozemstvu. V zadnjem času so dosegli še nov uspeh na prvem delu ekipnega državnega prvenstva, na katerem so osvojili častno 4. mesto. K temu uspehu jim čestitamo z željo, da bi tudi v bodoče storili vse za dvig in napredek športa na Jesenicah in vedno in povsod bili vzgled pravega športnika.

Zal fotografije uspešne ekipe mladincev, ki jo sestavljajo Logar, Stana in Vidmar, ne moremo objaviti, zato pa morda drugič.

S. L.

O delu odbojarskega kluba »Jesenice«

Zadnje čase je na Jesenicah vedno več ljubiteljev odbojke, saj so vedno številnejši gledalci, ki z zanimanjem spremljajo tekme jeseniških odbojkarjev.

Z odbojko so začeli na Jesenicah že pred leti in to zlasti gimnazijci. Iz igralcev na gimnaziji se je kmalu ustanovila ekipa, ki je v okviru športnega društva Jesenice začela s treningom in tekmami. Zelja po uspehih in reden trening sta prinesla prve uspehe. Leta 1953 so jeseniški odbojkarji osvojili naslov republiškega prvaka, in isti uspeh ponovili leta 1954. Še večji uspeh pa so dosegli letos na spomladanskem tekmovanju I. republiške lige, saj so dosegli prvo mesto, brez vakega poraza s kar 6 točkami naskoka pred vsemi drugimi.

Letos poleti so imeli odbojkarji v gosteh reprezentenco Amsterdama (Holandska). Lepa igra in pomembna zmaga je navdušila številne gledalce, zlasti še, ker je pri gostih igralo kar 7 državnih reprezentantov Holandske. S to zmago so jeseniški odbojkarji dokazali svoje znanje in sposobnost.

Zenska odbojarska ekipa je bila ustanovljena šele letos spomladi in sestavljajo jo po večini igralke iz gimnazije. Svojo pot so začele s tekmovanjem v slovenski ženski ligi in že v začetku pokazale dokaj dobro igro, saj so v spomladanskem delu tekmovanja zasedle med sedmimi ekipami tretje mesto. Z reprezentanco Amsterdama so le tasno izgubile 3:2. Največji uspeh pa so dosegle na slovenskem mladinskem prvenstvu, kjer so brez poraza postale republiške prvačkinje in s tem dobile pravico za udeležbo na državnem prvenstvu, ki je bilo 17. in 18. septembra v Beogradu. V močni konkurenci so zavzele tretje mesto na državnem prvenstvu. Vsekakor so uspehi, doseženi v prvem letu, zadovoljivi, treba pa bo mnogo volje in resnega dela, da bo ženska ekipa dosegla kvaliteto višino.

Ljubiteljem odbojke na Jesenicah se za bodočo sezono obeta bogat tekmovalni spored. Gledali bomo odbojarske tekme zapadne zvezne lige, v kateri upamo, da bodo fantje dobro zaigrali. Dekleta pa bodo še naprej merila svoje moči v slovenski ligi in lahko upamo, da si bodo tudi one kmalu priborile vstop v višjo ligo.

Odbojarski klub vabi v svoje vrste vse, ki želijo igrati odbojko, prav tako pa so dobrodošli vsi, ki bi s svojim delom pomagali klubu, da bi v bodoče dosegali še lepše uspehe.

S. O.

Odprto pismo

članom KUD „France Prešeren“ na Breznici

Za nami je izredni kongres prosvetnih društev na Jesenicah, na katerem smo ustanovili Zvezo Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Tako smo torej postali člani enotne prosvetne organizacije, kjer bomo imeli iste pravice pa tudi dolžnosti. Toliko za uvod. Člani javor- niške Svobode smo bili na Breznici vedno lepo in gostoljubno sprejeti in tudi občinstvo je v mnogih primerih napolnilo prostrano dvorano do zadnjega kotička ter zadovoljno odhajalo od naših prireditev. Tako je bilo včasih, danes pa so se stvari v naše veliko presenečenje spremenile, izginilo je gostoljubje in lepi medsebojni odnosi, vrste obiskovalcev pa so postale močno razredčene. To ugotovitev zgovorno potrjuje nedeljsko gostovanje našega dramskega odseka na Breznici z mladinsko igro „Alenka išče srečo“. Vodstvo KUD Fr. Prešeren je tokrat pokazalo zelo malo razumevanja do našega gostovanja. Bili smo prepuščeni sami sebi in imeli smo občutek, da so nas Vaši vodilni tovariši pustili kratkoma na cedilu. Pričakovali smo člane upravnega odbora Vašega društva, da jim prijateljsko in tovariško stisnemo roko ter da se pomenimo o tem in onem, posebno pa o lepih smernicah, pobudah in načrtih, ki nam jih je dal izredni kongres. Toda naša pričakovanja so se razbila v prazen nič. Prepričani smo bili, da bomo končno poiskali modus vivendi v našem delu. To bi bilo potrebno, saj je toliko nerešenih problemov iz področja izobraževanja. Prepričani smo, da je vodstvo KUD na Breznici doslej uspešno opravljalo svoje delo in da v bodoče ne bomo imeli težav v zvezi z medsebojnimi gostovanji. Tokrat so bile težave nepotrebne in za naše razmere nerazum-

ljive. Po informacijah, ki smo jih prejeli, je tov. Mežik Slavko kljub pismenemu pristanku upravnega odbora KUD Fr. Prešeren na Breznici z dne 4. 10. 1955 organiziral otvoritev plesne šole. Pri tem ga ni motila odobritev vodstva njegovega društva za naše gostovanje z mladinsko igro „Alenka išče srečo“, katero smo namenili počastitvi izrednega kongresa prosvetnih društev na Jesenicah. Končno je tov. Mežik le ugotovil, da je pred durmi kongres in ponovno dovolil naše gostovanje v dvorani na Breznici, kljub temu, da je v četrtek 20. 10. 1955 izjavil predstavniku našega društva dobesedno takole: „Domačini imamo v svoji dvorani prednost pred tujci.“ Eno je gotovo, zmeda, ki jo je tov. Mežik napravil tik pred gostovanjem, je imela svoje posledice, obisk na večerni predstavi naše mladinske igre na Breznici pa je bil slab.

Upravni odbor Svobode na Javorniku upravičeno pričakuje izboljšanje pred kratkim skajenih medsebojnih odnosov obeh društev. To pričakujemo predvsem zaradi tega, ker smatramo, da morajo v novi prosvetni Zvezi obstojati tovariški in prijateljski odnosi, kajti le tako bomo v skupnem delu in prizadevanjih lahko izpolnili obveznosti, pobude in nasvete kongresa prosvetnih društev na Jesenicah.

Ob zaključku našega pisma menimo, da bi veliki pesnik dr. France Prešeren, ki se je rodil v neposredni bližini Breznice spričo takih razmer in odnosov, ki trenutno vladajo med našimi prosvetnimi društvi še enkrat od sramote in jeze umrl.

**Delavsko prosvetno društvo
„Svoboda“ Javornik - Kor. Bela**

Priznanje pevskemu zboru „Svobode“ Jesenice

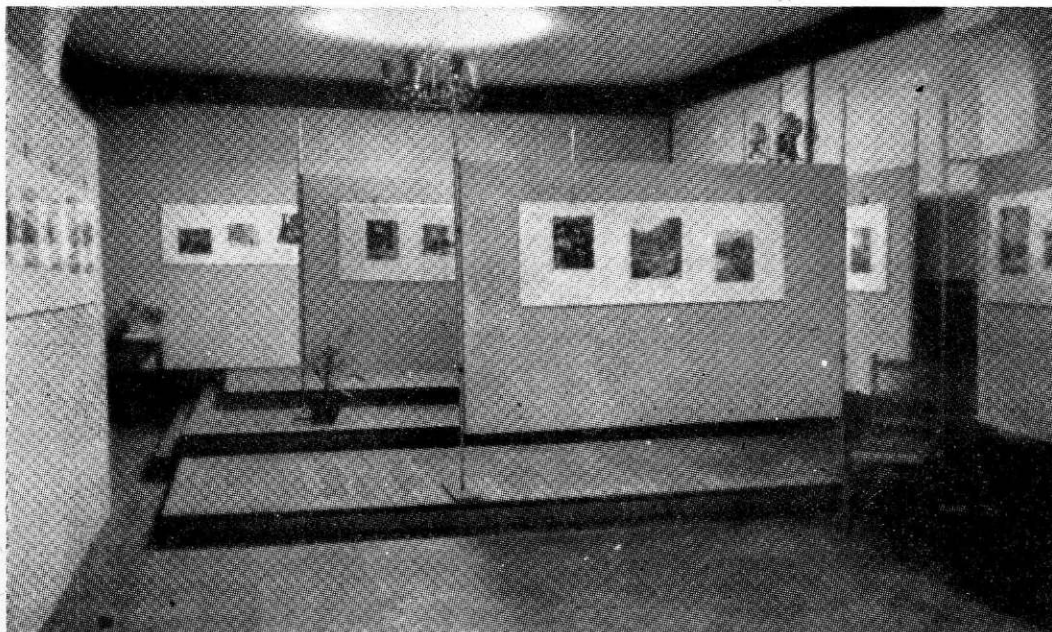
V počastitev izrednega kongresa Svobod in Prosvetnih društev Slovenije je izvedel pevski odsek jeseniške Svobode več koncertov. V soboto 15. oktobra sta gostovala mešani in moški pevski zbor v Trbovljah, kjer sta priredila koncert umetnih in narodnih pesmi v dvorani Delavskega doma. Jeseniški pevci, ki so bili gostje Svobode center Trbovlje, so bili v Trbovljah nadvse priščno sprejeti. Dvorana je bila polno zasedena in občinstvo je dalo vse priznanje nastopajočim. Jeseniške Svobodaše so pozdravili na odru podpredsednik Svobode center Trbovlje in predsednik pevskega zbora »Slavček« ter izročili nastopajočim spominsko darilo, dirigentu pa šopek nageljnov. Spo-

minsko darilo so izročili Trboveljčanom tudi jeseniški pevci. Naslednji koncert v počastitev kongresa so priredili jeseniški Svobodaši v Klimatskem zdravilišču »Franc Rozman« v Gozd Martuljku 20. oktobra. Temu koncertu je poleg gostov iz vse države, ki se zdravijo v Klimatskem zdravilišču, prisostvovala tudi izraelska delegacija socialnega zavarovanja, ki se je mudila takrat v naši državi. Gostje, predvsem pa člani izraelske delegacije, so bili nad koncertom izredno navdušeni in so morali nastopajoči gotove pesmi večkrat ponavljati. Po koncertu so člani delegacije čestitali dirigentu, nekaj dni pozneje pa so poslali zboru pismo zahvalo. Na večer kongresa 21. oktobra

sta koncentrirala mešani in moški zbor jeseniške Svobode v dvorani Kazine na Bledu, kjer je prisostvovalo koncertu lepo število delegatov kongresa. Delegatje so bili nad izvajanjem programa, ki so ga izvajali jeseniški Svobodashi, pevci in folkloristi, izredno zadovoljni in so se nastopajočim po koncertu javno zahvalili.

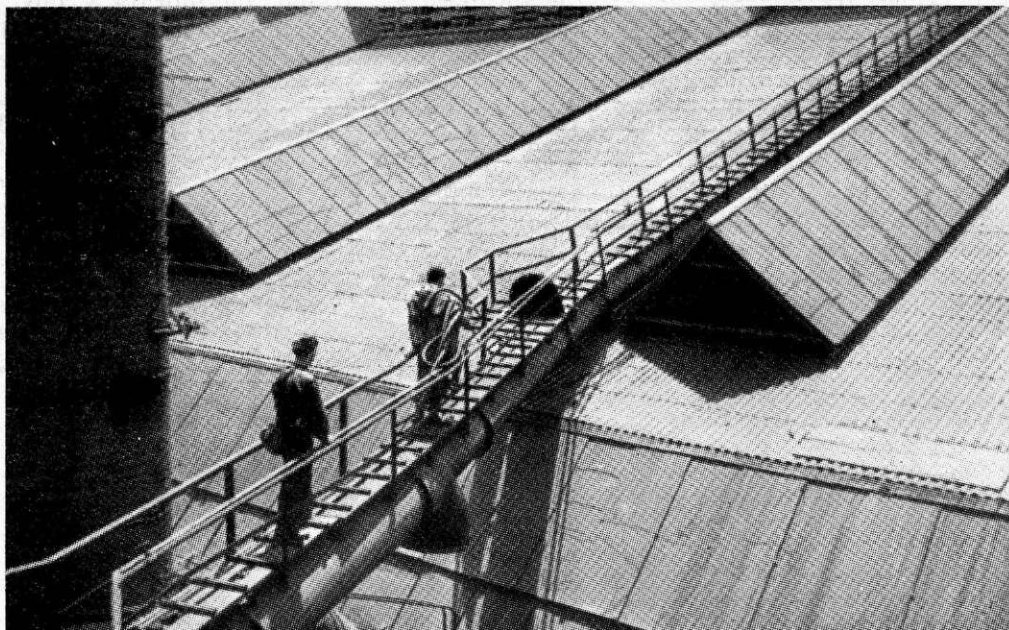
S temi prireditvami so člani jeseniške Svobode, ki je bila na kongresu odlikovana z zlato medaljo, doprinesli kongresu primeren delež tudi s prirejanjem kulturnih prireditev.

U. P.

V dneh okoli Državnega praznika je bila v čitalnici Delavskega doma odprta lepa in zanimiva razstava Foto-amaterskega društva Jesenice ki slavi 30 let svojega obstoja

Razstavljali so že znani jeseniški fotoamaterji-umetniki, pa tudi nekaj novih mladih moči. S strani publike je bila razstava toplo in z zanimanjem sprejeta. Zgoraj vidimo razstavne prostore, sliko zraven pa je razstavil pod naslovom »Diagonale« France Torkar.

DOPISUJTE V »ŽELEZARJA«

Lacko in Krefli

prva premiera dramskega odseka „Svobode“ Jesenice

Dramski odsek »Svobode« Jesenice je za otvoritev letošnje sezone naštudiral Potrčevo dramo v treh dejanjih »Lacko in Krefli«, ki jo je uprizoril v počastitev kongresa Svobod in Prosvetnih društev Slovenije. Premieri je sledilo že več repriz na domačem odru v Delavskem domu na Jesenicah. Igra je v celoti uspela in zadovoljila vsakokratno občinstvo, ki je z vso resnostjo in zbranostjo spremljalo potek dogajanja. Ta uspeh je velika zasluga režiserja Jožeta Tomažiča, ki je znal zbrati igralce za poedine vloge in poskrbeti, da so bili težkim vlogam tudi kos. Vse vloge so bile primerno zasedene. K uspeli uprizoritvi pa je veliko pripomogla tudi odlična scenarija Franca Olaha in Toneta Mraka ter zelo dobra razsvetljava Ferda Podlipca. Pri igralcih bi bilo nepravilno, če bi omenili le najboljše, saj so bili vsi več kot dobri. Jože Varl, je podal kmeta Krefla naravnost mojstrsko. Pavle Torkar, ki je igral njegovega sina Frančka, je prav tako pokazal dober igralski talent. Anica Vistrova, ki je že poznana gledališka igralka, je podala Kreflovo hčerko Miliko tako, kot bi jo podala malo-

katera druga igralka. Prav tako Lizike ne bi zlahka kaka druga tako rešila kot jo je rešila Lojzka Božičeva, ki je podajala vlogo povsem prirodno in prepričevalno. Ciril Vister je igral njenega moža Santo. Bila sta originalen par nemškutarske družine. Albin Kobentar je sicer malobesedno vlogo strica Janža rešil zelo odlično z mimiko, ki je dogajanju na odru mnogo pripomogla. Ida Stražišarjeva se je v Kreflovo deklo Trezo povsem vživela in jo podala originalno. Dobra sta bila tudi Peter Mrak v vlogi blokleiterja Viličnika in Franci Štravs v vlogi Nemca. Potrčevo dramo o organizatorju štajerske oborožene borbe, kmetu Lacku, ki so ga Nemci ujeli, zverinsko mučili in ubili ter o kmečkih ljudeh na Kreflovini, ki jih je vsakega na svoj način zajela nujnost neizprosne borbe, so podali člani dramske družine jeseniške Svobode tako kot malo kje in zaslužijo vse priznanje. Upati je, da bo delovala družina s takim poletom tudi pri bodočih predstavah, ki jih ima predvidene za letošnjo sezono. Njihova silna volja in ljubezen do gledališkega dela, sta za to najlepši garant.

Naš obisk v rudarskih Trbovljah

V desetih povojnih letih smo na Javorniku dostojno proslavljali obletnico ustanovitve nove Jugoslavije. Vsa leta smo prirejali slavnostne akademije, pevske in glasbene koncerte, ter odrske prireditve. Letošnja proslava pa je bila mnogo lepša, saj smo dan Republike praznovali skupno s tovariši iz rudarskih Trbovelj. Po svojem prihodu v Trbovlje so se Svobodaši iz Javornika oddolžili spominu padlih borcev ter žrtev fašistične Orjune. Pred oba spomenika so položili lavorjeve vence, moški pevski zbor ter godba na pihala pa sta v njihovo počastitev izvajala žalostinke. Na slavnostni akademiji, ki je bila v ponedeljek zvečer v velik dvorani doma Svobode v Zg. Trbovljah je sodeloval 100-članski recitacijski — pevski zbor pod vodstvom zborovodje tov. Ponikvarja iz Trbovelj. Sledil je nastop tamburaškega zbora ter godbe na pihala Svobode Trbovlje II. nato pa je program nadaljevala folklorna skupina najmlajših iz Javornika, katero je občinstvo navdušeno pozdravilo. Program so nadaljevali pevci ter godbeniki DPD Svobode Javornika zaključili pa so ga člani orkestra in moškega pevskega zbora Svobode Javornik. Ena izmed najlepših točk omenjenega programa je bil nastop solista Jožeta Stareta iz Javornika, ki je v spremljavi godalnega orkestra istimenskega društva zapel Vilharjevo pesem »Mor nar« na besedilo Fr. Prešerna.

Oficielni prireditvi je sledil družabni večer, ki ga je organiziralo DPD Svoboda Trbovlje II svojim gostom iz Javornika. Na tem družabnem večeru, ki je bil zelo prisrčen, so se člani Javorniške in Trboveljske Svobode pomenili o delovanju obeh

društev, na skupni seji upravnih odborov istimenskih društev pa so med drugim napravili tudi načrte o nadaljnjem medsebojnem sodelovanju. Tako so tovariši iz javorniške Svobode povabili igralsko družino DPD Svobode Trbovlje II, da pride na Javornik že v naslednjem mesecu, igralska družina DPD Svoboda Javornik pa bo vrnila obisk ter se trboveljski javnosti predstavila v bližnji bodočnosti. V mesecu maju prihodnjega leta bodo člani trboveljske Svobode II ponovno obiskali železarski Javornik, ter v okviru danih možnosti priredili celovečerni pevski koncert njihovega mešanega pevskega zbora.

Gostovanje Svobodašev iz Javornika v rudarskih Trbovljah spada med številna gostovanja, ki so jih Trboveljski in Javorniški svobodaši organizirali tako pred in po drugi svetovni vojni. Lahko trdimo, da je medsebojno obiskovanje članov Svobode iz rudarskih Trbovelj ter železarskega Javornika postala tradicija, saj so že pred mnogimi leti prihajali tovariši iz Trbovelj z rdečimi zastavami na Jesenice in Javornik.

Obisk članov javorniške Svobode v Trbovljah je ponovno dokazal nujnost nadaljnjih medsebojnih gostovanj naših prosvetnih društev, kajti takšna gostovanja so nedvomno velikega moralnega pomena za sleherno amatersko društvo. Obisk kakršnega smo imeli Javorničani v preteklih dneh v rudarskih Trbovljah je dal številnim članom Svobode Javornik novega poguma in elana pri delovanju na področju prosvetne dejavnosti.

Edo Žagar

Gledališče na Jesenicah kljub vsemu uspešno dela

Sredi novembra letos je Mestno gledališče na Jesenicah z interno in skromno proslavo slavilo 10 let svojega obstoja in dela. V teh desetih letih si je z vztrajnim in uspešnim delom jeseniško gledališče ustvarilo sloves enega najboljših in najplodnejših amaterskih, ali če hočete polpoklicnih gledališč pri nas. 72 premier s skoraj 700 predstavami, ki jih je obiskalo več kot 250.000 gledalcev, to je statistična bilanca desetletnega dela gledališča, ki je kot stalna in redno delujoča kulturna ustanova dostojno reprezentiral delavsko kulturo železarskih Jesenic. S korakom v novo desetletje pa je gledališče stopilo tudi pred nove naloge, od katerih sta najvažnejši: pritegnitev še številnejše publike predvsem iz delavskih vrst in dvigniti nivo gledališča na višino zavestnega in hotenega umetniškega ustvarjanja.

Svojo enajsto sezono je gledališče do zdaj napolnilo s tremi premierami: ameriško dramo E. Harrisa: „Molčča usta“ v režiji Marijana Stareta, drama I. Cankarja „Kralj na Betajnovi“ v režiji Hinka Košaka, umetniškega vodje MGJ in komedija Moliéra: „Šola za žene“ v režiji Bojana Čebulja. V študiju je trenutno pravljica igra „Janko in Metka“, katere premiera bo koncem decembra za Novoletno jelko in kitajska drama „Krog s kredo“, katere premiera bo v prvi polovici januarja.

Ob tem na zunaj rednem delu gledališča pa je treba omeniti nekaj problemov, ki predstavljajo resno oviro za nadaljnji nemoten potek dela. Gledališče subvencionira občinski ljudski odbor in letošnja subvencija po proračunu znaša 4.100.000 dinarjev. Zaradi splošnega neizpolnjevanja proračunskih obveznosti pa niso doseženi vsi dohodki, zato tudi sredstev za izdatke ni in gledališče namesto redne subvencije dobiva že od meseca septembra samo plače za redne uslužbence, v vsem ostalem pa si pomaga kot ve in zna. Za enkrat tako še gre, kako dolgo pa bo lahko in smelo iti pa je drugo vprašanje. Pri tem je treba povedati še to: vsi igralci, režiserji in ostali sodelujoči v letošnji sezoni niso dobili niti dinarja na račun honorarjev za svoje delo. Predanosti gledališkega kolektiva in njegovi zavesti, da je gledališče nujno potrebno se imamo zahvaliti, da gledališče še dela. V koliko bo nemoteno delalo še naprej, pa je odvisno tudi od zavesti naših družbenih forumov in tudi publike, saj bi bil res sramoten škandal, če bi gledališče zaradi pomanjkanja sredstev moralo zapreti svoja vrata.

Ob taki požrtvovalnosti kolektiva pa je treba omeniti še tisto napačno mnenje med našimi ljudmi, ki gledajo v gledaliških delavcih ljudi, ki poleg svoje redne plače še „bajno“ zaslužijo v gledališču. Da se vsa javnost seznani s tem, evo, „tarifnih postavk“ gledaliških honorarjev. Igralec dobi za enkratni nastop od 400 do 500 dinarjev po obsegu in velikosti vloge. Če ima torej glavni igra-

lec na mesec osem predstav „zasluži“ 3200 dinarjev, ali 100 dinarjev na uro, če računamo, da je bil zaposlen ob vsaki predstavi 4 ure, všteti maskiranje, odigranje vloge in „abmaskiranje“. Pri tem pa niso vštete vaje, ki trajajo najmanj 4 tedne in najmanj dve uri na dan. Glavni igralec pa mora biti na vseh vajah. Če ima torej vsak teden 10 ur vaj, jih ima v 4 tednih, ne da bi všteli glavne vaje in genaralke, ki se ponavadi zavlečejo pozno v noč, še 40 ur, skupaj z urami nastopov torej 72 ur, kar z ozirom na njegov honorar predstavlja „tarifno postavko“ 44 din na uro. Kje pa je čas, ko se mora igralec sam pripravljati in učiti vlogo? Tako je z glavnim igralcem, računano z najvišjim honorarjem in z najminimalnejšo porabo časa, in tako je tudi s tistim, ki pride za 50 din od večera samo statirat. Kdor bi rad tako „zaslužil“ lahko takoj pride, saj gledališče potrebuje novih ljudi in moči. Toda vprašanje je koliko časa bi vzdržal, če ne bi imel polg želje po „zaslužku“ še nekaj, kar se ne more plačati z nobenim denarjem. Tudi honorarji za režiserja in scenografa ne predstavljajo nobenih bajnih vsot. Režija se honorira od 10.000 do 15.000 dinarjev po zahtevnosti in težini igre. Toda to je honorar za najmanj trimesečno delo in pripravo, za odgovornost in ustvaritev celotne predstave od igralcev, preko kostumov, rekvizitov in luči do vodenja vseh vaj in nadzora vsake predstave. V poklicnih gledališčih je najmanjši honorar za režijo 30.000 dinarjev in to v precej povoljnejših pogojih za režiserja, kot jih lahko nudi amatersko gledališče. Prav tako so tudi honorarji za scenografa za polovico manjši od poklicnih. Kdor bi torej rad zaslužil in je pripravljen vsak večer žrtvovati nekaj ur v gledališču in se odreči vsem sobotnim večerom in nedeljam, ki jih večina državljanov porabi za oddih in zabavo, poleg tega pa redno opravljati svojo službo, naj pride v gledališče, kjer bo brezdvoma sprejet in zaželen. Seveda pa mora za enkrat računati, da dokler se ne popravi finančna situacija, honorarja ne bo in, da se o njegovem zaslužku vodi samo evidenca.

Mislím, da je bilo prav spregovoriti o tem nekoliko obširneje, in seznani s tem vso javnost, da se v bodoče izogne vsem nepravilnim gledanjem, nerazumevanju, pa tudi neodgovornemu in škodljivemu natolcevanju in obrekovanju v tej smeri. Kdor dela ima tudi pravico do plačila, če pa se komu to delo in plačilo ne zdi pravilno ima vso pravico, da o tem kjerkoli že spregovori, toda na pameten in človeški način. Kdor vsaj nekoliko pozna naše gledališče, ve, da brez požrtvovalnosti, da, dobesedno žrtvovanja, brez veselja in zavesti, kaj gledališče kot kulturno svetišče pomeni, brez predanosti vsega kolektiva gledališču, gledališče kot je najbrže sploh ne bi obstajalo, pa če bi

bili zanj na razpolago težki milijoni. Nekoliko več zanimanja za gledališče, za njegove naloge in bistvo, ne pa za to, kdo in zakaj je na odru in koliko zasluži, pa bo tudi v dvorani več ljudi, kar bo

gledališču in slehernemu igralcu najlepše in največje plačilo.

* Kdor bi rad o vsem tem še točnejših podatkov, jih lahko vsak dan dobi v gledališču.

Vodoravno: 1. industrijski kraj v Sloveniji, 5. železarski kraj v Hrvaški, 9. učenje, 10. pogumen, 12. vol (srbohrv.), 13. glasbeni izraz, 14. dedna zasnova, 15. okrajšava za o-brat naše železarne, 16. 1. in 14. črka abecede, 17. velikan, orjak (tujka), 19. del kolesa, 20. švicarski kanton, 22. trd izrastek, 24. užitek, 25. debela žična vrv, 26. žensko ime, 28. mongolski vladar, 29. 12. in 3. črka abecede, 30. svojat (tujka), 33. 10. in 20. črka abecede, 35. divja mačka, 36. srbsko moško ime, 37. stari oče v dialektu, 38. vzklik, 39. priprava pri sekanju, 41. nemški osebni zaimek, 42. priprava v valjarni, 43. določene barve.

Navpično: 1. bogastvo zemlje, 2. nabiranje, kopičenje (tujka), 3. 15. in 19. črka abecede, 4. torej (latinsko), 5. posušena trava, 6. veznik, 7. samorođen, sam iz sebe (tujka), 8. surovina za plavž, 11. del obraza, 17. plin, 18. tatinska ptica, 21. zgođen, 23. števeni zaimek, 27. proizvod naše železarne, 29. del ladje, streha, 31. časovni prislov, 32. prometno sredstvo, 34. prebod plavža, 39. kratica za: to je, 40. oranje.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. Prvi avgust, 9. smrt fašizmu, 18. erg, 19. aero, 20. ZK, 21. krit, 22. trup, 23. oče, 24. vdre, 25. svak, 27. Egon, 29. evr, 30. se, 31. Krim, 32. brezposelno, 35. aa, 36. kotline, 38. risba, 39. Inki, 41. obala, 43. naglim, 45. r v s, 47. norel, 49. brzo, 50. napuh, 51. navadil, 6. Germinal, 7. ure, 8. os, 9. spanca, 58. banda, 59. nato, 61. njena, 63. Celjani, 65. in, 67. zavojevalna, 70. jeli, 71. aj, 72. TAM, 74. lipa, 75. ožme, 76. ječe, 77. vre, 78. edin, 80. Tito, 82. e e, 83. cena, 84. ose, 85. vegetativen, 86. kapitalist.

Navpično: 2. reče, 3. vre, 4. Ig, 5. vadil, 6. Germanil, 7. ure, 8. os, 9. skočim, 10. RK, 11. tresavice, 12. fige, 13. atoli, 14. it, 15. zre, 16. muva, 17. upravljanje, 20. zveri, 23. o-

Križanka

1	2		3	4	5	6		7	8
9			10		11			12	
13				14			15		
16			17			18		19	
	20	21			22	23			
24					25				
	26			27		28			
29			30	31		32		33	34
35				36			37		
38			39			40		41	
42						43			

svoboditev, 24. vrta, 25. sr, 26. KPS, 28. n n n n, 31. kolomaz, 32. Begunje, 33. Obranca, 34. okopani, 36. kaizen, 37. napenjati, 40. Irani, 42. brž, 44. lh, 46. skaljeni, 48. end, 51. la, 54. Ital, 56. snažen, 57. palme, 58. bale, 60. ovita, 62. evo, 64. ječat, 66. nade, 68. opit, 69. ne, 71. Ares, 73. mig, 76. lep, 77. vsi, 79. ne, 81. ov, 83. Ca, 84. ol.

REŠITEV ŠTEVILČNICE

A) prostor, B) raztepe, C) ekspres,

D) dvorijo, E) počivaj, F) otrdeti, G) grmenje, H) okolica, I) jegulja, J) zbujena, K) atentat, L) uravnani, M) Saharec, N) požreti, O) edinica, P) škropim, R) nonsens, S) oprtana.

V prvi in četrti vrsti od zgoraj navzdol se bere: **Predpogoj za uspešnost pri delu je varnost.** Napako, ki se je vrnila pri atentatu, so reševalci najbrže sami popravili, mi se jim pa oprostamo.

Vesti o naših sodelavcih

V mesecu maju so se rodili:

Mijatoviču Nedeljku (Javornik II) sin Alojzij, Močniku Petru (Javornik III) sin Silvo, Ažmanu Marti (uvoz-izvoz) hči Marjetka, Praprotniku Vinku (valjarna 2400) sin Miran, Robiču Janezu (Javornik II) hči Milena, Bohincu Janezu (gasilci)

hči Rosanda, Rajnhartu Stanku (Javornik II) sin Ivo, Larisi Francu (livarna) hči Tatjana, Bohincu Zdravku (OTK) hči Almira, Gašperinu Janezu (OTK) sin Miran, Selko Jakobu (promet) hči Zdenka, Tančarju Antonu (žebijarna) hči Margjeta, Mlakarju Francu (opekarna)

sin Franc, Zimicu Stanislavu (hladna valj.) sin Zvonko, Kobalu Tomažu (martinarna) sin Tomaž, Medja Maksu (OTK) sin Armin, Lasniku Mirku (lužilnica sin Milan, Menčinger Hildi (elektrodni odd.) hči Veronika, Novaku Janezu (gasilci) hči Margareta, Ažmanu Zvonku

(konstr. del.) sin Drago, Kliner Joži (mehanična del.) hči Dragica, Jakšiču Karolu (promet) sin Karel, Radinoviču Gojku (Javornik I) hči Miljana, Baleku Ernestu (martinarna) hči Vida, Bavčiču Sevku (promet) sin Faruk, Matiču Djordu (opekarna) hči Darinka, Rebolju Alojzu (jeklovlek) sin Ladislav, Rozmanu Vinku (žičarna) sin Dušan, Rozmanu Janezu (mehanična del.) sin Janez in Loviču Safetu (Javornik II) sin Suad.

V mesecu juniju so se rodili:

Podlogarju Jerneju (martinarna) hči Erna, Gorišku Francu (predelovalni) sin Branko, Smolnikarju Antonu (promet) sin Andrej, Medja Stanku (cevarna) sin Anton, Travniku Rafaelu (promet) hči Marija, Begušu Ivanu (plavž) hči Marija, Bratina Stanku (plavž) sin Stanko, Jakelju Francu (martinarna) hči Tončka, Koblarju Stefanu (Javornik III) sin Gorazd, Cankarju Marjanu (Javornik II) hči Alenka, Globočniku Francu (livarna) hči Helena, Ferjanu Francu (transport) hči Danica, Grašiču Janezu (Javornik II) sin Matko, Lindiču Alojzu (Javornik II) sin Alojzij, Debeljaku Cirilu (Javornik I) sin Ciril, Beravsu Slavku (Javornik I) sin Radoslav, Urbancu Adolfu (OTK) hči Jana, Hanžeku Dragu (promet) sin Drago, Lotriču Ivanu (predelovalni) sin Ivan, Ropretu Antonu (žična valj.) hči Marjeta, Crnoviču Omerju (martinarna) hči Senadeta, Kraljiču Petru (plavž) hči Natalija, Bergantu Ladu (žična valj.) sin Branko, Heberlu Stefanu (Javornik I) hči Marjetka, Kodru Petru (Javornik II) sin Peter, Može Adolfu (plavž) hči Marta, Močniku Petru (plavž) sin Peter, Klinerju Jakobu (valj. 2400) hči Ksenija in Pančurju Filipu (garaža) sin Branko.

Noču Francu (komunalni odd.) sin Franc, Murovecu Ludviku (martinarna) hči Bojana, Lahu Miroslavu (žičarna) hči Bogdana, Šlibarju Viktorju (martinarna) hči Metka, Markelj Joži (gradbeni odd.) sin Marjan, Bagatelj (elektro del.) hči Zlatica, Glaviču Ignacu (gasilci) sin Bojan, Podlipniku Janezu (promet) hči Zora, Šmidu Ladislavu (cevarna) sin Dušan in Štrumblju Alojzu (Javornik II) sin Slavko.

V mesecu juliju so se rodili:

Gasarju Jožetu (mehanična del.) sin Jože, Jukiču Milu (Javornik I) hči Olga, Bertoncelju Andreju (Javornik II) sin Peter, Intiharju Cirilu (žična valj.) hči Kristina, Bregantu Alojzu (plavž) sin Bogdan, Znidarju Janezu (OTK) hči Mirjam, Gabrščeku Cirilu (mehanična del.) sin Ciril, Gartnerju Antonu (konstr. del.) hči Anica, Šlivnik Joži (livarna) sin Marjan in hči Marija, Ozebeku Angelu (elektro peč) hči Anica, Beravs Antoniji (komunalni odd.) hči Nada, ing. Pavliček Aleksandru

(plavž) hči Eva, Lango Vincencu (valj. 2400) sin Zvonimir, Mežnarcu Vinku (Javornik I) hči Romana, Horjaku Francu (martinarna) sin Franc, Srpiču Andreju (valj. 2400) sin Peter, Zvezda Karelju (martinarna) hči Anica, Hudoverniku Francu (livarna) sin Janko, Ažmanu Joži (gridbeni odd.) sin Jože, Mivšek Joži (martinarna) hči Kati, Kejžarju Janezu (hladna valj.) sin Franc, Kisevcu Joži (Javornik III) hči Anica, Očko Joži (livarna) sin Viktor, Smoleju Marjanu (konstr. del.) hči Marjanca, Hajnriharju Joži (Javornik III) sin Jože, Janu Martinu gradbeni odd.) hči Cvetka in Pintarju Alojzu (žičarna) hči Marinka.

V mesecu avgustu so se rodili:

Robiču Francu (gradbeni odd.) hči Metka, Kosančiču Franju (plavž) hči Marija, Carju Janezu (žična valj.) hči Malita, Ciglarju Joži (Javornik I) hči Štefka, Kobilica Stanislavu (gradbeni odd.) sin Mirko, Novaku Marjanu (žebeljarna) sin Bojan, Purgarju Emilu (Javornik I) sin Stanko, Zemljaku Antonu (cevarna) hči Veronika, Blatniku Joži (gasilci) sin Darko, Črvu Jerneju (opekarna) hči Vlasta, Gačniku Martinu (Javornik I) sin Milan, Hrovatu Miroslavu (Javornik III) sin Zvonko, Košniku Joži (cevarna) hči Marinka, Križelju Stanetu (Javornik I) hči Kristina, Lebanu Angelu (žebeljarna) hči Nadija, Oblaku Lovru (Javornik III) sin Miran, Pogačarju Karelju (konstr. del.) sin Miran, Resmanu Alojzu (predelovalni) hči Zvonka in Troju Tomažu (Javornik I) hči Majda.

Horvatu Stanislavu (kurilnica) sin Stanko, Stagerju Ivanu (Javornik II) hči Marija, Hajnšku Ivanu (plavž hči Majda, Prunku Avgustu (Javornik III) sin Igor, Čopu Cirilu (Javornik III) hči Saška, Šorl Milki (elektrodni odd.) sin Andrej, Ferčetu Silvestru (promet) sin Janko, Koflerju Emilu (OTK) sin Emil, Tušarju Antonu (martinarna) hči Irma in Čuferju Dominiku (žičarna) sin Alojzij.

V maju so se poročili:

Lebar Jože (žična valjarna) z Gerič Terezijo, Ozebek Angel (tel. centrala) s Skumavc Jerco, Bremez Baldomir (žična valj.) s Šuligoj Danico, Kejžar Franc (hladna valj.) s Pintar Ljudmilo, Pešec Jože (predelovalni) z Noč Francko (konstr. del.), Golc Mihael (žična valj.) z Okoren Ano, Krivec Stanislav (transport) z Razpet Rozalijo, Brenkuš Anton (mehanična del.) z Udir Marijo, Pirman Franc (cevarna) z Rožycki Elizabeto, Torkar Anton (modelna miz.) z Dežman Marijo, Ambrožič Ciril (Javornik II) s Pretnar Heleno, Simovič Zarko (Javornik I) z Grobiša Nadijo, Zajc Jože (gasilci) z Rožič Gabrijelo, Markelj Ivan (transport) z Beguš Lucijo, Praček Jožefa (mezdni urad) z Vergles Ili-

jem in Noč Tončka (mezdni urad) s Šubic Antonom (mehanična del.).

V juniju so se poročili:

Grilec Janez (promet) s Kobilica Olge, Rozman Jože (elektro del.) z Medja Ano, Robič Miroslav (promet) z Janša Emilijo, Cvelbar Franc (Javornik I) s Koselj Angelo, Medin Spasoje (Javornik I) z Okoren Veroniko, Beguš Albin (transport) z Olgo Bronč, Dežman Milena (elektrodni odd.) s Svetina Francem, Antonič Janez (mehanična del.) s Kos Zofijo, Primožič Ciril (transport) s Šturm Angelo, Frece Amalija (opekarna) z Božič Antonom, Zupančič Ludvik (plavž) z Baloh Marijo, Štrumbal Alojz (Javornik II) z Lotrič Ivico in Derling Jože (elektro del.) s Kejžar Jožico.

V juliju so se poročili:

Rovan Maks (žična valjarna) z Rozman Ljudmilo, Hudovernik Franc (livarna) z Lipovec Ivano, Pretnar Anton (martinarna) z Gradišek Miniko, Gabršček Ciril (mehanična del.) s Koritnik Ano, Jeršin Ivica (odd. za soc. zav.) s Škrli Bratkom, Šmid Jožica (ekspedit) z Žitnik Stankom (gradbeni odd.), Marinšek Leon (žična valjarna) s Počervina Ano in Kokošar Viktor (elektrodni odd.) z Legat Ivanko.

V avgustu so se poročili:

Vukovič Milorad (žičarna) s Plemelej Marijo, Demšar Rajko (opekarna) z Janežič Pavlo, Gerzić Seido (martinarna) z Hatimiro, Pasar Jože (gasilci) z Marijo, Zajc Milan (žarilnica) z Marijo.

Upokojeni so bili:

V maju:

Vidic Andrej (Javornik I), Maljak Draga (Javornik II), Kunstelj Jože (livarna), Frelh Pavla (opekarna), Starič Franc (opekarna) in Rizvanović Hašim (komunalni odd.).

V juniju:

Delavce Florjan (martinarna), Murnik Andrej (martinarna), Znidar Rudolf (martinarna), Erlah Franc (Javornik I), Pristov Jože (žična valjarna), Andervald Ana (zavijalnica) in Pezdirmik Ciril (opekarna).

V juliju:

Zupan Valentin (martinarna), Židanek Franc (Javornik I), Zumer Alojz (žična valjarna), Preželj Anton (gradbeni odd.), Zvan Franc (gradbeni odd.), Svetina Stanko (Javornik III) in Buček Anton (opekarna).

V avgustu:

Olah Franc (plavž), Legat Jakob (martinarna), Noč Alojz (lužilnica), Koren Jože (gradbeni odd.), Regovec Jancz (gradbeni odd.), Janežič Anton (gradbeni odd.) in Ravhekar Avgust (elektrodni odd.).

datov v novi Tovarniški odbor z večino glasov izvoljeni sledeči:

1. Labura Zvene 118 glasov, 2. Treven Franc 117 glasov, 3. Zupan Mirko 117 glasov, 4. Podlipec Ivo 115 glasov, 5. Pintar Tone 114 glasov, 6. Rebernik Franc 113 glasov, 7. Markelj Franc 107 glasov, 8. Likovič Lojze 104 glasove, 9. Jamnik Anica 103 glasove, 10. Markelj Slavko 99 glasov, 11. Leban Franc 98 glasov, 12. Dreša Mirko 97 glasov, 13. Lenar Jože 93 glasov, 14. Valentar Franc 92 glasov, 15. Torkar Henrik 89 glasov, 16. Veber Vinko 80 glasov in 17. Koselj Srečko 76 glasov.

V nadzorni odbor so bili izvoljeni:

Malej Franc, Iskra Marica, Gasar Peter, Puh Boris in Pukelj Franc.

Nato je bilo izvoljenih še 17 delegatov za skupščino republiškega odbora, člani novizvoljenega Tovarniškega in nadzornega odbora pa za delegate na skupščini občinskega sindikalnega sveta, nakar je bila skupščina Sindikalne podružnice Železarne Jese nice zaključena.

Naknadno so bili formulirani na osnovi poročila in diskusije sledeči sklepi in zaključki:

1. Pri tolmačenju naše zunanje politike je treba dati poudarka vlogi in ugledu Jugoslavije pri graditvi miroljubnih odnosov med narodi sveta.

2. Osnovna naloga sindikalne organizacije je še vedno skrb in nenehljivo budnost nad pravilnim, poštenim in zdravim razvojem našega gospodarstva. Zato mora sindikalna organizacija biti v stalni zvezi s člani vseh gospodarskih operativnih, samoupravnih in družbenih forumov in te člane tudi angažirati za delo med delavci.

3. Gospodarska situacija in predvidene spremembe v bodočem družbenem planu narekujejo temeljito pripravo vsega delovnega kolektiva in prav posebno organov samoupravljanja na izvršitev zadanih nalog. Zato je treba vso skrb posvetiti nadaljnjemu utrjevanju in uspešnosti CDS, obratnih DS in UO.

4. V odnosu med podjetjem in lokalno skupnostjo je treba zagotoviti večjo aktivnost našega delavca v družbenem življenju. Razmisliti je treba o učinkovitih ukrepih, ki bi zagotovili stalno obveščanje kolektiva o delu lokalnih upravnih organov. Sindikalna organizacija je dolžna voditi račun o delu svojih članov v teh organih. Brez aktivnega sodelovanja naših članov pri delu na terenu si ne moremo zamišljati uspešnega poslovanja komunskih organov in ustanov ter pravilne družbene kontrole nad njimi.

5. Pri uveljavljanju vseh gospodarskih ukrepov je treba skrbeti, da se pravilno izpolnjujejo, na vse pomanjkljivosti v našem

gospodarskem sistemu pa opozarjati merodajne forume in jim dajati učinkovite predloge.

6. Odločno se je treba boriti proti vsem pojavom stare miselnosti, lokalizma in iz tega se porajajočih šovinističnih naziranj vseh oblik.

7. Nadaljevati delo za izboljšanje poslovanja organov delavskega samoupravljanja:

a) organizacijsko strukturo podjetja prilagoditi delavskemu upravljanju, ker zaostaja za splošno družbeno zavestjo in razvojem delavskega upravljanja;

b) zagotoviti boljše obveščanje kolektiva o stanju v podjetju in zadolžiti člane DS, da redno obveščajo kolektiv o delu CDS, obratnih DS in UO.

8. Plačni sistem postavlja nalogo in potrebo po nagrajevalnem sistemu, ki bi zagotovil stalno zasledovanje in ocenjevanje vrednosti izvršenega dela. Nujno je treba regulirati tudi norme in akorde, predvsem pa premije, ki naj postanejo pravilna stimulacija posamezniku za vloženo delo pri naporih za dvig proizvodnosti dela in kvalitete.

9. Odpraviti je treba vse izvore in poizkuse gojitve slabih odnosov v podjetju. Kolektiv mora nastopati kot celota in sleherni je poklican, da tako po upravno-službeni kot tudi politični liniji sodeluje pri delu in reševanju problemov.

10. Sindikalna organizacija naj uvede kot stalno obliko dela razna posvetovanja strokovnega kadra, Društva inženirjev in tehnikov ter vodstev družbenih organizacij itd., ker se je tako sodelovanje izkazalo za pravilno in koristno.

11. Organizacijska vprašanja sindikalne organizacije:

a) uvesti je treba enotno vodenje administracije vseh sindikalnih odborov;

b) zagotoviti takojšnjo in dosledno izvršitev vseh sklepov sindikalnih forumov in sestankov;

c) aktiv predsednikov in tajnikov, ki predstavlja plenum sindikalne organizacije, je treba organizacijsko učvrstiti in vanj vključiti tudi blagajnike;

d) posvečati več pažnje sindikalnim zapnikom in od časa do časa sklicati z njimi sestanke, na katerih bi dobili konkretne naloge.

e) sindikalni odbori v obratih morajo vložiti več truda pri obravnavi in reševanju obratne problematike. Priprava za sindikalne sestanke mora biti boljša in zagotoviti je treba na njih večjo udeležbo članstva;

f) sestaviti je treba in takoj sprejeti poslovniki sindikalne podružnice in ga uveljaviti v praksi;

g) več pažnje je treba posvetiti rednemu plačevanju članarine, na drugi strani pa strožje nadzirati trošenje sredstev sindikalne podružnice in odborov po obratih;

h) občni zbori sindikalnih odborov naj bodo tekom januarja 1956. Tovarniški odbor in obratni odbori so dolžni voditi račun o izbiri kadra v nove odbore z upoštevanjem bližnjih volitev v CDS in ODS.

12. Idejno-politična vzgoja članstva:

a) Sindikalna organizacija naj skupno z ZKS vzpostavi aktivne predavateljev, predvsem za tolmačenje važnejših in težje razumljivih problemov;

b) tovarniški odbor in obratni odbori naj se bolj poslužujejo tovarniškega glasila „Železar“ in preko njega posredujejo kolektivu problematiko in ga seznanjajo z delom sindikalnih organov. Redno izhajanje „Železarja“ je zagotovljeno.

13. Kulturno-prosvetno delo:

a) Dvigniti je treba z vsemi silami zanimanje članstva za posečanje kulturnih prireditev naših prosvetnih društev na šerenu

in skrbeti za aktivno včlanjenje v ta društva;

b) s pripravljanim raznih kulturnih prireditev s strani obratov je treba, prvič, dvigniti zanimanje članstva, zlasti mladine, za kulturno-prosvetno delo in ga vključiti v naša prosvetna društva in, drugič, okrepiti družabno življenje članov kolektiva.

14. Skrb za človeka:

a) še nadalje je potrebna vsa skrb za čim boljše delovne in življenjske pogoje naših delavcev;

b) omogočiti se mora tudi v letošnjem letu članom kolektiva primerno izkoriščanje letnega dopusta;

c) še letos je treba na vsak način dvigniti kapaciteto počitniškega doma v Crikvenici in omogočiti začetek gradnje še enega počitniškega doma.

15. Socialno zavarovanje in HTZ:

a) sindikalna organizacija mora bolj dosledno sodelovati pri teh problemih in odpraviti vse obstoječe pomanjkljivosti;

b) urediti je treba skupaj s podjetjem vprašanje invalidnine;

Del delegatov in gostov na letni skupščini sindikalne podružnice ŽJ

c) poiskati je treba skupno z upravo podjetja vse možnosti za odpravo in izboljšanje slabih delovnih pogojev, kjer še obstoje;

d) dokončno se mora pričeti z reševanjem vprašanja kantin in menz ter zagotoviti delavcem cenejšo in boljšo hrano.

16. Ostali problemi sindikalne organizacije:

a) Tekom leta 1956 je treba za vsa leta nazaj zbrati celotni arhiv sindikalne podružnice in odborov, ki predstavlja zgodovinsko vrednost in dokumentacijo o razvoju in delu naše sindikalne organizacije;

b) v letu 1956 je treba pripraviti vse za gradnjo novega delavskega doma v bližnji bodočnosti, ki bi odgovarjal vsem potrebam naših družbenih organizacij in družbenemu življenju kolektiva;

c) tovarniški odbor se zadalži, da opozori UO, CDS in ostale organe na niz drugih sklepov letne skupščine ter zagotovi njihovo spolnitev v okviru kompetenc teh organov.

Sklepi XIX. rednega zasedanja CDS dne 21. 9. 1955

1. Sprejme se poročilo komisije za plan in proizvodnjo.

2. Sprejme se poročilo komisije za koriščenje amortizacijskega sklada.

3. Odobri se spisek prodanih in za prodajo namenjenih osnovnih sredstev.

4. Preveri naj se možnost vključitve SDP v letu 1956 v komunalni oddelek in s tem v plačilni fond ZJ. S tem je v celoti sprejeto tudi poročilo komisije za ekonomska in finančna vprašanja.

5. Osvoji se predlog ustanovitve mojstrske šole in metalurškega odseka TSS z dodatkom, da se na prihodnjem zasedanju poda podroben proračun za te šole.

6. Sprejme se poročilo komisije za šolstvo.

7. Delavski oddelek ljubljanske TSS se osnuje s 1. oktobrom 1955.

8. Potrdi se šolski strokovni odbor, ki ga sestavljajo: ing. Čižman V., ing. Perne J., ing. Karba A., ing. Grobovšek D. in Zbontar J.

9. Potrdi se šolski odbor za vsako šolo. Namestitev direktorja TSS reši UO.

10. Potrdi se za vodjo Mojstrske šole tovariš Ulaga Polde.

11. Pooblasti se UO, da skupno s pravno

službo in sekretariatom vskladi odločbo o ustanovitvi oddelka TSS s predpisi o strokovnih šolah, pri čemer naj sodeluje tudi OLO Kranj.

12. Vse stroške Mojstrske šole in oddelka TSS krije do konca gospodarskega leta Železarna.

13. Vzdrževanje slušateljev se krije ob drevih pouka po 14. uri, kakor tudi eventualna razlika v zaslužku, iz fonda za stipendije.

14. Dijakom oddelka TSS in Mojstrske šole se omogoči praktična zaposlitev na vseh mestih metalurške stroke in se jim zagotovi nezmanjšan zaslužek.

15. Načelno se sprejme predlog sistematizacije delovnih mest na teh šolah.

16. Takoj naj se izdelajo pravila za celotno organizacijo šol v skladu s predpisi in odločbami.

17. Stari inventar komunalnega oddelka naj se oceni in proda.

18. Za sklepanje pogodb o investicijskih kreditih in PMO se pooblaščajo: glavni direktor Kristan Milan, tehnični direktor ing. Rebek, komercialni direktor Knaflič Bogdan in direktor gosp. račun. sektorja ing. Lah. S tem so razveljavljena prejšnja pooblastila.

Sklepi XX. rednega zasedanja CDS dne 4. novembra z nadaljevanjem dne 18. novembra 1955

1. Sprejme se poročilo komisije za organizacijo in sicer:

a) striktno uveljavljanje pravil podjetja na vseh sektorjih dela v Železarni;

b) v pravila podjetja se vnese dodatni člen: „Vsi delavci in uslužbenci, ki so v delovnem razmerju z Železarno Jesenice, so dolžni na področju svojega delokroga v okviru zakonov in uredb delati v interesu podjetja.“

c) pregleda naj se sedanja pravila podjetja, če so v skladu z obstoječimi predpisi o samoupravljanju in vodenju podjetja ter z gospodarskimi predpisi! Korigirana pravila podjetja naj bi dobil vsak član kolektiva;

d) pri sestavi tarifnega pravilnika naj se upošteva leta službe in strokovnost posameznikov z namenom standardiziranja delavskega in uslužbenskega kadra v podjetju.

e) priporoča se direktorjem, grupnim šefom in vodilnim uslužbencem samostojnih oddelkov, da zaradi konkretnejšega poznavanja problemov v obratih in oddelkih osvojijo kot stalen način dela redno posejanje obratov in oddelkov;

f) pristopiti je treba k šludiju organizacijske strukture podjetja in jo prilagoditi današnjim potrebam in zahtevam s ciljem po splošni izboljšavi organizacije dela;

g) regulirati je treba v skladu z obstoječimi pravili odnose med posameznimi sektorji dela;

h) referatu za racionalizacijo in novatorstvo je treba posvetiti večjo pažnjo, predloge pa azurno reševati, vsestransko proučiti in objektivno oceniti;

i) kot stalna metoda dela naj se uvede na vsakem zasedanju DS kot prva točka dnevnega reda pregled sklepov zadnjega zasedanja in njih izvršitev.

2. Sprejme se predlog o spremembi premijskega pravilnika z veljavnostjo od 1. IV. 1956 dalje.

3. Potrdijo se vsi predlogi UO glede sprememb posameznih tarifnih postavk med letom in se jih da v odboritev okrajni komisiji za plače.

4. Odobri se 10% dodatek za težko delo na visokih pečeh za čas od 9. septembra 1955 dalje, zaradi novih delovnih pogojev.

5. Predlog o spremembi in dopolnitvi pravil železarne se sprejme.

6. Odobri se prodaja osnovnih sredstev MIŠ.

7. Potrdijo se predlogi za amortizacijsko zamenjavo.

8. Sprejme se poročilo o delu podjetja v 9 mesecih s pripombo, da naj obrati znižajo zaloge.

9. Krog neposrednih odjemalcev naših proizvodov naj se ne razširja.

10. Odobri se prispevek UJŽ v znesku 3.000.000 din.

XXI. redno zasedanje Delavskega sveta

Dne 22. decembra je imel Delavski svet Železarne Jesenice svoje XXI. redno zasedanje. Navzočih je bilo 73 članov, od odsotnih pa kar 17 neupravičeno odsotnih. Tak odnos do dolžnosti tem neodgovornim članom DS samim vsekakor ni v čast.

Predsednik UO, tov. ing. Čižman, je podal poročilo UO, v katerem je uvodoma pregledal izvršitve sklepov zadnjega zasedanja DS, nato pa poročal o delu UO, ki je med drugim sprejel tudi sklepe o Komisiji za spremembo tarifnega in premijskega pravilnika, da pregleda normativ staleža, pripravi spremembo občutno prenizkih tarifnih postavk, da predlog za otvoritev novih delovnih mest spremenjene produkcije, spremeni ter dopolni tekst pravilnikov in tako vskladi z veljavnimi zakoni ter izvrši popis delovnih mest od delovodij navzgor. UO je poleg drugega potrdil nekaj predlogov za koriščenje amortizacijskega sklada za vzdrževanje v višini dobrih 12 milijonov dinarjev, pregledal družbeni plan podjetja za leto 1956, se seznanil s problematiko izdajanja „Železarja“ in dal smernice za izboljšanje dela in izhajanje ter sprejel pravilnik za stalno razstavo pri Železarni, ki se bo odprla v bližnji bodočnosti.

Na poročilo UO ni bilo posebnih pripomb, zato je bilo soglasno sprejeto.

Nadalje je DS sprejel tudi sklep o ustavitvi tožbenega postopka proti stanovanjski upravi z ozirom na zavarovalnino stavb, ki jo je Železarna plačala za vse leto 1954, med-

tem ko so s 1. avgustom 1954 prešle vse stavbe v upravo LOMO.

Nato je tov. Ravnik Stanko podal finančno poročilo za 11 mesecev, kakor tudi poročilo o predvidenem uspehu podjetju v letu 1955.

Tov. Komljanec je omenil obravnavanje finančno-ekonomsko komisije DS vprašanja nadur v našem podjetju, ki postaja zelo pereče. V primerjavi z letom 1954 je bilo v 11 mesecih leta 1955 252.721 ur več ali dnevno 2.768 ur, kar pomeni, da je v letu 1955 delalo 109 delavcev več kot v letu 1954. Skupno je bilo za nadure s pribitki izplačanih skoraj 84 milijonov dinarjev. Komisija je DS priporočila, naj resno obravnava ta problem.

Po daljši diskusiji o tem vprašanju je bil na predlog glavnega direktorja, tov. Kristana sprejet sklep, da UO skupno s finančno-ekonomsko komisijo obdela ta problem in zagotovi njegovo rešitev v celoti.

V nadaljnjem je DS razpravljal o različnih vprašanjih, in z ozirom na to rapravo sprejel gotove sklepe, ki so naštet v naslednjem:

Sklepi XXI. rednega zasedanja DS Železarne Jesenice

1. Sprejme se poročilo UO.

2. Ustavi se pravni postopek proti Stanovanjski upravi Ob LO Jesenice zaradi izplačane zavarovalnine.

3. Sprejme se informativno poročilo o izvršitvi finančnega plana za leto 1955.

4. UO in finančno-ekonomska komisija bosta obdelala problem nadur in organizacije dela in ga v celoti rešila.

5. Kolektiv hladne valjarne se pismeno pohvali za predčasno izpolnitev plana, ker priznanje v obliki denarne nagrade zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni mogoče.

6. Odobri se brezplačni prenos kegljišča, ledarne in nekaterih manjših strojev na Ob LO Jesenice.

7. Vsa predlagana osnovna sredstva, ki so že v celoti amortizirana, se likvidirajo, ostala sredstva pa počakajo do nove razprave.

8. Tov. Jalenu in tov. Ambrožiču se disciplinska kazen zniža na samo pismeni opo-

min in se ju oprosti povračila materialne škode.

9. V šolske odbore se imenuje sledeče tovariše:

za MIŠ: Treven F., Cenček E., Tuma S. in Košir J.

za Mojstrsko šolo: ing. Gabrovšek, Vovk I. in Torkar R.

za TSS: ing. Karba, ing. Perne J. in Žbontar Peter.

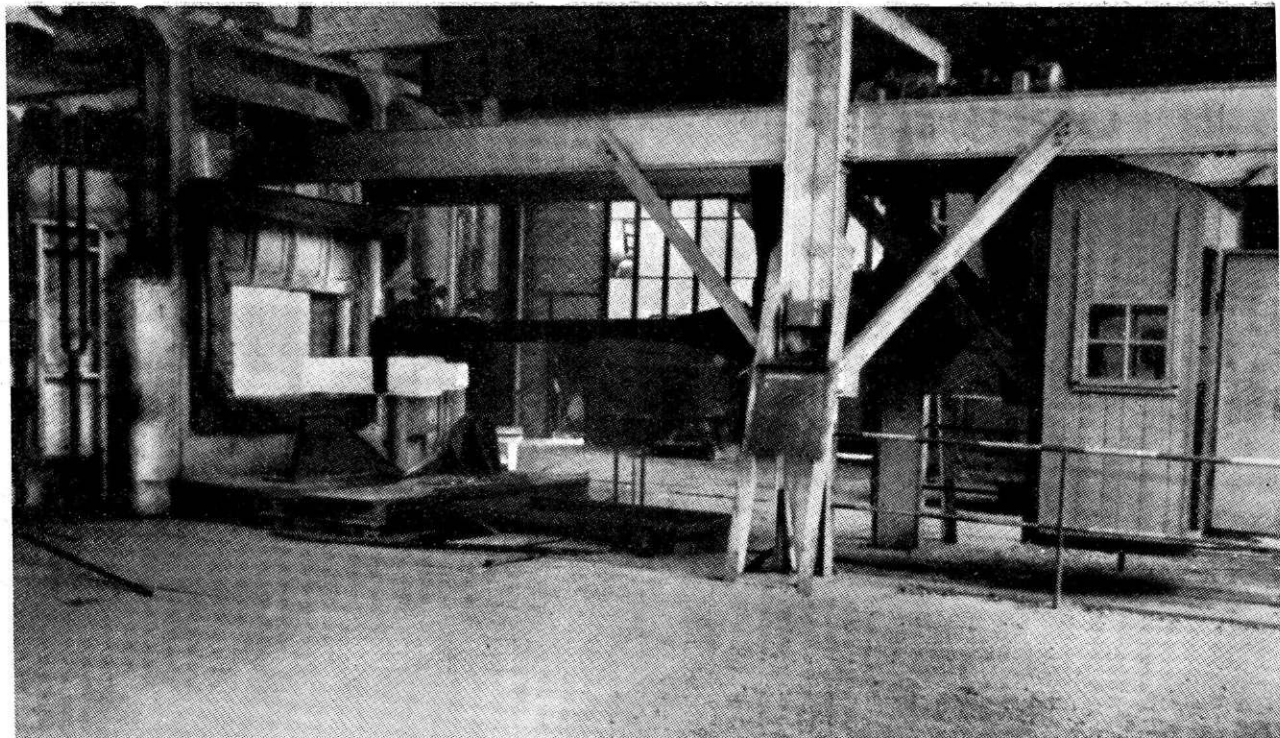
Vsi imenovani sestavljajo poseben odbor za strokovno vzgojo pri DS Železarne Jesenice.

10. ODS-u valjarne 2400 se priporoča, naj pripravi predlog o odpoklicu Mendživec Antona iz članstva DS.

PREPREČUJ OBRATNE NEZGODE!

Moderni kontrolni stroji so velika pridobitev valjarne tanke pločevine na Javorniku

Nič več težaškega ročnega dela! Valjarna tanke pločevine na Javorniku je mehanizirana

Delo Upravnega odbora Železarne Jesenice

Na svoji 90. redni seji je 30. decembra 1955 Upravni odbor ZJ sprejel vrsto sklepov, s katerimi seznanjamo vse člane kolektiva.

Referent za šolstvo in komisija za strokovno vzgojo pri DS naj izdelata predlog za skrajšanje delovnika slušateljem TSS pri Železarni.

Upravni odbor je obravnaval tudi vrsto racionalizatorskih predlogov in njih nagraditev. Racionalizatorski predlog tov. Alberta Pirca se nagradi z 10.000 dinarji, predlog tov. Franca Arha in tov. Karla Gerdeja z 20.000 dinarji, za predloge tov. Alojzija Božiča, tov. Aleksandra Rjezanceva in OTK martinarne pa se izplača določene akontacije do dokončnega obračuna, kot ga bo predlagal DS. Tov. Stanu se izplača znesek za koriščenje patenta phalne mase, v bodoče pa naj se izvrši dogovor o odkupu licence. Z januarjem 1956 se mora tudi dokončno rešiti problem nagrajevanja novatorskih in racionalizatorskih predlogov in odkupovanje patentov, ki jih koristi naše podjetje, skladno z zakoni, čeprav ti v celoti ne odgovarjajo današnjemu stanju.

Upravni odbor je tudi sklenil, da se DS predlaga delitev dobička v višini 50% osnov-

ne plače. V zvezi s tem se bo DS tudi predlagala dopolnitev tarifnega pravilnika. Te dopolnitve naj bi obsegale sledeče: Odsotnost zaradi bolezni, orožnih vaj in tečajev ne vpliva na zmanjšanje deleža dobička, neplačani dopusti za osebne zadeve se upoštevajo pri zmanjšanju deleža dobička v celoti, dopusti za družbene potrebe pa samo za 50%. Suspenzi se obravnavajo kot neplačan dopust za osebne potrebe, pri naknadni ugotovitvi, da je prizadeti oproščen vsake krivde, pa suspenz ne vpliva več na zmanjšanje deleža dobička. Tudi neopravičena odsotnost od dela naj bi vplivala na zmanjšanje deleža dobička in sicer vsak neopravičeni izostanek zmanjša delež na dobičku za 5%, tako, da z 9 neopravičenimi izostanki pravica do deleža na dobičku preneha.

Upravni odbor je dovolil tudi kredite za nakup prašičev za člane kolektiva in sicer iz sredstev za dobiček, vendar se mora kredite vrniti do 15. februarja 1956. Poleg še nekaterih splošnejših zadev je Upravni odbor načelno sprejel tudi predlog izračunavanja plačilnega sklada na osnovi enote proizvoda. Končno stališče do predloga bo UO zavzel, ko se sistem tudi praktično preizkusi.

Lepi uspehi prostovoljnega gasilskega društva jeseniške železarne

Prostovoljno gasilsko društvo Železarne Jesenice ima nad 100 članov in je v državi eno najboljših prostovoljnih gasilskih društev. To je potrdilo tudi z letnim občnim zborom, ki je bil 29. decembra preteklega leta v učilnici novega gasilskega doma. Poleg članstva se je udeležilo občnega zbora lepo število gostov, kar je dokaz zanimanja za društvo in priznanje za njihovo delovanje. Navzoči so bili: Maks Dolinar, predsednik ObLO Jesenice, tovariš Rotar, sekretar Okrajne gasilske zveze Kranj, tov. Klinar, predsednik blejske gas. zveze, tov. Terseglav, zastopnik jeseniške gasilske zveze in občinskega gasilskega društva, tov. Verdnik, sekretar tovarniškega komiteja ZKS, tov. Petač, zastopnik UO Železarne Jesenice, tov. Burnik, sekretar Železarne Jesenice in drugi. Posebna čast pa je doletela občni zbor, ker so se ga udeležili tudi štirje bivši španski borci in člani sedanjega republiškega odbora španskih borcev. Narodni heroj Stane

Semič-Daki, predsednik tov. Albin Mavrin, podpolkovnik Dujo Dešič in tov. Mikina-ver.

Uvodoma je podal poveljnik tov. Gregor Novak v imenu predsednika poročilo, v katerem je podrobno analiziral delo PGD Železarne Jesenice v minulem letu, ki je bilo več kot uspešno in društvu le v ponos. Mirno lahko trdimo, da je prostovoljno gasilsko društvo Železarne Jesenice v minulem letu svoje poslanstvo v polni meri izvrševalo, in se je ponovno uvrstilo med najboljše gasilske čete v državi, tako v organizacijskem, kakor tudi v strokovnem stališču. Največje zasluge za vzorno delo PGD Železarne Jesenice nosi njegov poveljnik Gregor Novak. Vsi gostje so društvu čestitali k doseženim uspehom. Čestital je tudi tov. Mavrin v imenu španskih borcev in v imenu republiškega odbora bivših španskih borcev. Dejal je, da so se udeležili občnega zbora PGD Železarne Jesenice zato, ker je

Z novim, modernim Gasilskim domom imajo naši gasilci vse pogoje za uspešno delo

to društvo eno najvidnejših v vsej državi in ker so dale Jesenice iz vse domovine največ španskih borcev. Sekretar Okrajne gasilske zveze Kranj tov. Rotar je izročil društvu diplomu, kot priznanje za organiziranje prve gasilske padalske enote, ki se je

zvezdo III. stopnje. Po odlikovanju je bil izvoljen nov upravni odbor s predsednikom dr. Milanom Čehom na čelu, ki je bil do- slej odredni zdravnik. Na njegovo mesto pa je bil izvoljen dr. Alojz Jenko. Poleg novega upravnega odbora so na občnem zboru iz-

Gasilska - padalska četa naših vrljih in pogumnih gasilcev, ki se je prva v naši državi posvetila padalstvu z namenom, da pomaga ob elementarnih nezgodah tudi v odročnih krajih.

izkazala za zelo uspešno in kakršne snujejo tudi že druga vidnejša prostovoljna gasilska društva v državi. Govorniki pa niso čestitali le občnemu zboru oz. društvu k doseženim uspehom, temveč tudi poveljniku društva tov. Gregorju Novaku k 10-letnemu uspešnemu izvrševanju dolžnosti poveljnika prostovoljnega gasilskega društva Železarne Jesenice. V imenu republiškega odbora Zveze gasilcev Slovenije je izročil tov. Arko predsedniku Občinskega ljudskega odbora tov. Maksu Dolinarju odlikovanje in sicer gasilsko zvezdo II. stopnje, odredovemu zdravniku dr. Čehu ter društvenemu poveljniku tov. Gregorju Novaku pa gasilsko

volili tudi delegate za občinsko in okrajno gasilsko skupščino. Pred zaključkom pa so sprejeli tudi delovni in učni program društva za leto 1956, ki predvideva prav tako vestno ter strokovno tehnično delo, kot ga je dosegalo društvo v minulem letu. Občnega zbora, ki se ga je udeležilo toliko gostov, predstavnikov gasilske organizacije, ustanov in ljudske oblasti ter bivši španski borci z Narodnim herojem Dakijem na čelu, člani PGD Železarne Jesenice ne bodo pozabili in jim bo ostal vedno v spominu ter dajal vzpodbude pri izpolnjevanju sprejetih sklepov in pred vsem delovnega in učnega programa za tekoče leto.

Disciplina na delovnem mestu
je predpogoj
za dvig storilnosti dela

0 časopisni, tiskarski in založniški dejavnosti na Jesenicah

O časopisni, tiskarski in založniški dejavnosti na Jesenicah moremo govoriti šele zadnja leta pred drugo svetovno vojno. Leta 1936 je Anton Blažej ustanovil tiskarno, ki je delala vse do leta 1946, do nacionalizacije podjetij, ni pa ostala na Jesenicah, dasi bi jo še danes Jesenice krvavo potrebovale. Tiskarna Gorenjskega tiska v Kranju je še vedno premajhen obrat, da bi lahko pravočasno izpolnila vsa naročila.

Isto leto, ko je bila ustanovljena tiskarna, je začel izhajati na Jesenicah klerikalni list „Na mejah“. Vendar ga ni tiskala jeseniška tiskarna, marveč se je tiskal v Ljubljani. Leto kasneje, leta 1937 pa sta začela izhajati tudi „Tovarniški vestnik“ in delavski list „Naš kovinar“. Pred temi listi bi morda še lahko omenili „Vestnik Enakosti z Jesenic“, ki je izhajal na platnicah revije „Književnost“ v Ljubljani, kot glasilo Delavskega kulturnega društva Enakost, Jesenice. Dasi je bil ta „Vestnik“ le kronika kulturnoprosvetnega dela razredno zavednega jeseniškega delavstva, se mi zdi vseeno pomemben, saj nam je ohranil marsikatero podatke o boju razredno zavednega proletariata na Jesenicah. „Vestnik Enakosti z Jesenic“ je izhajal v letih 1934 in 1935. Pred temi letnicami pa periodične časopisne in založniške dejavnosti na Jesenicah ni bilo, če izzvzameмо kolektivne pogodbe, ki jih je izdajala Kranjska industrijska družba, in letakov, ki jih je od časa do časa izdala ilegalna partijska organizacija na Jesenicah. Vsekakor bi bilo poslednje zelo zanimivo raziskati, v kolikor se danes pač še da. Saj so bili prav ti letaki nekaka predhodnica kasnejšega „Našega kovinarja“. Nekaj utrinkov iz tega obdobja pa vendarle poznamo. Ohranili so nam jih bivši policijski in sodnijski akti.

„ZALOŽBA“ NA PISALNI STROJ

Bilo je prve mesece po „Obznani“. Cela gora težav je bila pred jeseniškimi komunisti. Prehod v ilegalo ni povzročil samo odpada mnogih, marveč je terjal tudi prvo žrtev. Buržoazna oblast je takoj po postavitvi Komunistične partije izven zakona izgnala iz države predsednika partijske organizacije na Jesenicah Štefana Weissa. Umaknil se je na Koroško, kjer je bil doma.

Ilegala pa je prinesla še vrsto drugih težav. Tisti komunisti, ki so se zavedali, da je brez poznavanja marksizma in revolucionarne taktike njihov boj nemogoč, so pogrešali predvsem marksistične literature. Nekaj so je sicer dobili po ilegalnih potih čez

mejo, toda ta je bila pisana v tujih jezikih, največ v nemščini. Vsi pa nemško niso znali toliko, da bi jo lahko prebirali. Treba bi jo bilo prevesti v slovenščino in jo razmnožiti. In tega težavnega posla se je lotil Ciril Košir, takratni tajnik partijske organizacije na Jesenicah. Prevajal je sam in sam razmnoževal marksistično literaturo kar na pisalni stroj v Delavskem domu.

O tej „založbi“ na pisalni stroj bi najbrž danes ne vedeli, da je ni odkrila policija pod vodstvom komisarja železniške policije na Jesenicah, oficijala Stepišnika. Dne 28. julija 1921 je namreč Okrajno glavarstvo Radovljica izvedlo temeljito preiskavo v Delavskem domu na Jesenicah ter na stanovanjih ljudi, osumljenih komunizma, na Jesenicah, Javorniku, v Radovljici in v Lescah. Tako je prišla v roke policijskega komisarja obmejne železniške policije, oficijala Stepišnika ta „založba“. Nekaj izvodov te „založbe“ je policija našla tudi na Koširjevem stanovanju na Javorniku. Še tisti dan je šla ovadba na Okrajno glavarstvo.

Na Okrajnem glavarstvu verjetno niso bili pri reševanju došle pošte na tekočem ali pa so bili preobremenjeni s preiskavami (preiskave so namreč vodili tudi administrativni uslužbenci). Takrat je namreč buržoazna oblast pripravljala razveljavitev mandatov komunističnih poslancev, ki so še uživali imuniteto kljub prepovedi KP. Zato Koširja niso aretirali že pred izglasovanjem Zakona o zaščiti države in razveljavitve mandatov komunističnih poslancev, ki je sledilo 4. avgusta 1921. Naslednji dan pa Koširja niso več dobili v roke. Umaknil se je čez mejo v Avstrijo, kjer je navezal stike s KP v Celovcu in dobil zvezo s člani CK KPJ na Dunaju. Iz Celovca je Košir organiziral ilegalno pot čez Karavanke in sam opravljal kurirsko službo, dokler ga nista na kurirski poti na jugoslovanski strani aretirala javorniška žandarja Jakob Rainer in Peter Herzog „iz lastnega nagiba“, kakor poroča ovadba v ohranjenih aktih nekdanjega Deželnega sodišča v Ljubljani.

Ko je Košir prišel iz zapora, je nadaljeval delo v partijski organizaciji na Jesenicah. Leta 1924 pa ga je po prepovedi Delavske neodvisne partije Jugoslavije buržoazna oblast izgnala iz države. Od tedaj naprej je njegova usoda neznana. Samo toliko vemo danes o ustanovitelju „založbe“ na pisalni stroj. Prepričani pa smo, da bi Košir prišel slejkoprej na zamisel ilegalne partijske tehnike, na obliko ilegalne tiskarske in založniške dejavnosti, ki jo je Komunistična partija razvila kasneje zlasti v Sloveniji. K temu

so jo prisilile razmere. Ilegalni tisk je le s težavo in v premajhni količini prihajal čez mejo. Včasih so ta posel opravljali tudi tihotapci.

Seveda pa se na tihotapce ni bilo zanašati. Zato je Partija zadolžila s tem poslom svoje člane in mlade komuniste. Med njimi je bil tudi Tomaž Wolf, ki je bil požrtvovalen komunist vse življenje in je leta 1942 — takrat mu je bilo 65 let — padel kot najstarejši talec v Sloveniji.

Toliko o „tisku“ na Jesenicah in o ljudeh, ki so skrbeli za ilegalni tisk v obdobju, ko na Jesenicah še ni bilo nobenega časopisa.

„VESTNIK ENAKOSTI Z JESENIC“

Ko je prišlo do razkola med centralo Svoboda v Ljubljani in jeseniško Svobodo in ko je potem centrala svojo jeseniško podružnico razpustila, so jeseniški razredno zavedni delavci ustanovili društvo „Enakost“. Pred razpustitvijo jeseniške Svobode s stranic centrale, je imelo društvo svoj prostor za poročila o društvenem delovanju v reviji „Svoboda“. Tudi novo društvo je zaprosilo to

revijo, da bi smelo v njej poročati o svojem delu. Uredništvo „Svobode“ pa je prošnjo „Enakosti“ odbilo. Desničarsko socialdemokratsko uredništvo se je balo, da bi jim jeseniški levičarji begali „ovčice“ po Sloveniji. Zato je jeseniški „Enakosti“ priskočila na pomoč revija „Književnost“, za katero je stalo pokrajinsko vodstvo KP za Slovenijo, in ji dala na razpolago platnice, kjer je leta 1934 in 1935 izhajal „Vestnik Enakosti z Jesenic“.

Čeprav je „Vestnik Enakosti z Jesenic“ izhajal v reviji „Književnost“ v Ljubljani in je obravnaval večji del le kulturno problematiko, ga lahko smatramo kot prvo jeseniško tiskano glasilo, kot orožje revolucionarnega dela jeseniškega proletariata v boju proti socialdemokratski demagogiji in zavajanju delavskih množic. Na straneh „Vestnika Enakosti z Jesenic“ je natančno, in podrobno osvetljen spor nekdanje jeseniške Svobode z desničarsko centralo v Ljubljani. Poleg tega in kulturnoprosvetnih poročil ter polemik lahko med vrsticami razberemo marsikaj iz tedanjega življenja jeseniškega delavstva. Tako je na primer v

S slavnostne otvoritve modernizirane valjarne tanke pločevine na Javorniku

štev. 4, v poročilu o Seliškarjevi tragediji „Kamnolom“ tudi tole: „Slabše je bila uvedena repriza 11. marca (1934). Tempo igranja je bil prehitel. Kvarno na igralce je vplival tudi delavski shod in **splošno razburjenje zaradi odtrganja mezd v podjetju**“ (podčrtal pisec). Prav zaradi takih in podobnih stavkov, vpletenih med kulturna poročila, ter polemik, ki segajo že v družbenopolitično območje, prerašča „Vestnik Enakosti z Jesenic“ okvir kulturnoprosvetnega vestnika in ga zato kot takega smemo imenovati prvo glasilo jeseniškega proletariata.

NA MEJAH

S Stojadinovičevim režimom se je izvršila tudi zamenjava v takratni Dravski banovini. Ban je postal prosluli klerikalec dr. Marko Natlačen. Klerikalizem, ki se ni mogel uveljaviti pod monarhofašistično diktaturo, je začel dvigati glavo in pogum so dobili tudi klerikalci na Jesenicah. Začeli so razmišljati, da bi ustanovili svoj list in tako je začel leta 1936 izhajati „Na mejah“, veren propagandist fašističnih idej, ki so vedno bolj omamljale buržoazne vrhove v Jugoslaviji. Nemški nacistični kapital je začel presegati angleškega, ki je do tedaj užival prvo mesto v „jugoslovanskem“ gospodarstvu.

List „Na mejah“, ki je bil poleg delavstvu tujih idej še vsebinsko in tehnično zelo slabo urejevan, ni imel večjega vpliva na jeseniško javno mnenje. Celo del katoliškega tabora pod vodstvom dr. Aleša Stanovnika mu je pokazal hrbet. V tem času je namreč deloval že Akcijski medstrokovni odbor, ustanovljen na pobudo Partije po uspeli generalni stavki na Javorniku in Jesenicah. Tako kakor v drugih strokovnih organizacijah je prišlo tudi med katoliškim delavstvom do močnega oblikovanja levega krila v krščansko-socialistični Jugoslovanski strokovni zvezi. Prišlo je celo do razkola in desno krilo je ustanovilo svojo strokovno organizacijo Zvezo združenih delavcev Slovenije, ki je bila včlanjena v profašistični Jugoras, kate ega glasilo je pravzaprav postal list „Na mejah“. Levo krilo pod vodstvom dr. Aleša Stanovnika pa se je zbralo okrog lista „Naš kovinar“, ki ga je kasnejši talec v Ljubljani dr. Aleš Stanovnik tudi gmotno podpiral.

TOVARNISKI VESTNIK

Konjunktura železa na domačem in svetovnem trgu v letih pred drugo svetovno vojno je bil zelo neprimeren čas za delavsko nezadovoljstvo in stavke. Razen tega je Kranjska industrijska družba začela leta 1937 graditi plavž, ki ga je narekovala dobra kupčija v

pripravah na drugo svetovno vojno. Zato je bilo treba delavstvu ponuditi roko v „sodelovanje“, kajti vsak najmanjši zastoj produkcije bi povzročil lastnikom milijonske izgube pri dobičku. Zato je bila Kranjska industrijska družba primorana, da da delavstvu višje mezde kakor podobna podjetja v državi. Bala se je fluktuacije. Prav zaradi bojazni pred fluktuacijo kvalificirane delovne sile je nudila še druge ugodnosti, kakor so bili na primer krediti za zasebno gradnjo stanovanjskih delavskih hiš itd. Stavka leta 1935 pa je lastnike KID poučila, da znajo delavci misliti s svojo glavo in da bodo spregledali tudi igro s „ponujeno“ roko. Zato je podjetje seglo po propagandnem sredstvu in začelo izdajati „Tovarniški vestnik“. Moralo je imeti orožje, da bi opravičevalo svoje mahinacije, da bi strahovalo delavstvo s „težkim stanjem“ slovenske industrije, da bi se borilo proti razredno zavednemu delavstvu itd.

Preveč prostora bi zavzelo, da bi podrobneje opisali, kaj vse je pisal „Tovarniški vestnik“. Priznati moramo, da je bil spretno urejevan in zato delavskemu razredu toliko bolj nevaren. Marsikatero dejstvo je govorilo kapitalistom v prid. Jeseniško delavstvo je bilo boljje plačano kakor delavstvo drugih železarn v državi. To je „Tovarniški vestnik“ zelo rad poudarjal. Posebno takrat, ko je podjetje nameravalo znova te „najboljše“ mezde znižati. Njegov stari preizkušeni maneuver „ogroženosti“ jeseniške tovarne zaradi Zenice se je na straneh „Tovarniškega vestnika“ stalno ponavljal. Kapitalisti gradijo na Jesenicah le iz „ljubezni do slovenske podjetnosti in rasti slovenske industrije“. Tako je zatrjeval „Tovarniški vestnik“ in marsikateri delavec mu je res verjel. Danes je lahko vsakdo prepričan, da bi kapitalisti ne gradili na Jesenicah modernih obratov, če bi železo ne šlo tako sijajno v kup. „Slovenstvo“ Kranjske industrijske družbe pa je bilo že takrat vsakomur znano. Glavni in vodilni delničarji so bili Nemci in seveda tudi hitlerjanci. Na vodilnih mestih so zaposlovali Nemce iz rajha ali pa domače petokolonce. In tudi „Tovarniški vestnik“ je postal propagator nacističnih idej. Hvalisal je Nemčijo in to propagando skril pod „študijske izlete in oglede nemških tvornic“.

„Tovarniški vestnik“ Kranjske industrijske družbe ni bil samo sredstvo v boju proti razredno zavednemu delavstvu, bil je istočasno tudi propagator nečloveških, nacističnih idej. In tak je ostal tudi med drugo svetovno vojno, ko se je prekrstil v „Werkzeitung“. Ni mogel preslepiti zavednega jeseniškega delavstva. Z bojem proti izdajalskim lastnikom — svojim izkoriščevalcem je jeseniški delavec to dokazal.

NAŠ KOVINAR

Zal mi je, da nisem mogel dobiti vseh ohranjenih letnikov predvojnega „Našega kovinarja“, lista, ki je bil v rokah delavskega razreda in ki je neprizanesljivo razgaljal demagogijo, ki sta jo hotela sejati med delavstvo lista „Na mejah“ in „Tovarniški vestnik“.

„Naš kovinar“ je začel izhajati leta 1937. Da so se ga lastniki KID zbal, pričajo naslednji stavki v „Tovarniškem vestniku“ št. 5-1937: „Najbolj žalostno je, da naseda tako debelim lažem tudi del delavstva. Upati pa je, da sledijo takim lažem in hujskačem, ki lahko dovedejo tudi do terorističnih dejanj, le najožji sotrudniki brezvestnih agitatorjev. Hujskači... se hočejo ščititi na ta način, da zahtevajo odklanjanje tovarniškega časopisa... Istočasno pa so začeli razširjati tudi lastni časopis, ki bo moral najbrže nadalje trobiti in razširjati debele laži hujskačev.“

Tako je „Tovarniški vestnik“, glasnik izkoriščevalcev delavskega razreda in pronačistični agitator, naznanil jeseniški delavski časopis „Naš kovinar“. Ko „Tovarniški vestnik“ govori o „lažeh“ in „hujskačih“, misli s tem predvsem komuniste in ljudi, ki jih je združil akcijski medstrokovni odbor. Takrat je Kranjska industrijska družba namreč nameravala znižati „najboljše“ mezde v državi, a jo je na delavskem shodu razkrinkal tov. Vencelj Perko. Znižanje mezd je bila Kranjski industrijski družbi potrebno za investiranje novega plavža. Težo gradnje novega plavža naj nosijo delavci, dobiček pa bodo pograbili kapitalisti. To resnico imenujejo kapitalisti „laž“, ker je preprečila takojšnjo uresničitev znižanja mezd. „Tovarniški vestnik“ je namreč že 12. februarja 1937 pisal in „laž“ je postala resnica, kakršno je ugotovil delavski shod januarja istega leta. V članku „To so naši vzroki“ piše „Tovarniški vestnik“: „Odgovor, ki ga je g. podpredsednik dal deputaciji in nagovor na delavske zastopnike na razpravi, vsebujeta ugotovitve, iz katerih je razviden stvaren položaj naše delovne vzajemnosti in so podani vzroki, ki so podjetje prisilili, da **je moralo v zaščito obstanka in konkurenčne možnosti zahtevati 11%no znižanje plač**. Torej kdo je imel prav: „Tovarniški vestnik“ ali pa Vencelj Perko in „Naš kovinar?“

Sicer pa danes ob zgodovinskem pregledu časopisne dejavnosti na Jesenicah ni treba teh stvari še posebej dokazovati. Zgodovina je namreč že potrdila, kdo je imel prav. „Tovarniški vestnik“ s svojimi gospodariji vred je kot Werkzeitung (edini nemški list, ki je poleg Karawanken Boote izhajal na Gorenjskem) stopil na pot izdajstva in

je kot tak tudi končal. „Naš kovinar“ pa je z večino svojih sodelavcev in tistih, katerih glasilo je bil, stopil med narodnoosvobodilno vojno na pot boja za uresničitev delavskih ciljev, se v tem boju pojavil kot ciklostirani partizanski list „Jeseniški kovinar“ in njegove ideje so zmagale.

JESENIŠKI KOVINAR

„Jeseniški kovinar“ se je pojavil med narodnoosvobodilno vojno kot glasilo jeseniškega delavstva, združenega v „Delavski enotnosti“, delavski organizaciji Osvobodilne fronte. Leta 1948 pa je postal glasilo Osvobodilne fronte jeseniškega, odnosno radovljiskega okraja. Spremljal je napore delovnega ljudstva pri obnovi in graditvi našega ključnega gospodarstva, bil borec proti škodljivim družbenim pojavom in reakciji, mobilizator delovnih množic v boju za graditev socializma itd. Ker je izhajal v obdobju po vojni, se pri njem ne bom ustavljal. Leta 1952 se je združil z „Gorenjskim glasom“ v „Glas Gorenjske“. Pod tem naslovom izhaja danes glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva za Gorenjsko.

ZELEZAR

Ko je prenehal izhajati „Jeseniški kovinar“, je delovni kolektiv jeseniške železarne začel izdajati mesečnik „Železar“.

ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST NA JESENICAH

Založniška dejavnost na Jesenicah ima le priložnostni značaj. Tako je leta 1939 izšla v založbi „Našega kovinarja“ groteska Toneta Čufarja „Mali Babilon“. Poleg te knjige sta isto leto izšli drama Franceta Klinarja „Plavž“ in pesniška zbirka Emanuela Kolmana „V svetlobah in sencah“. Leta 1945 je izšla partizanska zbirka Mihe Klinarja „Mrtvi bataljon“. V založbi „Jeseniškega kovinarja“ je leta 1951 izšel zbornik „Preprosto življenje“ s prispevki Ivana Dreva, Mihe Klinarja, Marijana Telatka, Verka Gasarja, Franceta Žvana in z esejem o jeseniškem slikarju Lojzu Višnarju izpod peresa, danes že pokojnega Iva Kodelja. Leta 1954 je v založbi Mestnega odbora Zveze borcev izšla knjiga partizanskih spominov Franceta Konoblja - Slovenka „Pod Možakljo in Karavankami so se uprli“. Kot zadnja knjiga pa je v založbi Okrajnega odbora Zveze borcev Radovljica izšla ob desetletnici osvoboditve knjiga Slavka Smoleja „Gorenjska v miru, trpljenju, borbi in svobodi“. Taka je bilanca priložnostne založniške dejavnosti na Jesenicah.

M. K.

Pregled obratnih nezgod za mesec december 1955

Zap. št.	Obrati:	Stalež po spisku	Poškodbe				Poškodovani			Izpad		
			smrt.	težke	lahke	skup.	V % na stal.	moš.	žensk.	del. ur	del. dni	v din
1. Uprava podjetja		223	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Nabavni oddelek		57	—	—	1	1	1,7	—	1	40	5	2.206
3. Pomožna služba		122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Plavž		379	—	—	6	6	1,5	1	5	1.232	154	67.957
5. Livarna		196	—	—	4	4	2	—	4	520	65	28.683
6. Mehanična delavnica Jesenice		305	—	—	4	4	1,3	—	4	216	27	11.911
7. Gradbeni oddelek		298	—	—	7	7	2,3	—	7	320	40	17.652
8. OTK-laboratorij		145	—	—	1	1	0,6	—	1	16	2	882
9. Komunalni oddelek		91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Energijski oddelek		166	—	—	3	3	1,8	1	2	236	17	7.502
11. Martinarna		526	—	—	6	6	1,1	—	6	736	92	40.598
12. Elektropeč		95	—	—	3	3	3,2	—	3	160	20	8.826
13. Opekarna		210	—	—	—	—	—	—	—	256	32	14.121
14. Javornik I.		739	—	—	17	17	2,3	—	17	1.848	231	101.936
15. Javornik II.		409	—	—	10	10	2,4	—	10	568	71	31.331
16. Žična valjarna		207	—	—	1	1	0,4	—	1	512	64	28.242
17. Javornik III.		356	—	—	6	6	1,6	2	5	664	83	36.626
18. Javornik IV.		54	—	—	1	1	1,8	—	1	80	10	4.423
19. Valjarna 2400		221	—	—	4	4	1,8	—	4	576	72	31.772
20. Jeklovlek		133	—	—	—	—	—	—	—	24	3	1.324
21. Predelovalni obrati		681	—	—	8	8	1,1	—	8	640	80	35.302
22. Varična žica		135	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23. Cevarna		161	—	—	2	2	1,2	—	2	288	36	15.886
24. Elektrodavnica Jesenice		129	—	—	1	1	0,7	—	1	16	2	883
25. Konstr. delavnica		195	—	—	1	1	0,5	—	1	280	35	15.445
26. Promet		397	—	—	4	4	1	—	4	1.336	167	73.694
27. Transportni oddelek		189	—	—	6	6	3,1	2	4	560	70	30.890
28. Garaža		20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29. Kapitalna izgradnja		66	—	—	1	1	1,5	—	1	24	3	1.324
30. Miš		237	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31. Ostali		37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skupno:		7.179	—	—	97	97	1,3	5	92	11.048	1381	609.408
Na poti v in iz službe					7	7			7	1.032	129	92.512

Pišejo nam . . .

**Janko Noč - predsednik DPD „Svoboda“ Javornik
dvakratni jubilar**

Pred kratkim je slavil predsednik DPD »Svobode« na Javorniku tov. Janko Noč dva važna in pomembna dogodka. Rodil se je pred 50 leti kot sin preprostega tovarniškega delavca na Koroški Beli, dvajset let pozneje, to je natanko pred 30 leti, pa je postal član predvojne »Svobode« na Javorniku.

Tov. Janko Noč je preživel svoja mlada leta v domačem kraju. Takrat ni bilo možnosti in pogojev za pridobivanje prepotrebnega znanja v višjih in srednjih strokovnih šolah, da sploh ne govorimo o razvedrilu. Kljub temu pa se je tudi v tistih časih našlo precej mla-

dih ljudi, med njimi je bil tudi tov. Janko Noč, ki so imeli željo, da pridobijo kar največ znanja in tako razširijo svoje obzorje.

Leta 1921 je tov. Janko Noč dobil zaposlitev v naši tovarni. Kmalu po vstopu v tovarno ga je zajel vrtinec borbe delavskega razreda proti lastnikom podjetja, ki so na vse mogoče načine izkoriščali delavstvo. Včlanil se je v napredno strokovno delavsko organizacijo SMRJ, kjer je pomagal po svojih močeh. Vse to pa je bilo za tovariša Noča premalo. Spoznal je, da bo potrebno znanje lahko dobil tudi v predvojnem kulturnoprosvetnem društvu

»Svoboda« Javornik. Večkrat obuja tov. Noč spomine na tiste čase, ko je prihajal kot mlad Svobodaš v sicer zelo skromne društvene prostore, v katerih pa je bilo vendar

Tov. Janko Noč

prijetno. Tu je bila v pravem pomenu besede kovačnica delavske revolucionarne zavesti, ki so jo kovali ljudje, kot so bili France Mencinger, Edo Giorgoni, Janez Šmid, Anton Noč, Svetina Viktor in mnogi drugi, ki so v pred-

vojnih letih pomagali Noču pri delu v takratnem društvu. Na vsakem koraku so se borili za pravično stvar delavskega razreda in za te cilje tudi žrtvovali svoja življenja.

Vdor okupatorja ni presenetil tov. Noča. Takoj prve dni je spoznal, da je edini izhod neusmiljena borba za svobodo ljudstva. Že v prvih dneh se je uvrstil med organizatorje upora proti fašizmu in tako tudi okusil vse strahote okupatorjevega zverinstva v begunjskih zaporih. Po prihodu iz zapora je s podvojenimi močmi nadaljeval z ilegalnim delom na domačem terenu na Koroski Beli.

Po težko pričakovani osvoboditvi je tov. Noč sodeloval v številnih množičnih družbenih in političnih organizacijah, ter uspešno opravljal funkcijske dolžnosti v sindikalni organizaciji in se vsestransko udeleževal tudi v prosvetnem življenju. Danes je predsednik DPD »Svoboda« na Javorniku in tako prispeva svoj delež k nadaljevanju 30-letne tradicije istoimenskega društva, ki ga je on skupno z svojimi tovariši začel že v predvojni dobi.

K njegovemu dvojnemu jubileju mu iskreno čestitam.

E. Z.

ZAHVALA

Z veseljem in zadovoljstvom izrekam tem potom svojo pristržno zahvalo Upravnemu odboru in Direkciji Železarne, delavcem in uslužbencem Predelovalnih obratov, Društvu inženirjev in tehnikov na Jesenicah,

predstavnikom organizacij, osebnim prijateljem, sodelavcem in znancem, za izkazane mi časti, darila in čestitke ob priliki moje 50-letnice.

Ing. M. Nikolić

Ivo Minatti:

To noč

To noč je mimo okna šla jesen.
Kot težke, trudne solze čez obraz
polzele so po steklu kaplje. V mrz
in veter je zdrsel z drevesa list rumen.

Zdaj vsako noč poslušam šum dežja
in pljuske vode, ki klokota v kanal
po zarjavelem žlebu. Kot propal
umetnik veter v dimniku vso noč igra.

Poslušam ga neskončno tih in zbran,
kako igra — kot bi igral na smrt —
o ptičku, ki leži pod kapom strt,
z nožicami navzgor, s pogledom v južno stran;

o zapoznelem cvetu, ki pognal
nepravi čas iz tal je nebogljjen,
in zdaj cvete prezrt, grd in zgubljen,
dokler ga v blato dež ne bo steptal.

Pod oknom stok dreves in šum dežja,
hripava pesem s ceste, krik pijan...
V noč vztrepetavam plah in čudno vdan,
ko da se mrzel prst dotaknil je srca.

Iz pred kratkim izišle pesniške zbirke »Pomlad bo prišla«.

Podelitev odlikovanj zaslužnim delavcem

V petek, 30. decembra je bila na ObLO Jesenice majhna, toda prisrčna slovesnost. Predsednik Obč. LO tovariš Dolinar Maks je razdelil odlikovanja enajstim odlikovancem, ki so bili po ukazu pred-

ŽJ in predsednik sveta za socialno skrbstvo pri ObLO, Bohinc Slavko, šef finančne uprave ObLO, Kopriva Ivan, direktor gimnazije na Koroški Beli in Kozar Karel, šef rešilne postaje Jesenice.

sednika Republike tovariša maršala Tita odlikovani za svoja osebna prizadevanja in zasluge pri izgradnji socializma.

Z Redom dela II. stopnje sta bila odlikovana: dr. Hafner Jože, primarij jeseniške bolnice in Knaflič Bogdan, komercialni direktor Železarne Jesenice.

Z Redom dela III. stopnje so bili odlikovani: Tišov Alojz, delavec Železarne Jesenice, Verdnik Janko, šef garaže ŽJ in sekretar TK ZK, Kobentar Bine, sekretar ObO SZDL, Žen Tine, delavec

Z Ordenom zasluge za narod je bil odlikovan Avsenik Janko, upokojenec, bivši predsednik UO socialnega zavarovanja pri okraju, z Medaljo dela pa Pesjak Minka, upraviteljica osnovne šole Jesenice.

V imenu odlikovancev se je za odlikovanja zahvalil dr. Hafner Jože. Vsem odlikovancem pri-srčne čestitke z željo, da bi tudi v bodoče bili čim uspešnejši njih napor in delo in njim samim v osebno srečo, nam vsem pa v splošno korist.

OBJAVA!

Na osnovi tarifnega pravilnika Železarne Jesenice za leto 1955, člen 46. se pozivajo vsi delavci in uslužbenci, ki so prekinili službeno razmerje v letu 1955 — da dvignejo delež dobička.

Skladno s členom 44 tarifnega pravilnika so na delež dobička upravičeni vsi delavci in uslužbenci:

- a) ki so bili v l. 1955 zaposleni najmanj 9 mesecev in jim je delovno razmerje prenehalo po njihovi odpovedi;
- b) ki so bili v l. 1955 zaposleni najmanj 6

mesecev in jim je delovno razmerje prenehalo po odpovedi podjetja, upokojitvi, smrti, odsluženja kadrovskega roka itd.

Na delež dobička niso upravičeni oni delavci, ki jim je delovno razmerje prenehalo:

a) zaradi disciplinskega ali sodno kaznivega dejanja,

b) ako so brez odpovedi zapustili delo.

Zahtevki delavca in uslužbenca zapadejo v treh mesecih od objave tega poziva.

Jesenice, dne 13. 1. 1956.

Železarna Jesenice

Rezultati naše proizvodnje

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA MESEC OKTOBER 1955

Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	92.1
Martinarna	88.2
Elektro peč	85.2
Sa	89.4
Težka proga	103.1
Lahke proge	117.7
Zična valjarna	94.6
Valjarna 2400	101.2
Valjarna 1300	73.9
Jeklovlek	114.1
Sa	101.7
Hladna valjarna	136.2
Zičarna	103.4
Predelani proizvodi	108.2
Cevarna	117.1
Elektrodni oddelek	96.2
Sa	111
Siva livarna	116.4
Jeklo livarna	115.7
Sa	116.3
Opekarna	100.8
Skupaj	96.4
Družbeni plan po količini	96.4 %
po vrednosti	97.6 %

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR — OKTOBER 1955

Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	87
Martinarna	99
Elektro peč	102.1
Sa	94.7
Težka proga	102.6
Lahke proge	108.9
Zična valjarna	101.4
Valjarna 2400	103.4
Valjarna 1300	92.5
Jeklovlek	106.2
Sa	102.6
Hladna valjarna	116.4
Zičarna	109.9
Predelani proizvodi	106.1
Cevarna	106.1
Elektrodni oddelek	106.9
Sa	109.4
Siva livarna	116.5
Jeklo livarna	116.3
Sa	116.5
Opekarna	103.2
Skupaj	99.2
Družbeni plan po količini	99.2 %
po vrednosti	100.4 %

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA MESEC NOVEMBER 1955

Skupna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	100.4
Martinarna	82.6
Elektro peč	116.4
Sa	89.3
Težka proga	104.9
Lahke proge	110.3
Zična valjarna	106.6
Valjarna 2400	92.7
Valjarna 1300	74.3
Jeklovlek	124.1
Sa	99.6
Hladna valjarna	118.9
Zičarna	107
Predelani proizvodi	112.9
Cevarna	108.5
Elektrodni oddelek	89.1
Sa	108.9
Siva livarna	119
Jeklo livarna	117.8
Sa	118.9
Opekarna	110.9
Skupaj	95.3
Družbeni plan po količini	95.3 %
po vrednosti	95.8 %

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA MESEC OKTOBER 1955

Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Težka proga	153.2
Lahke proge	91.7
Zična valjarna	43.9
Valjarna 2400	104.1
Valjarna 1300	73.9
Jeklovlek	114.1
Sa	92.1
Hladna valjarna	136.2
Zičarna	120.2
Predelani proizvodi	108.2
Cevarna	117.1
Elektrodni oddelek	96.2
Sa	117.8
Siva livarna	—
Jeklo livarna	96.8
Sa	96.8
Opekarna	—
Skupaj	98.3
Družbeni plan po količini	98.3 %
po vrednosti	99.1 %

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA JANUAR — OKTOBER 1955

Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Težka proga	159.8
Lahke proge	103
Zična valjarna	74.7
Valjarna 2400	106.3
Valjarna 1300	92.5
Jeklovlek	106.2
Sa	103.3
Hladna valjarna	116.4
Zičarna	114.5
Predelani proizvodi	106.1
Cevarna	106.1
Elektrodni oddelek	106.9
Sa	110.8
Siva livarna	—
Jeklo livarna	70.1
Sa	70.1
Opekarna	—
Skupaj	105.2
Družbeni plan po količini	105.2 %
po vrednosti	105.2 %

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA ZA MESEC NOVEMBER 1955

Blagovna proizvodnja

Obrat:	Indeks izvršitve v % Količina
Plavž	—
Martinarna	—
Elektro peč	—
Težka proga	249.2
Lahke proge	156.6
Zična valjarna	78.9
Valjarna 2400	93.3
Valjarna 1300	74.3
Jeklovlek	124.1
Sa	106.5
Hladna valjarna	118.9
Zičarna	122.4
Predelani proizvodi	112.9
Cevarna	108.5
Elektrodni oddelek	89.1
Sa	114.6
Siva livarna	—
Jeklo livarna	188
Sa	188
Opekarna	—
Skupaj	108.6
Družbeni plan po količini	108.6 %
po vrednosti	107.8 %